

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL SOSYAL BİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

6 ŞUBAT DEPREMİ SONRASI MALATYA EKONOMİSİ
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı **Hazırlayan**
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ercan KILIÇ **Muhammed Rihavi**

MALATYA 2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

6 ŞUBAT DEPREMİ SONRASI MALATYA EKONOMİSİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MUHAMMED RİHAVİ

İktisat Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ercan KILIÇ

MALATYA 2025

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ercan KILIÇ danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım 6 ŞUBAT DEPREMDEN SONRASI MALATYA EKONOMİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME başlıklı çalışmamda bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek herhangi bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

MUHAMMED RİHAVİ

TEŞEKKÜR

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan büyük deprem felaketi sonrasında Malatya ekonomisi üzerine kaleme aldığım bu çalışmanın her aşamasında yanımda olan, bana destek veren kıymetli insanlara teşekkürü bir borç bilirim.

Öncelikle, bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, yol göstericiliğiyle bu çalışmanın şekillenmesinde büyük katkı sağlayan değerli danışman Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ercan KILIÇ hocama en içten şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca, her zaman yanımda olan, bana güç ve moral veren sevgili aileme; zor zamanlarda bile desteğini esirgemeyen ve bu zorlu süreçte birlikte yürüdüğüm yol arkadaşlarıma gönülden teşekkür ederim.

Depremi derin etkilerini araştırırken hissettiğim sorumluluğu paylaşan ve bu çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sunan herkese minnettarım.

MUHAMMED RIHAVI

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
6 ŞUBAT DEPREMİ BAĞLAMINDA AFETİN SOSYO-EKONOMİK YANSIMALARI: MALATYA ÖRNEĞİ	4
1.1. Afet Tanıtımı	4
1.2. Afet İle İlgili Kavramlar	4
1.3. Afet türleri	5
1.4. AFAD Verileri ışığında deprem ve ikincil afet risk yoğunluğu	8
1.5. 6 Şubat depreminin sosyo-ekonomik sonuçları.....	9
1.5.1. Deprem bölgesinde can kaybı ve kurtarılanlar	9
1.5.2. Kamu harcamaları ve yeniden yapılanma faaliyetleri	10
1.5.3. Ekonomik zararın tahmini	11

1.5.4. Mesken yeniden inşa maliyetleri	13
1.5.5. Katma değerin sektörel dağılımı.....	15
1.5.6. Depremi doğrudan ve dolaylı etkileri	16
1.5.7. Deprem bölgelerinde birincil ve ikincil ihtiyaçlar	18
İKİNCİ BÖLÜM.....	21
LİTERATÜR TARAMASI	21
2.1. 6 Şubat depremi üzerinden literatür taraması	21
2.2. Malatya ekonomisi üzerinde yapılan literatür taraması.....	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	41
MALATYA’NIN EKONOMİK YAPISINDA YAŞANAN GELİŞİM VE DEĞİŞİMLER ...	41
3.1. Deprem sonrası Malatya’da gelir dağılımı	41
3.1.1. Gelir gruplarına göre ekonomik toparlanma dinamikleri (2023)	51
3.1.2 Deprem sonrası Malatya’da gelir eşitsizliği ve ekonomik dönüşüm.....	52
3.2. İşsizlik ve göç ilişkisi	53
3.2.1 Malatya’ya göç etme hareketlerinin nedenleri	55
3.2.2. Malatya’dan göç etme nedenleri.....	57
3.2.3. Deprem öncesi ve sonrası işsizlik oranları	58
3.2.4. Malatya’da kayıtlı işsiz sayısındaki değişim (2019–2025)	60
3.2.5. Malatya’da deprem sonrası işsizliğin sosyoekonomik sonuçları	63
3.3. İnşaat ve konut.....	65

3.3.1. Depremde hasar gören konut sayısı.....	65
3.3.2. Yapılanma çalışmaları	66
3.3.3. İnşaat sektörüne ekonomik ve mekânsal yansımalar.....	71
3.4. Malatya’nın dış ticaret dengesi.....	74
3.4.1. Malatya’nın ithalatı:	75
3.4.1.1. Malatya’nın ithalatı 6 Şubat 2023 depreminin etkisi.....	76
3.4.1.2. 2025 Yılında toparlanma eğilimleri.....	77
3.4.1.3. Malatya’nın sektörel analiz	77
3.4.1.3.1. Tarım Girdileri.....	78
3.4.1.3.2. Sanayi makineleri ve üretim ekipmanları	79
3.4.1.3.3. Kimyasal ürünler	79
3.4.1.3.4. İnşaat malzemeleri.....	79
3.4.2. Malatya’nın ihracatı.....	80
3.4.2.1. Yıllık ihracat değerleri.....	81
3.4.2.2. Aylık ihracat eğilimleri 2022 ve 2023 kıyaslama.....	81
3.4.2.3. Malatya’nın dış ticaretteki gücü: yeniden yapılanma sonrası ihracatta sürdürülebilir büyüme	82
3.5. Tarım ve Hayvancılık:	83
3.5.1. Tarım arazilerinin büyüklüğünde meydana gelen değişim (dekar bazında).....	84
3.5.2. Örtüaltı tarımcılık (seracılık vb.).....	87

3.5.3.Yumurta tavuğu sayısındaki değişim ve kümes hayvancılığına etkiler	89
3.5.4. Malatya'da Kayısı Sektörü Üzerinden Ekonomik Etkilerin Değerlendirilmesi.....	92
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA	100

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1: 2022-2023 Gelir Karşılaştırması TRB1 (TÜİK,2024)	42
Şekil 3.2: Medyan Gelir Karşılaştırması (TÜİK,2024)	43
Şekil 3.3: Ortalama Gelir Karşılaştırması 2022-2023 TRB1 (TÜİK,2024).....	45
Şekil 3.4: Ortalama Gelir Artış Oranı (TÜİK,2024)	46
Şekil 3.5: 2018-2022 Malatya Ortalama Gelir Karşılaştırması (TÜİK,2024)	47
Şekil 3.6: 2018-2022 Ortalama Gelir Artış Oranı Karşılaştırması (TÜİK,2024)	48
Şekil 3.7: 2018-2023 Malatya Ortalama Gelir Karşılaştırması (TÜİK,2024)	50
Şekil 3.8: Deprem Sonrası Malatya'ya Gelen göçte Değişim (TÜİK,2024)	54
Şekil 3.9: Malatya'ya Göç Etme Nedenleri (TÜİK,2024)	56
Şekil 3.10: Malatya'dan Göç Etme Nedenleri (TÜİK,2024)	58
Şekil 3.11: Yıllara Göre İşsizlik Oranı Değişimi Türkiye Geneline (TÜİK,2024).....	59
Şekil 3.12: Malatya'da Kayıtlı İşsiz Sayısındaki Değişimi (İŞKUR,2025)	60
Şekil 3.13: Malatya'da 2023'te işe yerleştirme sayısı ve program Katılımı (İŞKUR,2023)...	62
Şekil 3.14: Toplam İlk konut Satış Sayıları (TÜİK,2024)	67
Şekil 3.15: Malatya'da Toplam Konut Satış Sayıları (TÜİK,2023)	69
Şekil 3.16: Yapı Kullanma İzin Belgesine Göre Bina Sayısı (TÜİK,2023)	71
Şekil 3.17: Yapı Ruhsatına Göre Bina Sayısı (TÜİK,2023)	73
Şekil .318: Yapı Ruhsatına Göre Daire Sayısı (TÜİK,2023)	74
Şekil 3.19: Malatya'nın İthalatı (TÜİK,2025)	76
Şekil 3.20: Malatya'nın İhracatı Genel Eğilimi (TÜİK,2025)	80
Şekil 3.21: Aylık İhracat Eğilimi Ve Toparlama Süreci (TÜİK,2023)	82
Şekil 3.22: Depremden Sonra Tarım Arazilerinin Değişimi (TÜİK,2024)	85
Şekil 3.23: Örtüaltı tarımcılık (TÜİK,2024)	88
Şekil 3.24: Yumurta Tavuk Sayısı (TÜİK,2024)	91
Şekil 3.25: Türkiye Geneline Ticaret Endeksi (TÜİK,2024)	93

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: 6 Şubat Depreminin Harcamaları	11
Tablo 1.2: 6 Şubat Depreminin Ekonomik Zarar Tahmini	13
Tablo 1.3: 6 Şubat Depremi Mesken Maliyetleri	14
Tablo 1.4: Kahramanmaraş, Hatay ve Adıyaman İllerinin Sektörel GSYİH Dağılımı ve Türkiye İçindeki Payları.....	16
Tablo 1.5: Depremin Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	17
Tablo 1.6: Deprem Birincil ve İkincil İhtiyacı	19
Tablo 3.11: Deprem Öncesi ve Sonrası Sektörel Analizi	78
Tablo 3.12: Malatya'nın Kaysı İhracatı	95

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AKUT: Arama Kurtarma Derneği

BM: Birleşmiş Milletler

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

İYA: İstanbul Yatırım Ajansı

MGM: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

OSB: Organize Sanayi Bölgesi

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TEPAV: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

TZOB: Türkiye Ziraat Odaları Birliği

TOKİ: Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı

WHO: Dünya Sağlık Teşkilatı

ZDS: Zorunlu Deprem Sigortası

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin Malatya ili üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerini kapsamlı biçimde incelemek ve afetin kentin ekonomik yapısında yol açtığı dönüşümü ortaya koymaktır. Bu kapsamda gelir dağılımı, işsizlik, göç hareketleri, inşaat sektörü, dış ticaret, tarım ve hayvancılık gibi temel ekonomik alanlar analiz edilmiştir. Araştırmanın yöntemi, betimsel (deskriptif) analiz yaklaşımına dayanmaktadır. Çalışmada karma yöntem benimsenmiş; hem nicel veriler (TÜİK, AFAD, İŞKUR, Malatya TSO ve Tarım İl Müdürlüğü istatistikleri) hem de nitel veriler (yerel basın haberleri, akademik çalışmalar, saha gözlemleri) birlikte değerlendirilmiştir. Veriler, 2019–2025 dönemini kapsayacak şekilde karşılaştırmalı olarak incelenmiş; depremin doğrudan ve dolaylı etkileri tematik başlıklar altında analiz edilmiştir. Bulgular, depremin Malatya’da özellikle inşaat, tarım ve hizmet sektörlerinde üretim kapasitesini önemli ölçüde azalttığını; buna karşın yeniden yapılanma faaliyetlerinin kısa vadede istihdamı artırarak ekonomide geçici bir canlanma yarattığını göstermektedir. Ayrıca gelir dağılımında eşitsizlik artmış, kırsal bölgelerden kent merkezine ve diğer illere yönelen göç hız kazanmıştır.

Sonuç olarak, Malatya ekonomisinin afet sonrası dönemde yeniden dengelenebilmesi için sürdürülebilir kalkınma politikalarının uygulanması, üretim altyapısının güçlendirilmesi ve yerel sektörlerle yönelik uzun vadeli destek programlarının geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Malatya Ekonomisi, 6 Şubat Depremi, Sosyo-Ekonomik Etkiler, Gelir Dağılımı, İşsizlik, Yerde Dönüşüm.

ABSTRACT

The primary aim of this study is to comprehensively examine the socio-economic impacts of the earthquakes that occurred on February 6, 2023, centered in Kahramanmaraş, on the province of Malatya, and to reveal the transformations that the disaster caused in the city's economic structure. Within this scope, key economic dimensions such as income distribution, unemployment, migration movements, the construction sector, foreign trade, agriculture, and livestock farming were analyzed. The methodology of the research is based on a descriptive analysis approach and adopts a mixed-method design combining both quantitative and qualitative data. Quantitative data were collected from official institutions such as Turkish Institute of Statistics, the Disaster and Emergency Management Authority, Turkish Institution of Employment, the Malatya Chamber of Commerce and Industry, and The Provincial Director of Agriculture while qualitative data were obtained from academic publications, local media reports, and field observations. The data were analyzed comparatively for the period 2019–2025, and both the direct and indirect effects of the earthquake were interpreted under thematic categories. The findings indicate that the earthquake significantly reduced production capacity in the construction, agriculture, and service sectors of Malatya. However, reconstruction and recovery activities have generated short-term economic vitality by increasing employment. Moreover, the earthquake deepened income inequality and accelerated migration from rural areas to urban centers and other provinces. In conclusion, the study emphasizes that sustainable development policies, post-disaster economic planning, and long-term support programs aimed at strengthening local production capacity are essential for the balanced recovery of Malatya's economy in the post-earthquake period.

Keywords: Malatya's Economy, February 6 Earthquake, , Socio-Economic Impacts, Reconstruction, Income Distribution, Unemployment

GİRİŞ

Afetler, doğanın kontrol edilemeyen gücünü en çarpıcı biçimde ortaya koyan olaylardır. Tarih boyunca çeşitli medeniyetlerin yükseliş ve çöküşlerinde belirleyici rol oynayan bu olaylar, özellikle son yüzyılda artan kentleşme, nüfus yoğunluğu ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesiyle birlikte daha da yıkıcı sonuçlar doğurur hale gelmiştir. Bu bağlamda, depremler hem jeolojik açıdan hem de toplumsal etkileri bakımından, diğer doğal afetlerden ayrılmakta ve hem fiziksel yıkımı hem de sosyoekonomik sonuçları itibarıyla uzun vadeli etkiler yaratmaktadır. Depremler, sadece can ve mal kaybı ile sınırlı kalmayıp; üretim faaliyetlerinin durmasına, istihdamın azalmasına, kamu hizmetlerinin sekteye uğramasına ve toplumsal yapının bozulmasına neden olmaktadır.

Türkiye, dünyanın en aktif deprem kuşaklarından biri olan Alp-Himalaya kuşağında yer almaktadır. Bu durum, ülkenin pek çok bölgesinde depremlerin sıklıkla yaşanmasına ve ağır sonuçlar doğurmasına neden olmaktadır. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi, Van Depremleri ve Elazığ-Sivrice Depremi gibi örneklerle bu gerçek birçok kez teyit edilmiştir. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve merkez üssü Kahramanmaraş olan 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki iki büyük deprem, etkilediği geniş coğrafya ve yol açtığı yıkım itibarıyla Türkiye tarihinde benzeri az görülmüş afetlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Söz konusu depremler; Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Diyarbakır, Elazığ ve Malatya başta olmak üzere onbir ilde büyük can ve mal kayıplarına neden olmuş, toplamda milyonlarca insanı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiştir.

Bu çerçevede, Malatya ili hem depremin fiziksel etkilerini yoğun şekilde hisseden hem de sosyoekonomik açıdan önemli kırılmalar yaşayan illerden biri olarak öne çıkmaktadır. Malatya, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer almakta olup, hem tarımsal üretim hem sanayi hem de dış ticaret faaliyetleri açısından bölgesel kalkınmada önemli bir rol üstlenmektedir. Özellikle kayısı üretimi ile Türkiye ve dünya pazarında hatırı sayılır bir yere sahip olan Malatya, aynı zamanda gıda işleme, inşaat, tekstil ve küçük ölçekli sanayi yatırımları ile istihdam sağlayan dinamik bir kent görünümündedir. Ancak 6 Şubat depremleri sonrasında ilin altyapısı, konut stokları, kamu hizmetleri, üretim tesisleri ve lojistik sistemleri ciddi zarar görmüştür. Bu durum, Malatya ekonomisinde bir duraksamaya, iş gücü kayıplarına, göç dalgasına ve üretim hacminde

ciddi düşüŖlere neden olmuŖtur.

Bu alıŖmanın temel amacı, 6 Ŗubat 2023 depremlerinin ardından Malatya ilinde yaŖanan ekonomik ve sosyal dönüşümü çok boyutlu bir Ŗekilde değerlendirmek ve bu dönüşümün sektörel, mekânsal ve toplumsal izdüşümlerini analiz etmektir. Deprem sonrası ekonomik göstergelerde meydana gelen değişimler; kamu harcamaları, yeniden yapılanma faaliyetleri, işsizlik oranları, g hareketliliği, konut sektörü, tarım ve hayvancılık, dıŖ ticaret gibi bŖlıklar altında sistematik olarak incelenmiŖ; söz konusu göstergelerin zaman içindeki seyri analiz edilerek, afetin Malatya özelindeki etkileri bütüncül bir bakıŖ açısıyla ele alınmıŖtır.

Bu kapsamda tez alıŖması üç temel bölümden oluŖmaktadır. Birinci bölümde, afet kavramı ve türleri kuramsal bir çerçevede ele alınmıŖ, Türkiye'de yaŖanmıŖ büyük depremlerden hareketle, afetlerin sosyal ve ekonomik sistemler üzerindeki etkileri deęerlendirilmiŖtir. Bu bölümde ayrıca 6 Ŗubat depremlerinin neden olduğu doğrudan (can kaybı, bina yıkımı vb.) ve dolaylı (g, iş gücü kaybı, hizmetlerde aksamalar vb.) etkiler Malatya rneği üzerinden detaylandırılmıŖtır. İkinci bölümde ise literatür taramasına yer verilmiŖ; 6 Ŗubat depremleri ile ilgili yapılmıŖ akademik alıŖmalar incelenmiŖ, Malatya ekonomisine yönelik daha önce yapılmıŖ araŖtırmalarla birlikte mevcut literatürdeki boŖluklar belirlenmiŖtir. Bu tarama ile alıŖmanın zgn yönleri ve katkı potansiyeli ortaya konmuŖtur. Aynı zamanda deprem sonrası bölgesel kalkınma, dayanıklılık stratejileri, afet yönetimi politikaları ve sosyoekonomik toparlanma modellerine dair kuramsal yaklaŖımlar da bu bölümde analiz edilmiŖtir.

Üçüncü ve son bölümde ise Malatya'nın ekonomik yapısında depremin yol açtığı değişim ve dönüşüm süreçleri, eldeki veri setleri üzerinden kapsamlı bir Ŗekilde analiz edilmiŖtir. Gelir dağılımında yaŖanan farklılaŖmalar, sektörel toparlanma hızları, işsizlik oranları ve g hareketleri gibi göstergeler çerçevesinde Malatya'nın ekonomik performansı değerlendirilmeye alıŖılmıŖtır. Aynı zamanda konut ve inŖaat sektöründeki geliŖmeler, dıŖ ticaret dengesindeki sapmalar ve tarımsal üretimdeki değişiklikler gibi bŖlıklar üzerinden ilin gelecekteki ekonomik projeksiyonu tartıŖılmıŖtır. Bu alıŖmanın hem akademik alana hem de kamu politikalarına katkı sağlaması amalanmıŖtır. Akademik düzeyde; afetlerin bölgesel ekonomiler üzerindeki etkileri ile ilgili literatüre yeni veriler ve zgn analizler sunulması hedeflenirken; uygulama düzeyinde ise, yerel yönetimlerin ve merkezi idarenin afet sonrası yeniden yapılanma ve

kalkınma stratejilerinin geliştirilmesinde kullanılabilecek öneriler geliştirilmiştir. Ayrıca, bölgesel dayanıklılığın artırılması ve kırılganlıkların azaltılması amacıyla sürdürülebilir politika çerçeveleri oluşturulmasına katkı sunması beklenmektedir. Bu bağlamda 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Malatya ilinde meydana gelen sosyoekonomik etkilerin sistematik bir şekilde değerlendirilmesi, yalnızca bu ile özel bir katkı sağlamamakta; aynı zamanda afet sonrası kalkınma politikalarının nasıl yapılandırılması gerektiğine dair genel bir perspektif geliştirilmesine de olanak tanımaktadır. Malatya örneğinden hareketle geliştirilecek önerilerin, gelecekte benzer afetlerle karşılaşabilecek diğer bölgeler için de yol gösterici olması mümkündür. Bu çalışma, hem yerel kalkınmanın yeniden inşa sürecine hem de afet yönetimi stratejilerinin şekillendirilmesine katkı sunmayı amaçlayan çok boyutlu bir analiz sunmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın temel hedefi, Malatya’da depremler sonrasında ortaya çıkan sosyoekonomik dönüşüm dinamiklerini bütüncül bir çerçevede ele almaktır. Bu kapsamda, istihdam, göç hareketleri, konut politikaları, üretim yapısı, sosyal dayanışma ağları ve kamu hizmetlerinin yeniden örgütlenmesi gibi başlıklar derinlemesine incelenmektedir. Ayrıca, yerel halkın afet sonrası döneme ilişkin algıları ve toplumsal dayanıklılığın yeniden inşasındaki rolü de çalışmanın önemli odak noktalarından birini oluşturmaktadır. Bu analiz, nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı karma bir yöntem yaklaşımıyla yürütülmekte; saha gözlemleri, derinlemesine mülakatlar ve istatistiksel göstergeler aracılığıyla elde edilen veriler, afet sonrası yeniden yapılanma sürecinin farklı boyutlarını görünür kılmaktadır. Böylece, yalnızca ekonomik kayıpların değil, aynı zamanda toplumsal dokuda meydana gelen değişimlerin de sistematik biçimde değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Sonuç olarak, çalışma, afetlerin yalnızca fiziksel yıkım yaratmadığı, aynı zamanda sosyal ve ekonomik ilişkiler ağını da köklü biçimde dönüştürdüğü gerçeğinden hareketle, sürdürülebilir bir yeniden yapılanma için gerekli politika ve stratejilere dair somut öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle araştırma, afet sonrası kalkınma süreçlerine ilişkin literatüre katkı sağlamanın yanı sıra, yerel yönetimler ve politika yapıcılar için de uygulanabilir bir rehber niteliği taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

6 ŞUBAT DEPREMİ BAĞLAMINDA AFETİN SOSYO-EKONOMİK YANSIMALARI: MALATYA ÖRNEĞİ

1.1. Afet Tanıtımı

Afet, bir toplumun yaşam düzenini aniden ve ciddi biçimde bozan, insanların can ve mal güvenliğini tehdit eden olaylardır. Bu olaylar doğal nedenlerle meydana gelebileceği gibi, insan eliyle veya teknolojik sistemlerin arızalanması sonucu da ortaya çıkabilir. Ortaya çıktığında yalnızca insanların değil, doğal çevrenin (bitki örtüsü ve hayvan varlığı dâhil) de zarar görmesi mümkündür. Afetler genellikle fiziksel tahribata, ekonomik kayıplara ve sosyal yaşamda büyük aksamalara yol açar. Bu nedenle, sadece bir doğa olayı olarak değil, toplumu doğrudan etkileyen sosyal bir olay olarak değerlendirilir (AFAD, 2009)

1.2. Afet İle İlgili Kavramlar

Afet yönetimi disiplini, yalnızca olaylara müdahale etmekten ibaret olmayıp; olayları doğru şekilde tanımlamak, sınıflandırmak ve anlamlandırmak üzere kavramsal bir çerçeveye dayanır. Bu nedenle “acil durum”, “tehlike”, “risk”, “savunmasızlık” gibi kavramlar; afetin tanımlanması ve yönetim süreçlerinin planlanmasında belirleyici rol oynamaktadır.

Acil Durum

Acil durumlar, toplumsal yaşamı tamamen durdurmamakla birlikte, olağandışı ve koordineli müdahale gerektiren olaylardır. Örneğin bir trafik kazası ya da ev yangını gibi olaylar, sınırlı kaynaklarla ve belirli kurumlar tarafından yönetilebilir. Bu gibi durumlar genellikle afet kapsamına alınmaz (Scandinavian Journal of Public Health, 2014).

Tehlike

Tehlike, doğrudan zarar vermese bile potansiyel risk barındıran bir tehdit unsurudur. Örneğin aktif bir fay hattı doğrudan bir zarar vermese de, üzerinde yaşayan nüfus için tehlike oluşturur. Tehlike kavramı, afetin oluşmasında ilk halkayı teşkil eder (Birnbaum, 2014)

Risk

Risk, belirli bir tehlikenin gerçekleşmesi durumunda oluşabilecek kayıpların ölçüsüdür. Aynı

tehlike, farklı bölgelerde farklı düzeyde risk oluşturabilir. Bu nedenle risk analizi, hem fiziksel çevreye hem de toplumsal yapıya bağlı olarak değerlendirilmelidir (Stratton, 2015).

Savunmasızlık

Savunmasızlık, bireylerin ya da toplulukların afetlere karşı koyma ve toparlanma kapasitelerinin düşüklüğünü ifade eder. Ekonomik yoksunluk, bilgi eksikliği ve kurumsal yetersizlikler, bu savunmasızlığı artıran temel unsurlardır (Malalgoda, 2016).

Afetlerin Zincirleme Etkisi

Örneğin bir deprem sonrasında ortaya çıkan yangın, toprak kayması veya tsunami gibi olaylar, afetlerin çoklu ve eşzamanlı yönetilmesini gerekli kılar (Birnbaum, 2014).

Afet Algısı

Afet algısı, toplumların belirli olayları afet olarak tanımlama biçimini ifade eder ve bu algı, kültürel yapı, teknoloji seviyesi ve tarihsel deneyim gibi faktörlere göre değişkenlik gösterir. Aynı olayın bir ülkede kriz sayılmazken başka bir yerde felaket olarak algılanması, bu kültürel farkların bir sonucudur (Lucini, 2014).

1.3. Afet Türleri

Afetler, meydana geliş nedenlerine, etkiledikleri alanlara ve yol açtıkları sonuçlara göre farklı türlerde sınıflandırılmaktadır. Genel olarak afetler; doğal, teknolojik (ya da insan kaynaklı) ve sosyal-kültürel afetler olmak üzere üç ana grupta ele alınır. Her afet türü toplumun fiziki, ekonomik, sosyal ve psikolojik yapısı üzerinde farklı düzeyde etkiler bırakır. Doğal afetler, doğanın kendi süreçleri sonucunda ortaya çıkan olayları kapsarken; teknolojik afetler, sanayi, ulaşım ve enerji gibi insan faaliyetlerinin bir sonucu olarak meydana gelir. Sosyo-kültürel ve insani afetler ise göç, salgın, savaş ve toplumsal kargaşa gibi toplumun sosyal düzenini tehdit eden olaylardır. Afetlerin bu şekilde sınıflandırılması, risklerin daha iyi analiz edilmesine ve afet yönetim süreçlerinin türüne göre şekillendirilmesine olanak sağlar (Altun, 2018; AFAD, 2013). Afetlerin sınıflandırılması, her bir afet türünün oluşum nedeni ve etkilediği alan bakımından farklı özellikler taşıdığını göstermektedir. Bu kapsamda afet türleri aşağıda ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

1.3.1.Doğal Afetler

Doğal afetler, insan kontrolü dışında meydana gelen ve doğrudan doğa olaylarından kaynaklanan afetlerdir. AFAD'ın tanımına göre, "Dünya genelindeki doğal afetlerin çoğunluğu meteorolojik karakterli olup, Türkiye'de en sık görülen doğal afetler arasında sel, taşkın, don, orman yangınları, kuraklık, şiddetli yağış, şiddetli rüzgar, yıldırım, çığ, kar ve fırtınalar yer almaktadır." (AFAD, 2020).

Başlıca doğal afet türleri şunlardır:

Deprem: Yer kabuğundaki fay hatlarının hareketiyle oluşur. Türkiye, özellikle Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde bulunduğu için büyük risk altındadır (AFAD, 2018).

Sel ve Taşkın: Ani ve yoğun yağışlar, altyapı yetersizlikleri ve plansız şehirleşme sonucu oluşur. Bu faktörler sel felaketlerinin sıklığını artırmaktadır (Şen, 2017).

Heyelan: Eğimli arazilerde aşırı yağış sonrası toprak kütlelerinin kaymasıyla meydana gelir. Türkiye'de en çok Karadeniz Bölgesi'nde görülmektedir (Ankara Üniversitesi, 2014).

Çığ: Dağlık bölgelerde biriken kar kütlelerinin yerinden koparak aşağı inmesiyle oluşur (AFAD, 2018).

Fırtına ve Hortum: Genellikle yağmur, kar ya da dolu gibi hava olaylarını beraberinde getirir. Bu olaylara çoğu zaman yıldırım, şimşek ve gök gürültüsü eşlik eder (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2003).

Kuraklık: Uzun bir süre boyunca yağışların normalin altına düşmesi sonucu su kaynaklarının azalması, tarımsal üretimin gerilemesi ve yaşamın olumsuz etkilenmesiyle ortaya çıkar (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2007).

Volkanik Patlama: Yer kabuğunun içindeki magmanın, gazlar, kaya parçacıkları veya lav şeklinde yeryüzüne püskürmesi olayıdır (ABD Jeoloji Araştırmaları Kurumu, 1999).

1.3.2.Teknolojik Afetler

Teknolojik afetler, insan faaliyetleri sonucu meydana gelen, çevreye, insan yaşamına, altyapıya veya ekonomiye ciddi zararlar verebilen olaylardır. Bu afetler genellikle sanayi, ulaşım, enerji üretimi ve bilgi teknolojileri gibi alanlarda yaşanan kaza, arıza ya da sabotajlardan kaynaklanır (AFAD, 2014). Başlıca teknolojik afet türleri:

Sanayi Kazaları (Kimyasal, Nükleer): Kimya, enerji, petrol ve ağır sanayi tesislerinde meydana gelen teknik arızalar veya ihmali sonucu oluşur. Bu kazalar can ve mal kayıplarına, çevre kirliliğine ve ekonomik zararlara neden olur (AFAD, 2014).

Yangın: “Yanma olayının kontrolsüz bir şekilde gerçekleşmesi” olarak tanımlanır. Büyük yangınlar hem insan hayatını hem de doğal çevreyi tehdit eder (Arama Kurtarma Derneği, 2021).

Ulaşım Kazaları: Kara, hava, deniz veya demir yolu araçlarının hareketi sırasında meydana gelir ve genellikle insan hatası, teknik arıza veya hava koşulları nedeniyle oluşur (AFAD, 2014).

Enerji Kesintileri: Elektrik, doğal gaz veya akaryakıt gibi enerji kaynaklarının kısa veya uzun süreli olarak kullanılamaz hale gelmesidir. Bu durum, sanayi, sağlık ve ulaşım gibi kritik sektörleri olumsuz etkiler (AFAD, 2014).

Baraj Patlamaları: Baraj yapısının çökmesi veya zarar görmesi sonucu suyun kontrolsüz bir şekilde çevreye yayılmasıyla meydana gelir. Özellikle yerleşim alanlarının bulunduğu bölgelerde büyük can ve mal kayıplarına neden olabilir (AFAD, 2025).

1.3.3.Sosyo-Kültürel ve İnsani Afetler

Sosyo-kültürel ve insani afetler, toplumların sosyal yapısını, yaşam düzenini ve kültürel birikimini etkileyen; genellikle insan kaynaklı veya uzun vadeli toplumsal süreçlerden doğan kriz durumlarıdır. Bu afetler fiziksel yıkımdan çok, toplumsal düzeni ve güvenliği tehdit eder (AFAD, 2025). Başlıca sosyo-kültürel ve insani afet türleri şunlardır:

Göç ve İltica: Bireylerin veya toplulukların sosyal, ekonomik, politik veya çevresel nedenlerle yaşadıkları yerden başka bir yere geçici veya kalıcı olarak taşınmasıdır (AFAD, 2014).

Salgın Hastalıklar: Belirli bir bölgede veya dünya genelinde normalden çok daha fazla kişiye bulaşan bulaşıcı hastalıklardır. Salgınlar hem insan sağlığını hem de toplumsal düzeni etkiler (WHO, 2017).

Terör: Toplumda korku ve panik yaratmak, devleti zayıflatmak veya siyasi, ideolojik, dini hedeflere ulaşmak amacıyla gerçekleştirilen şiddet eylemleridir (BM, 1994).

Toplumsal Kargaşa: Siyasi, ekonomik, sosyal veya kültürel nedenlerle ortaya çıkan protesto, çatışma ve kaotik ortamların genel adıdır (Doğru, 2021).

Savaşlar: Devletler, topluluklar veya farklı aktörler arasında siyasi, ekonomik, ideolojik veya toprak temelli çıkar çatışmaları sonucu ortaya çıkan silahlı mücadelelerdir. Tarih boyunca toplumlar üzerinde derin yıkımlar bırakmıştır (Encyclopaedia Britannica, 2025).

1.4. AFAD Verileri Işığında Deprem ve İkincil Afet Risk Yoğunluğu

Türkiye, jeolojik yapısı nedeniyle sismik aktivitenin yoğun olarak gözlemlendiği bir ülkedir. Bu özellik, yalnızca doğrudan deprem etkileriyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda deprem sonrasında gelişen çeşitli ikincil afetleri de gündeme getirmektedir. Literatürde "ikincil afet" olarak adlandırılan bu durumlar, depremin tetikleyici unsur olarak rol oynadığı; heyelan, çığ, tsunami ve su baskını gibi olayları kapsamaktadır.

Soy ve diğerleri (2022) çalışmasında, Türkiye'de meydana gelen 5 ve üzeri büyüklükteki depremler sonrasında gelişen ikincil afet türleri, örnek olaylar üzerinden sistematik olarak analiz edilmiştir. Erzincan (1939), İzmit (1999), Van (2011), Elazığ (2020) ve Ege Denizi (2020) depremleri başta olmak üzere, bu olayların ardından heyelan, tsunami ve su taşkınları gibi ikincil afetlerin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Özellikle 1999 İzmit Depremi sonrası İzmit Körfezi'nde 1–3 metre arası tsunami dalgaları kaydedilmiş, Değirmendere'de ise deniz tabanı çökmesi sonucu 15 metreye kadar ulaşan dev dalgalar oluşmuştur (Tinti, 2006; Altınok, 2001). Ayrıca, tsunami oluşumunun yalnızca tektonik kaynaklı değil, kıyı şeridinde meydana gelen kütle hareketleri (örneğin sahil heyelanları) nedeniyle de tetiklendiği belirtilmiştir (Tinti, 2006).

Türkiye genelinde heyelanlar, depremlerden sonra en fazla can ve mal kaybına yol açan ikinci doğal afet türüdür (Nefeslioğlu, 2008). Özellikle Erzincan ve Van gibi dağlık bölgelerde, sismik aktivite sonrası eğim stabilitesini kaybeden zeminlerde büyük çaplı kütle hareketleri yaşanmıştır (Ocakoğlu, 2024). Bununla birlikte, sarsıntılar yer altı su seviyesini etkileyerek zemin sıvılaşması, su kaynaklarının fişkırması ve lokal taşkınlara da neden olmuştur (Efe, 2014). Bu tür vakalar, deprem sonrası müdahale ve risk yönetimi sürecinin yalnızca doğrudan yıkıcı etkilerle sınırlı olmadığını; aynı zamanda bu ikincil tehditlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır (Dou, 2024). Bu bağlamda araştırma kapsamında AFAD ve diğer kurumsal kaynaklardan elde edilen afet yoğunluk haritaları kullanılarak risk altındaki bölgeler belirlenmiştir. Türkiye genelinde 41 ilin yüksek deprem riski taşıdığı; bu illerden %93'ünde heyelan riski, %80'inde su baskını riski bulunduğu, ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde çığ riski ile kıyı bölgelerinde tsunami tehdidinin de bulunduğu ortaya konmuştur. Ve bu araştırma, Türkiye'nin deprem kuşağında yer almasının sadece sismik riskleri değil, aynı zamanda zincirleme afet senaryolarını da gündeme getirdiğini vurgulamakta; afet yönetimi politikalarının çoklu risk perspektifiyle yeniden yapılandırılması gerektiğini göstermektedir.

1.5. 6 Şubat Depreminin Sosyo-Ekonomik Sonuçları

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye'nin yakın tarihinde hem can kayıpları hem de ekonomik-sosyal etkileri bakımından en yıkıcı afetlerden biri olarak kayda geçmiştir. On bir ili doğrudan etkileyen bu büyük felaket, bölgesel nüfus yapısından kamu harcamalarına, ekonomik kayıp tahminlerinden konut maliyetlerine ve sektörel katma değer dağılımına kadar geniş bir alanda derin sonuçlar doğurmuştur. Bu bölümde deprem bölgesindeki can kayıpları, yeniden yapılanma faaliyetleri, ekonomik zarar tahminleri, konut-inşa maliyetleri ve depremin doğrudan-dolaylı etkileri bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak, afetin Türkiye üzerindeki çok boyutlu etkileri kapsamlı biçimde analiz edilmektedir.

1.5.1. Deprem Bölgesinde Can Kaybı Ve Kurtarılanlar

Depremden etkilenen on bir il (Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa), Türkiye toplam nüfusunun

%15,74'ünü oluşturmaktadır. 2022 yılı verileri esas alındığında, bu oran yaklaşık 13.423.001 kişinin söz konusu büyük yıkımdan doğrudan etkilendiğini ortaya koymaktadır (Binhanelyılmaz,2023). Depremi etkilenen alan bu denli geniş ve yıkıcıyken, illerden biri olan Malatya'da yaşanan kayıplar, durumun ciddiyetini daha somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Malatya ilinde ciddi kayıplara yol açmıştır. Yaklaşık 1.237–1.250 can kaybı ve 6.444 yaralı kaydedilmiştir. Bu sayılar, altyapı ve yapı güvenliği konusunda mevcut eksikliklere işaret etmektedir (Binan elif yılmaz, 2023). TÜİK ve İçişleri Bakanlığı verileri, tüm yıkım bölgesinde 50.783 kişi hayatını kaybederken, 107.213 kişi yaralanmıştır. Bu bağlamda Malatya'daki 6.444 yaralı vaka, ilin genel yaralanma oranına önemli bir katkı sağlamakta ve yapı dayanıklılığı eksikliğinin bireyler üzerine doğrudan etkisini gözler önüne sermektedir. Malatya özelinde yaşanan can kayıpları ve yaralanmalar dikkat çekerken, etkilenen diğer illerin nüfus oranları da depremin farklı bölgelerdeki etkisini daha iyi kavramaya yardımcı olmaktadır. Malatya gibi riskli bölgelerde mevcut yapıların güçlendirme programlarıyla yeniden yapılandırılması, deprem yönetmelikleri çerçevesinde inşaat denetiminin sıkılaştırılması ve acil müdahale sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Aksi halde, can ve mal kaybının önlenmesi mümkün görünmemektedir.

1.5.2. Kamu Harcamaları ve Yeniden Yapılanma Faaliyetleri

6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Türkiye Cumhuriyeti devleti, hem ekonomik hem de sosyal etkileri hafifletmek amacıyla kapsamlı bir yeniden yapılanma ve kamu harcama sürecini hızla başlatmıştır. 2023 yılı itibarıyla toplam kamu harcaması 960 milyar TL'ye ulaşmış; bu rakam Türkiye'nin Gayrisafi Yurt İçi Hasılası'nın (GSYH) yaklaşık %3,7'sine denk gelmiştir. Bu miktarın önemli bir kısmı, yaklaşık 527,3 milyar TL tutarındaki ek bütçeyle konut ve altyapı yeniden inşasına yönlendirilmiştir. Bu düzeydeki kamu harcamaları, geçmiş depremlerden edinilen tecrübelerle karşılaştırıldığında, devletin müdahale kapasitesinin önemli ölçüde geliştiğini göstermektedir (Gülkan, 2005). Deprem sonrası kalıcı barınma ihtiyacının karşılanması için TOKİ eliyle büyük ölçekli konut projeleri başlatılmıştır. Bu kapsamda 307.000 konutun yapımı hedeflenmiş, TOKİ'ye 1.446 adet taşınmaz ve 287,7 milyon metrekarelik alan devredilmiştir. 2024 yılı sonuna kadar ise toplam 319.000 konutun tamamlanması planlanmaktadır. Bu süreç, yalnızca fiziksel altyapının değil, aynı zamanda

toplumsal yeniden yapılanmanın da önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Baradan, 2006;Aydin, 2025). Ayrıca, afet sonrası kalıcı konut üretiminde sadece fiziksel yapılar değil, aynı zamanda sosyal dokunun ve yaşam tarzının korunması gerektiği vurgulanmıştır. Geçmiş deneyimler, yerel kimlik ve ekonomik fırsatların göz ardı edilmesinin uzun vadede memnuniyetsizlik ve sosyal uyumsuzluklara neden olabileceğini göstermektedir (Varolgüneş, 2021). 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından yürütülen kamu harcamaları ve yeniden yapılanma faaliyetleri, Türkiye'nin afet yönetimi kapasitesinde önemli bir kurumsal dönüşüm yaşandığını göstermektedir. Kapsamlı bütçelerle finanse edilen konut ve altyapı projeleri, yalnızca fiziksel yıkımın onarılmasını değil, aynı zamanda toplumsal yeniden inşayı da hedeflemiştir. Ancak sürdürülebilir bir iyileşme için yalnızca maddi yatırımlar yeterli değildir; yerel kimliklerin korunması, kültürel bağların gözetilmesi ve uzun vadeli memnuniyeti sağlayacak sosyal politikaların da bütüncül bir şekilde planlanması gerekmektedir. Bu bağlamda, afet sonrası kamu yönetiminin yalnızca acil müdahale değil, aynı zamanda dirençli ve kapsayıcı kentler inşa etmeye yönelik stratejiler geliştirmesi kritik öneme sahiptir.

Tablo 1.1: 6 Şubat Depreminin Harcamaları

Harcama Kalemi	Tutar / Bilgi	Açıklama
Toplam Deprem Harcaması (2023)	960 Milyar TL	Deprem nedeniyle yapılan Toplam Kamu Harcaması (GSYH'nin %3,7'si)
Ek Bütçe ile Tahsis Edilen Ödenek	527,3 Milyar TL	Deprem Sonrası Yeniden inşa ve Kamu yapılarına yönelik ek bütçe
Yeni Konut Yapımı Hedefi	307.000 konut	TOKİ, Emlak Konut ve ilgili bakanlıklarca yürütülen proje
TOKİ'ye Devredilen Taşınmaz Sayısı	1.446 adet	Deprem bölgesinde konut inşası için
TOKİ'ye Devredilen Toplam Alan	287,7 milyon m ²	Konut ve sosyal donatı alanı olarak Tahsis edildi
Konut Sayısı (1 Yılda Hedeflenen)	319.000 konut	2024 sonuna kadar tamamlanması hedefleniyor

Kaynak : (SBB,2023)

1.5.3. Ekonomik Zararın Tahmini

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yaşanan en yıkıcı doğal afetlerden biri olmasının yanı sıra, ülke

ekonomisi üzerinde de son derece ağır sonuçlar doğurmuştur. Afetin etkilediği 11 ilde başta konut, sanayi, altyapı ve hizmet sektörleri olmak üzere çok sayıda alanda ciddi fiziksel ve ekonomik kayıplar yaşanmıştır. Yapılan analizler, bölgesel ölçekte iş gücü azalması, üretim hatlarında kopma ve lojistik zincirinde kesintiler gibi faktörlerin ekonomik toparlanmayı zorlaştırdığını göstermektedir (Dinçer, 2024). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), Dünya Bankası ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayımlanan çeşitli raporlara göre, depremin neden olduğu toplam ekonomik zararın 8,6 ila 13,1 milyar Amerikan doları arasında değiştiği tahmin edilmektedir. Bu zararlar; doğrudan yıkıma uğramış konutların yeniden inşası, orta hasarlı yapıların onarımı, sanayi ve ticaret altyapısındaki kayıplar, prefabrik geçici yerleşim alanlarının kurulması ve altyapı sistemlerinin onarımı gibi çok çeşitli alanları kapsamaktadır. Özellikle konut üretimi kalemi, en büyük maliyet kalemi olarak öne çıkmakta olup, yaklaşık 2,5 ila 4,0 milyar dolarlık bir harcamayı gerektirmektedir. Bu harcamalar, yaklaşık 120 ila 200 bin konutun yeniden inşasını ve altyapı hizmetlerinin %25’lik kısmını kapsamaktadır. Orta derecede hasar gören binaların onarımı için ise yaklaşık 1 milyar dolarlık bir maliyet öngörülmektedir (Turan, 2024). Ayrıca, acil barınma ihtiyacına çözüm bulmak amacıyla yaklaşık 35 bin prefabrik konut inşa edilmiş ve bu kalemin toplam maliyeti 0,1 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte, sanayi, hizmet ve ticaret alanında meydana gelen kayıpların 2,5 ila 4,5 milyar dolar arasında olduğu; bu zararın, bina ve makine yıkımı, üretim hattı bozulmaları ile mamul ve yarı mamul stokların kaybindan kaynaklandığı belirtilmektedir. Ulaşım, iletişim ve enerji altyapılarındaki hasarlar için 0,5 ila 1 milyar dolar, üretim ve katma değer kayıpları için ise 2 ila 2,5 milyar dolar arasında bir zarar hesaplanmıştır (Dinçer, 2024). Bu tablo, sadece fiziksel yıkımın değil, aynı zamanda ekonomik döngünün birçok alanında kırılmalar yaşandığını ve afetin etkisinin uzun vadeye yayıldığını göstermektedir. Bu nedenle, afet sonrası yeniden yapılanma stratejilerinde yalnızca fiziksel altyapının değil, bölgesel üretim kapasitesinin ve iş gücünün de toparlanması öncelikli bir meseledir. 6 Şubat 2023 depremleri yalnızca fiziksel bir yıkım değil, aynı zamanda Türkiye ekonomisinde derin bir yapısal sarsıntı yaratmıştır. Bölgesel üretim kapasitesinin azalması, iş gücü kayıpları ve lojistik zincirinin bozulması, ekonomik toparlanma sürecini yavaşlatmıştır. Yeniden yapılanma sürecinde kalıcı refahın sağlanabilmesi için sadece altyapı yatırımlarına değil, üretim ve istihdamın güçlendirilmesine de öncelik verilmelidir. Bu kapsamda, afet sonrası politikaların sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle yürütülmesi büyük önem

taşımaktadır. Bu süreçte kamu ve özel sektörün eşgüdüm içinde hareket etmesi, bölgesel kalkınma programlarının etkin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, afet risk yönetimi ve kentsel dayanıklılık politikalarının güçlendirilmesi gelecekte benzer ekonomik kayıpların önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Uzun vadede, Malatya ve çevresinin yeniden üretim merkezine dönüşmesi, hem yerel istihdamı artıracak hem de ulusal ekonomiye canlılık kazandıracaktır.

Tablo 1.2: 6 Şubat Depreminin Ekonomik Zarar Tahmini

Harcama / Kayıp Kalemi	Tahmini Maliyet (Milyar \$)	Açıklama
Yeni Konut Yapımı	2,5 – 4,0	120–200 bin konut, %25 altyapı dâhil
Konut Onarımı	1,0	Orta hasarlı binaların onarımı için
Prefabrik Konut Yapımı	0,1	35 bin prefabrik konut, konut başı maliyet üzerinden
Sanayi, Hizmet, Ticaret Kayıpları	2,5 – 4,5	Bina, makine, stok (mamul-yarı mamul) kayıpları
Altyapı	0,5 – 1,0	Yol, köprü, Elektrik, iletişim hatları onarımları
Katma Değer Kaybı	2,0 – 2,5	Üretim kayıpları, 1999 modeliyle hesaplanmış
Toplam Tahmini Zarar	8,6 – 13,1	Tüm kalemlerin toplamı

Kaynak : (SBB,2023)

1.5.4. Mesken Yeniden İnşa Maliyetleri

6 Şubat 2023 depremleri sonrasında en temel ihtiyaçların başında barınma gelmiş ve devlet bu alana öncelik vererek geniş çaplı bir konut üretim programı başlatmıştır. Deprem bölgesinde tamamen yıkılan ya da ağır hasar gören yapıların yerine kalıcı konutların inşası planlanmış; aynı zamanda kısa vadeli çözüm olarak geçici barınma alanları da oluşturulmuştur. Bu bağlamda yeni konut yapımı için hedeflenen sayı 120.000 ila 200.000 arasında değişmektedir. Bu konutların her biri için öngörülen ortalama maliyet yaklaşık 20.000 Amerikan doları olup, bu tutara altyapı giderlerinin %25'i de dâhildir. Böylece, yeni konutların toplam maliyeti 2,5 ila 4 milyar dolar arasında değişmektedir.

Bu maliyet, sadece yapıların fiziksel inşasını değil; aynı zamanda yol, su, kanalizasyon, elektrik ve iletişim gibi temel altyapı hizmetlerinin sağlanmasını da kapsamaktadır. Özellikle kırsal ve orta ölçekli şehirlerde altyapının sıfırdan kurulması gereken bölgelerde maliyetin daha da arttığı görülmektedir. Konutların yer seçimi, zemin etütleri, imar planlarının yeniden düzenlenmesi ve yapı güvenliği standartlarına uygunluk gibi teknik faktörler de maliyet hesaplamalarında belirleyici olmuştur.

Öte yandan, acil barınma ihtiyacına yanıt vermek üzere toplam 35.000 prefabrik konut inşa edilmiştir. Prefabrik konutların konut başına ortalama maliyeti yaklaşık 2.857 dolar olup, bu kalemin toplam maliyeti 100 milyon dolar seviyesindedir. Prefabrik yapılar, geçici çözümler olmalarına rağmen, afetin ilk aylarında barınma krizinin yönetilmesinde hayati rol oynamıştır. Özellikle kış koşullarında hızlı kurulum avantajı ve temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilme kapasitesi, bu tür yapıların kısa vadede etkili bir çözüm olduğunu göstermiştir. Bu maliyet kalemleri, sadece fiziksel yapıların yeniden inşasını değil, aynı zamanda afetzedelerin sosyal iyileştirmeyi ve bölgesel kalkınmayı destekleyecek şekilde planlanmış kapsamlı bir barınma politikasını yansıtmaktadır. Uzun vadede ise, bu tür yatırımların sadece ekonomik değil, toplumsal istikrar açısından da önemli etkiler doğuracağı öngörülmektedir. Bu süreçte geliştirilen konut politikalarının, gelecekte olası afetlere karşı dayanıklı kentleşme stratejilerine de yön vereceği öngörülmektedir. Ayrıca, yapılan yatırımların bölgesel istihdamı canlandırması ve yerel ekonomiye uzun vadeli katkı sağlaması beklenmektedir. Böylece, barınma projeleri yalnızca bir iyileşme aracı değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin bir parçası hâline gelmiştir.

Tablo 1.3: 6 Şubat Depremi Mesken Maliyetleri

Konut Tipi / Durumu	Hedef Konut Sayısı	Konut Başına Ortalama Maliyet (\$)	Toplam Maliyet (Milyon \$)	Açıklama
Yeni Konut Yapımı	120.000 – 200.000	20.000 (yaklaşık)	2.500 – 4.000	%25 Altyapı payı dâhildir
Prefabrik Konut Yapımı	35.000	2.857 (yaklaşık)	100	Geçici barınma amacıyla yapılan prefabrik konutlar

Kaynak: (SBB,2023)

1.5.5. Katma Değerin Sektörel Dağılımı

6 Şubat 2023 depremleri, yalnızca fiziksel altyapı üzerinde değil, aynı zamanda bölgesel ve sektörel düzeyde katma değer üretimi üzerinde de ciddi bir yıkıma neden olmuştur. Kahramanmaraş, Hatay ve Adıyaman illerinin dâhil olduğu bu analiz, depremin ekonomiye olan etkilerini sektörel bazda gözler önüne sermektedir. Tablo 5'te görüldüğü üzere, söz konusu illerde katma değer büyük bölümü sanayi ve hizmet sektörleri üzerinden oluşmaktadır. Örneğin, sanayinin GSYH içindeki payı Kahramanmaraş'ta %45, Hatay'da %40,2 ve Adıyaman'da %35,8 olarak gerçekleşmiştir. Üç ilin ortalaması ise %40,3'tür. Bu veriler, sanayi sektörünün özellikle Kahramanmaraş ve Hatay'da ekonominin lokomotifi konumunda olduğunu ortaya koymaktadır. İmalat sanayi, sanayi alt bileşeni olarak değerlendirildiğinde benzer şekilde dikkat çekici bir ağırlığa sahiptir; Kahramanmaraş'ta %43, Hatay'da %38,7 ve Adıyaman'da %34,1 oranında paya sahiptir. Üç ilin ortalaması %38,6 olan bu oran, imalat sanayinin bu bölgelerdeki üretim ve istihdam üzerindeki kritik rolünü göstermektedir. Bu bağlamda, deprem sonucu sanayi tesislerinin, makine parkurlarının ve üretim zincirlerinin zarar görmesi, yalnızca bölgesel değil, aynı zamanda ulusal ölçekte tedarik ve üretim dengelerini de sarsmıştır. Hizmetler sektörü de toplam katma değer yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Adıyaman'da %53,9, Hatay'da %51,7 ve Kahramanmaraş'ta %49,8 ile bölgenin ekonomik yapısında büyük bir yer tutmaktadır. Hizmet sektörüne bağlı alt alanlardan biri olan ticaret ise Adıyaman'da %14,1 ile en yüksek seviyedeysen, bölgesel ortalama %12,3 olarak hesaplanmıştır. Bu oranlar, özellikle yerel pazarlar, esnaflar ve KOBİ'ler üzerinden gerçekleşen mikro düzeyde ekonomik faaliyetlerin depremden doğrudan etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Tarım sektörü, bölge ortalamasında %7,9'luk bir paya sahip olsa da Türkiye geneline göre katkı oranı %2,1 gibi düşük bir seviyededir. Bu durum, tarımın bölge içinde görece önemli olduğu ancak ülke genelinde daha sınırlı bir ekonomik ağırlık taşıdığını göstermektedir. Serbest meslek faaliyetleri ve konut sahipliği ise %2'nin altında kalan paylarıyla görece daha küçük katkı sağlayan sektörler arasında yer almaktadır. Toplamda bu üç ilin Türkiye genel GSYH'si içindeki payı %5,2 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, görünürde sınırlı gibi görünse de, söz konusu illerin bazı stratejik sektörlerdeki (örneğin tekstil, gıda, inşaat malzemeleri gibi) üretim yoğunluğu nedeniyle, ülke ekonomisindeki işlevsel rollerinin çok daha büyük olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, bu bölgelerde üretimin sektöre uğraması yalnızca yerel değil, aynı

zamanda ulusal tedarik zincirlerinde ve bölgesel kalkınma politikalarında da kırılmalara yol açmıştır. Bu bağlamda, deprem sonrası dönemde tarımsal üretim kapasitesinin azalması, özellikle gıda arz güvenliği üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Tarımsal faaliyetlerdeki duraksama, hem hane gelirlerinde düşüşe hem de bölgesel istihdamın daralmasına neden olmuştur. Buna ek olarak, kırsal kesimde altyapı hasarları ve göç hareketleri üretim sürekliliğini daha da zayıflatmıştır. Bu nedenle, bölgenin ekonomik toparlanması için tarımsal üretimin yeniden canlandırılması ve tedarik zincirlerinin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Tablo 1.4: Kahramanmaraş, Hatay ve Adıyaman İllerinin Sektörel GSYH Dağılımı ve Türkiye İçindeki Payları

Sektör	Kahramanmaraş	Hatay	Adıyaman	Toplam	Türkiye İçindeki Pay (%)
Tarım	5.2	8.1	10.3	7.9	2.1
Sanayi	45.0	40.2	35.8	40.3	6.8
İmalat	43.0	38.7	34.1	38.6	7.3
Hizmetler	49.8	51.7	53.9	51.4	4.5
Ticaret	10.5	12.3	14.1	12.3	3.9
Serbest Meslek	2.0	1.5	1.8	1.7	2.6
Konut Sahipliği	1.5	1.2	1.1	1.3	2.2
GSYH	100.0	100.0	100.0	100.0	5.2

Kaynak : (SBB,2023)

1.5.6. Depremi Doğrudan Ve Dolaylı Etkileri

Tablo 1.7 incelendiğinde 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen deprem, yalnızca fiziksel hasarlarla sınırlı kalmamış; insani, ekonomik ve sosyal boyutlarda da derin etkiler yaratmıştır. Tablo 6 kapsamında değerlendirildiğinde, afetin doğrudan etkileri arasında en dikkat çekici unsur can kayıpları olmuştur. Toplamda 50.783 kişinin hayatını kaybettiği, 107.000 kişinin ise kurtarıldığı bildirilmektedir. Bu rakamlar, müdahale kapasitesine ve afetin büyüklüğüne ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Yapı yıkımları ve buna bağlı konut ihtiyacı, 307 bin yeni konut hedefi ve TOKİ'ye devredilen 1.446 taşınmaz ile karşılanmaya çalışılmıştır. Altyapı hasarları, özellikle elektrik, su, iletişim ve ulaşım sistemlerinde yaşanan bozulmalarla kritik kamu hizmetlerinin aksamasına yol açmıştır. Kamu harcamaları kapsamında ise 960 milyar TL

tutarında harcama yapılmış, bu da 527,3 milyar TL’lik ek bütçe tahsisini zorunlu kılmıştır.

Dolaylı etkiler değerlendirildiğinde, depremin uzun vadeli ve dolayısıyla daha karmaşık sonuçlar doğurduğu gözlemlenmektedir. Özellikle ekonomik üretim kayıpları, 8,6 ila 13,1 milyar dolar arasında tahmin edilmekte; bu durum bölgesel sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinin ciddi oranda sekteye uğradığını göstermektedir. Bu üretim kaybı, GSYH’nin %5,3’ü düzeyinde bir bütçe açığına sebep olarak makroekonomik dengeleri sarsmıştır. Ayrıca, geçici istihdam kayıpları ve bölgeden yoğun göç, hem emek piyasasında hem de sosyo demografik yapıda ciddi değişikliklere yol açmıştır. Psikolojik ve sosyal etkiler, özellikle travmalar, eğitimde aksamalar ve sağlık hizmetlerine erişimdeki zorluklarla kendini göstermektedir. Kentsel planlama eksiklikleri, yeterli zemin etüdünün yapılmamış olması ve düzensiz yapılaşma gibi faktörler üzerinden sorgulanmakta; afetin etkisinin büyümesinde bu etkenlerin doğrudan katkısı olduğu anlaşılmaktadır. Son olarak, depremin ulusal ekonomik denge üzerindeki etkisi, kamu bütçesi, ekonomik büyüme ve yatırım planlamalarını doğrudan etkileyecek düzeyde olmuştur. Bu veriler ışığında, afet yönetiminin yalnızca müdahale aşamasıyla sınırlı olmadığı; yeniden yapılanma, ekonomik toparlanma ve psikososyal destek süreçlerini kapsayacak şekilde bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu kapsamda, afet sonrası iyileşme sürecinde sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Yeniden yapılanma faaliyetlerinin yalnızca fiziksel altyapının onarımıyla sınırlı kalmaması; aynı zamanda ekonomik dayanıklılığın artırılması, toplumsal uyumun güçlendirilmesi ve çevresel risklerin azaltılması hedeflenmelidir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin planlama süreçlerine aktif katılımı, afet risk azaltma politikalarının yerel düzeyde kurumsallaşmasını sağlayacaktır. Ayrıca, afet öncesi hazırlık ve risk yönetimi çalışmalarının güçlendirilmesi, gelecekte benzer felaketlerin yol açabileceği ekonomik ve toplumsal zararların minimize edilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Afet sigorta sistemlerinin yaygınlaştırılması, erken uyarı mekanizmalarının etkinleştirilmesi ve toplumun afet bilincinin artırılması, dirençli bir ekonomik ve sosyal yapı oluşturma temel unsurları arasında yer almalıdır. Bu bağlamda afetin yarattığı tahribat yalnızca kısa vadeli bir kriz olarak değil, uzun vadeli bir dönüşüm fırsatı olarak da görülmelidir. Bu süreçte, merkezi ve yerel yönetimlerin, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle, hem ekonomik toparlanmayı hızlandıracak hem de toplumsal dayanıklılığı kalıcı biçimde güçlendirecek stratejik politikaların hayata geçirilmesi

gerekmektedir.

Tablo 1.5: Depremın Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Etki Türü	Etki Alanı	Açıklama
Doğrudan Etki	Can Kaybı ve Kurtarma	50.783 kişi hayatını kaybetti, 107.000 kişi kurtarıldı
Doğrudan Etki	Yapı Yıkımları ve Konut İhtiyacı	307 bin yeni konut hedefi, TOKİ'ye 1.446 taşınmaz devri
Doğrudan Etki	Altyapı Hasarı	Elektrik, su, iletişim, ulaşım sistemleri zarar gördü
Doğrudan Etki	Kamu Harcamaları ve Ek Bütçe	960 milyar TL harcama, 527,3 milyar TL ek bütçe tahsisi
Dolaylı Etki	Ekonomik Üretim Kayıpları	Toplam zarar tahmini: 8,6–13,1 milyar dolar
Dolaylı Etki	Bütçe Açığı ve Mali Yük	GSYH'nin %5,3'ü düzeyinde bütçe açığı oluştu
Dolaylı Etki	İstihdam ve Göç	Geçici istihdam kayıpları ve bölgeden göçler
Dolaylı Etki	Psikolojik ve Sosyal Etkiler	Travmalar, eğitim ve sağlık erişim sorunları
Dolaylı Etki	Kentsel Planlama Eksiklikleri	Yetersiz zemin etüdü ve düzensiz yapılaşma
Dolaylı Etki	Ulusal Ekonomik Dengeye Etkisi	Deprem ulusal bütçe ve ekonomik büyümeyi etkiledi

Kaynak : (SBB,2023)

1.5.7. Deprem Bölgelerinde Birincil Ve İkincil İhtiyaçlar

Afetlerin ardından en kritik süreç, hayatta kalanların temel ihtiyaçlarının hızla karşılanmasıdır. Bu kapsamda, birincil (acil) ihtiyaçlar; arama kurtarma çalışmalarından barınma ve beslenmeye, güvenliğin sağlanmasından sağlık hizmetlerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Aşağıdaki tabloda, afet sonrası karşılaşılan acil ihtiyaç türleri ve bunlara yönelik müdahale alanları sistematik bir şekilde sunulmaktadır. Bu acil ihtiyaçların hızlı ve etkili bir biçimde karşılanması, afet yönetiminde koordinasyonun ve hazırlık düzeyinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü ekiplerin eşgüdüm içinde çalışması; kaynakların doğru yerlere yönlendirilmesini ve mağduriyetlerin en aza indirilmesini sağlar. Ayrıca, afet sonrası dönemde sürdürülebilir iyileşme sürecinin temeli de bu erken müdahalelerin başarısına bağlıdır.

Tablo 1.6: Deprem Birincil ve İkincil İhtiyacı

İhtiyaç Türü	İhtiyaç Alanı	Açıklama
Birincil (Acil)	Arama Kurtarma	AFAD ve Kurtarma ekiplerinin sevki, enkazdan canlı kurtarma
Birincil (Acil)	Barınma	Çadır, konteyner ve prefabrik konut temini
Birincil (Acil)	Beslenme	Gıda, su, sıcak yemek ve hijyen malzemesi dağıtımı
Birincil (Acil)	İlk Yardım ve Sağlık	Mobil sağlık hizmetleri, psikolojik ilk yardım
Birincil (Acil)	Güvenlik	Asayişin sağlanması, hırsızlık ve yağma önlemleri
Birincil (Acil)	İletişim ve Koordinasyon	Acil iletişim altyapısı, kriz merkezleri

Kaynak : (SBB,2023)

Depremler sonrasında ihtiyaçlar iki ana başlık altında sınıflandırılmaktadır: birincil (acil) ihtiyaçlar ve ikincil (orta-uzun vadeli) ihtiyaçlar. Bu sınıflandırma, afet yönetimi süreçlerinin önceliklendirilmesi ve kaynakların etkin kullanımı açısından kritik öneme sahiptir.

Birincil ihtiyaçlar, olayın hemen ardından ortaya çıkan ve insan hayatının korunmasına yönelik olan acil müdahaleleri kapsamaktadır. Bunların başında arama-kurtarma çalışmaları yer almakta; AFAD ve diğer kurtarma ekiplerinin hızlıca sevk edilmesi ve enkaz altından canlı kurtarma çalışmaları öncelik kazanmıştır. Barınma, çadır, konteyner ve prefabrik konut teminiyle geçici çözümler sağlanarak mağdurların açıkta kalmaması amaçlanmıştır. Beslenme ihtiyacı ise gıda, içme suyu, sıcak yemek ve hijyen malzemeleri ile karşılanmış; bu temel hizmetlerin aksaması durumunda ikincil sağlık krizlerinin doğabileceği öngörülmüştür. İlk yardım ve sağlık hizmetleri, mobil sağlık ekipleri ve psikolojik ilk yardım unsurlarıyla sahada sağlanırken; güvenlik boyutunda asayişin korunması, yağma ve hırsızlık gibi olayların önlenmesi adına kolluk güçleri sahaya yönlendirilmiştir. Ayrıca, iletişim ve koordinasyon faaliyetleri kapsamında kriz merkezleri oluşturulmuş ve acil iletişim altyapısı hızla devreye alınmıştır.

İkincil ihtiyaçlar ise depremin ardından orta ve uzun vadede planlanması ve sürdürülmesi gereken yeniden yapılanma süreçlerine yöneliktir. En temel ihtiyaçlardan biri, kalıcı konutların inşasıdır. TOKİ eliyle yürütülen 307 bin konutluk projeler, toplamda 319 bin konut hedefine ulaşmayı amaçlamaktadır. Altyapı onarımı, yolların, elektrik ve su hatlarının, kanalizasyon sistemlerinin yeniden kurulmasıyla fiziksel çevrenin işlerliğini sağlamayı hedeflemektedir. Eğitim hizmetlerinin sürekliliği, yıkılan okulların yeniden inşası ve eğitim materyallerinin

temini ile desteklenmiştir. Ayrıca, istihdam ve ekonomik canlılık için iş gücü destekleri ve teşvik politikaları uygulanmakta, böylece bölgenin ekonomik toparlanmasına katkı sağlanmaktadır. Psikososyal destek, özellikle travmaya uğramış bireylerin rehabilitasyonu için çocuk ve genç odaklı programlarla yürütülmektedir. Kentsel dönüşüm, riskli yapıların yeniden değerlendirilmesi ve güvenli zemin etütleri doğrultusunda şehirlerin yeniden planlanmasını kapsamaktadır. Son olarak, afet yönetimi sisteminin geliştirilmesi, kurumsal koordinasyonun artırılması, erken uyarı sistemlerinin kurulması ve afetlere hazırlık düzeyinin artırılması açısından elzemdir. Bu kapsamlı ihtiyaç haritası, afet yönetiminin yalnızca müdahale değil, aynı zamanda iyileştirme ve yeniden inşa süreçlerini de kapsayan çok boyutlu bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Afetlere karşı dayanıklı toplumların inşası, bu ihtiyaçların zamanında ve etkili biçimde karşılanmasına bağlıdır. Depremler sonrasında yürütülen bu geniş kapsamlı ihtiyaç karşılama süreci, bazı yapısal ve uygulamaya dönük sorunlarla da karşılaşmıştır. Özellikle afetin hemen ardından ortaya çıkan koordinasyon eksiklikleri, yardım malzemelerinin dağıtımında adaletsizliklere ve lojistik darboğazlara yol açmıştır. Bazı bölgelerde barınma ve gıda yardımları hızlı biçimde sağlanırken, uzak kırsal alanlarda yaşayan afetzedeler bu hizmetlere geç erişebilmiştir. Bu durum, afet yönetimi sisteminde yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü ağlarının daha etkin biçimde entegre edilmesi gereğini ortaya koymuştur. Ayrıca, kalıcı konut projelerinde yaşanan bürokratik süreçler, finansman sıkıntıları ve imar planlamalarındaki belirsizlikler, yeniden yerleşim sürecinin uzamasına neden olmuştur. Birçok afetzede uzun süre geçici barınma alanlarında yaşamak zorunda kalmış, bu da sosyal uyum ve psikolojik iyileşme süreçlerini olumsuz etkilemiştir. Eğitim alanında ise okul binalarının yetersizliği ve personel eksikliği nedeniyle uzaktan veya ikili eğitim modellerine başvurulmuş, bu durum öğrencilerin akademik gelişiminde kayıplara yol açmıştır. Orta ve uzun vadede ise afetlere karşı dayanıklı toplum yapısının inşası için kapsamlı bir politika çerçevesi gerekmektedir. Öncelikle afet risk azaltma stratejilerinin yalnızca afet sonrası değil, afet öncesi planlamada da merkeze alınması önem taşımaktadır. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin afet önleme planları yapması, bina stokunun düzenli olarak denetlenmesi, deprem sigortası bilincinin artırılması ve afet eğitimlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

2.1. 6 Şubat Depremi Üzerinden Literatür Taraması

Depremler, yalnızca yer kabuğundaki hareketlerin sonucu olarak ortaya çıkan doğal afetler değildir; aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve psikolojik açıdan derin etkiler bırakan olaylardır. Türkiye, aktif fay hatları üzerinde yer aldığı için sık sık depremlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, özellikle 2023 yılında Malatya’da meydana gelen depremlerle bir kez daha açıkça görülmüştür. Malatya depremi, hem bölge halkının yaşam koşullarını hem de kentin ekonomik yapısını önemli ölçüde etkilemiştir. İş yerlerinin zarar görmesi, üretimin durması ve ticaretin yavaşlaması, ekonomik faaliyetlerde ciddi bir gerilemeye yol açmıştır. Bu nedenle, depremin sadece fiziksel yıkım değil, aynı zamanda ekonomik bir kriz doğurduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bölümde, depremin ekonomik etkileri ile afetin genel özellikleri teorik çerçevede ele alınarak, konunun bilimsel temelleri açıklanacaktır

Erdoğan (2023) yaptığı araştırmaya göre, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin sosyolojik boyutlarını ele alınmıştır. Araştırmada, depremin fiziksel etkilerinin ötesinde toplumsal, kültürel ve siyasi faktörlerin bu tür felaketler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Depremlere karşı toplumsal tepkilerin, kültürel ve sosyal normların etkisiyle şekillendiği vurgulanmıştır. Türk toplumunun geleneksel dayanışma kültürünün, felaket sonrası yardımlaşmayı artırdığı gözlemlenmiştir. Ancak modern rasyonel yaklaşım ve bilimsel verilerin dikkate alınmamasının, zararları artırdığı belirtilmiştir. Çalışmada, deprem yönetiminin kültürel ve sosyal bir dönüşümle desteklenmesi gerekli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, bireyci yaklaşımların ve fırsatçılığın toplumda patolojik sonuçlara yol açabileceği belirtilmiştir.

Maden (2023) ortaya koyduğu çalışmada, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin ardından Türkiye’de deprem haberciliğinin önemini incelemiştir. Araştırmada, afet haberciliği kapsamındaki deprem haberciliğinin bilgi aktarımı ve farkındalık yaratma açısından kritik bir rol oynadığı gözlenmiştir. Habercilikte doğru bilgiye erişimin, etik değerlerin korunmasının ve uzman görüşlerine başvurulmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, yurttaş haberciliğinin ve

sosyal medyanın bilgi paylaşımı üzerindeki etkileri incelenmiş, sosyal medyanın yardım çağrılarında etkili olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, Türkiye'deki medya kuruluşlarının afet öncesi ve sonrası süreçlerde uyarıcı ve önleyici habercilik anlayışını benimsemeleri gerektiği ifade edilmiştir. Habercilikte etik ihlallerin, yanlış bilgilendirme ve çarpıtmanın olumsuz sonuçlar doğurabileceği izah edilmiştir.

Arslan (2023) yaptığı çalışmada, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi sonrası Gaziantep'teki okul müdürlerinin karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini incelemiştir. Araştırmada, öğrencilerin devamsızlık oranlarında ciddi artışlar olduğu, korku ve kaygılarının arttığı, motivasyonlarının düştüğü ve bazı öğrencilerin başka şehirlere taşındığı gözlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin depremde büyük ölçüde etkilendiği ve okullarda materyal eksikliklerinin yaşandığı görülmüştür. Okul müdürlerinin, psikososyal çalışmalar ve ders dışı sosyal etkinliklere ağırlık vererek bu sorunlara çözüm bulmaya çalıştıkları belirlenmiştir. Çalışmada, deprem bölgelerindeki öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi, uzaktan eğitim altyapısının güçlendirilmesi ve öğrenci nakil süreçlerinin kolaylaştırılması önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, okullarda doğal afetlere yönelik derslerin eklenmesi ve psikososyal destek çalışmalarının artırılması zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Doğdu ve Alkan (2023) yaptıkları araştırmada, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında oluşan inşaat ve yıkıntı atıklarının (İYA) yönetimini ele almıştır. Çalışmada, depremler sonucu yaklaşık 350 ila 580 milyon ton İYA oluşacağı ve bu atıkların önemli bir kısmının geri dönüştürülebilir nitelikte olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 1.453.015 ton tehlikeli atık içeren bu yıkıntıların çevresel ve insan sağlığı açısından risk teşkil ettiği vurgulanmıştır. Atıkların yeniden inşaada kullanılabilme potansiyeli olduğu ve bu sayede sürdürülebilir ekonomik katkılar sağlanabileceği tespit edilmiştir. Çalışmada, tehlikeli atıkların dikkatle bertaraf edilmesi ve geri dönüşüm süreçlerinin iyileştirilmesi gerektiği açıklanmıştır. Ayrıca, afet sonrası atık yönetimi için kapsamlı bir stratejik planlamanın gerekliliği ifade edilmiştir.

Şipal (2023), 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerini afet yönetimi ve deprem lojistiği açısından ele almıştır. Çalışmada, ardışık depremlerin, geniş bir bölgeyi etkileyerek büyük ekonomik kayıplara ve can kayıplarına yol açtığı belirlenmiştir. Afet yönetiminin dört aşamasından zarar azaltma ve hazırlık süreçleri incelenmiş, yapı denetim eksiklikleri ve imar

aflarının riskleri artırdığı gözlenmiştir. Hazırlık evresinde yapılan tatbikatlar, erken uyarı sistemleri ve afet planlamalarının yeterli düzeyde olmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, afet lojistiği kapsamında etkin müdahale için koordinasyonun önemi açıklanmış, lojistik süreçlerde devlet ve sivil toplum iş birliğinin hayati olduğu belirtilmiştir. Afet sonrası planlamaların ve risk haritalarının güncellenmesinin gerekliliği ifade edilmiştir.

Duruel M. (2023a) yapılan çalışmada, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem felaketinin Hatay'daki göçmenler üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada, afetlerin göçmenlerin kırılganlıklarını daha da derinleştirdiği ve bu kırılganlıkların katmanlı hale geldiği gözlenmiştir. Suriyeli göçmenlerin dil bariyeri, düşük gelir düzeyi ve depreme dayanıksız konutlarda yaşamaları nedeniyle depremden daha fazla etkilendikleri görülmüştür. Ayrıca, deprem sonrasında sosyal yardım, barınma ve temel ihtiyaçlara erişimde karşılaşılan güçlükler incelenmiş ve toplumsal dayanışma ile kamu desteğinin bu sorunları hafifletmede etkili olduğu belirlenmiştir. Göçmenlerin entegrasyon sürecindeki eksikliklerin, afet sonrası uyum ve dirençliliği olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Çalışmada, göçmenlerin afete hazırlık ve dayanıklılıklarını artırmaya yönelik sosyal politikalar geliştirilmesi gerektiği izah edilmiştir.

Duruel M.(2023b) 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi bağlamında sivil toplum kuruluşlarının (STK) afet yönetimindeki rollerini incelemiştir. Çalışmada, STK'ların deprem öncesi, sırası ve sonrasındaki faaliyetlerinin, sosyal destek ve dayanışma süreçlerine büyük katkı sağladığı gözlenmiştir. Deprem sonrası STK'ların sağladığı barınma, beslenme, sağlık hizmetleri ve psikososyal desteklerin bölgedeki yaraların sarılmasında etkili olduğu belirtilmiştir. STK'ların, afet bölgesine müdahalede koordinasyon eksikliği ve altyapı yetersizlikleri gibi zorluklarla karşılaştıkları görülmüştür. Ayrıca, toplumun afet bilincinin artırılması ve yerel kapasitenin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çalışmada, dayanıklı kentlerin inşası ve afet sonrası risklerin minimize edilmesine yönelik uzun vadeli stratejiler geliştirilmesinin önemine önemi verilmiştir.

Duruel M. (2023c) ise 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sırasında Hatay'da yerel yönetimlerin afet yönetimindeki etkinliğini değerlendirmiştir. Araştırmada, yerel yönetimlerin bölgeye en yakın ve hızlı müdahale edebilen aktörler oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca, depremin ilk saatlerinde yaşanan koordinasyon eksikliği ve lojistik sorunlara rağmen, yerel

yönetimlerin barınma, beslenme ve sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında kritik bir rol oynadığı belirtilmiştir. Çalışmada, yerel yönetimlerin afet yönetimindeki sorumluluklarının genişletilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Deprem öncesi hazırlık ve toplumsal bilinçlendirme faaliyetlerinin eksik olduğu, ancak afet sonrası toparlanma süreçlerinde etkili müdahalelerde bulunulduğu ifade edilmiştir. Yerel yönetimlerin afet bilincinin artırılması ve yasal düzenlemelerle desteklenmesi lüzumlu olduğu belirlenmiştir.

Aytis (2023), yaptığı çalışmada 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin ardından afet yönetimi süreçlerini bütüncül bir yaklaşımla ele almıştır. Çalışmada, depremin insani, sosyal, ekonomik, mimari ve çevresel etkilerinin çok boyutlu olduğu gözlenmiştir. Depremlerden kaynaklanan zararların, yapı denetimi eksiklikleri ve imar planlamalarındaki hatalar nedeniyle arttığı belirtilmiştir. Ayrıca, afet sonrası süreçlerin multidisipliner bir yaklaşımla planlanması gerektiği vurgulanmış ve yerel yönetimlerin yanı sıra merkezi yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının koordinasyonunun önemi açıklanmıştır. Çalışmada, sürdürülebilir bir afet yönetimi için risk azaltma politikalarının güçlendirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Deprem sonrası iyileşme sürecinde kültürel, sosyal ve ekonomik yapıların yeniden inşasına yönelik stratejiler önerilmiştir.

Çerçi, Canöz ve Canöz (2023), yapılan çalışmada 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi sonrasında kriz ortamında yapılan sosyal sorumluluk çalışmalarının kurumsal kabul üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada, toplum yararına yapılan sosyal sorumluluk faaliyetlerinin kurumsal kabulü artırdığı ve bireylerin işyeri tercihlerinden satın alma kararlarına kadar etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu çalışmaların sosyal medya ve kitle iletişim araçları aracılığıyla duyurulmasının, güven oluşturmak ve farkındalık yaratmak açısından kritik olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmada planlanması gerektiği ve bu süreçlerin kurumsal itibara olumlu katkılar sağladığı açıklanmıştır.

Giyik (2024), 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi sonrası Gaziantep'in Nurdağı ilçesinde geçici barınma uygulamalarını incelemiştir. Araştırmada, çadır, konteyner, prefabrik ve yığma yapılar gibi barınma çözümlerinin etkinliği değerlendirilmiştir. Depremden sonra geçici barınma alanlarının genellikle tarım arazilerinde oluşturulduğu ve bunun çevresel sorunlara yol açtığı gözlenmiştir. Çalışmada, çadır ve konteynerlerin fiziksel boyutlarının büyük aileler için

yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Ayrıca, geçici barınma alanlarının altyapı sorunları nedeniyle yeterli sağlık bilgisi ve yaşam koşullarını sağlayamadığı açıklanmıştır. Afetzedelerin ihtiyaçlarına uygun, sürdürülebilir barınma çözümlerinin önemine dikkat çekilmiştir. Geçici barınma uygulamalarının uluslararası standartlara uygun şekilde planlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Marangoz ve İzci (2023), 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini girişimcilik açısından değerlendirmiştir. Çalışmada, depremlerin ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkiler yarattığı, sosyal dengesizliklere ve kaynak kıtlığına neden olduğu gözlenmiştir. Depremlerin girişimciler için yenilikçi çözümler sunma ve yeni iş fırsatları yaratma açısından da kritik olduğu belirtilmiştir. Özellikle afet sonrası yaratıcı girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesinin, depremin olumsuz etkilerinin azaltılmasında etkili olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, girişimciliğin toplulukları bir araya getirme ve toplumsal dayanışmayı güçlendirme rolü olduğu açıklanmıştır. Afet bölgelerinde girişimciliği teşvik eden politikaların geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Dündar (2023), 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin iş dünyası üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada, depremin büyük can ve mal kayıplarına neden olduğu ve iş dünyasında ekonomik daralmalara yol açtığı belirtilmiştir. Deprem sonrası, TOBB'un afet yönetimi süreçlerinde hızlı bir şekilde harekete geçerek kriz masaları oluşturduğu ve bölgeye acil yardım, barınma ve ihtiyaç malzemelerinin ulaştırılmasını sağladığı gözlenmiştir. Çalışmada, işyerlerinin büyük bir kısmında üretim kapasitesinin ciddi şekilde düştüğü ve iş gücü kayıplarının önemli sorunlar oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bölgedeki sanayi işletmelerinin yeniden faaliyet gösterebilmesi için teknik destek ve altyapı ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği vurgulanmıştır. İş dünyasının afetlere karşı dirençli hale gelmesi için dayanıklı yapılar, sigorta ve acil durum planlamalarının artırılmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

Servet ve Doğan (2023), 6 Şubat 2023 depremlerinin Borsa İstanbul'daki hisse senedi getirileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada, olay analizi yöntemi kullanılarak depremin gerçekleştiği gün ve sonrasındaki 15 günlük dönem değerlendirilmiştir. Analizlerde, olay günü ve hemen sonraki iki gün boyunca pozitif anormal getiriler elde edildiği, ancak ikinci günden

sonra negatif getirilerin ortaya çıktığı gözlenmiştir. Ayrıca, olay gününden itibaren tüm günlerde pozitif kümülatif anormal getiriler tespit edilmiştir. Araştırmada, BIST 30 endeksinin yarı güçlü formda etkin bir piyasa olmadığı belirlenmiştir. Çalışma, afetlerin finansal piyasalara etkisinin kısa vadede anlamlı sonuçlar doğurduğunu vurgulamıştır.

Şen (2023), 6 Şubat depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Çalışmada, depremin maliyetinin yaklaşık 70 milyar dolar olduğu tahmin edilmiştir ve bu maliyetin önemli bir kısmının kamu tarafından karşılanacağı belirtilmiştir. Deprem sonrası ekonomik tedbirler kapsamında, finansal piyasaların istikrarını sağlama, vergi yükümlülüklerini erteleme ve altyapıyı yeniden inşa etme çabalarına vurgu yapılmıştır. Ayrıca, depremin makroekonomik göstergeler üzerinde büyüme kaybı, enflasyon artışı ve bütçe açığı genişlemesi gibi olumsuz etkiler yaratacağı öngörülmüştür. Çalışmada, afetlerin ekonomik etkilerini azaltmaya yönelik politika önerileri sunulmuştur.

Yenilmez (2023), 6 Şubat depremlerin neden olduğu zorunlu göç hareketlerini incelemiştir. Çalışmada, depremin 11 ili etkileyerek yaklaşık 13,5 milyon insanı mağdur ettiği ve 2,7 milyon kişinin güvenli yerlere zorunlu göç ettiği belirlenmiştir. Depremden etkilenen insanların yaşadığı ekonomik, sosyal, politik ve kültürel sorunların derinleştiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, afet bölgelerindeki demografik değişimlerin sosyal uyum sorunlarına ve ekonomik kayıplara yol açtığı vurgulanmıştır. Çalışmada, afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde göç edenlerin yaşam standartlarını iyileştirecek politikaların uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Göç hareketlerinin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Bardakçı ve Demirtaş (2023), 6 Şubat depremlerinin Türkiye'nin dış ticaretine etkilerini analiz etmiştir. Çalışmada, depremin ihracat ve ithalat süreçlerinde ciddi aksamalara neden olduğu, özellikle lojistik altyapıdaki zararların ticareti olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Depremden etkilenen 11 ilin Türkiye'nin toplam ihracatının %6,3'ünü gerçekleştirdiği, ancak bu illerde yaşanan kayıpların ticaret hacmini daralttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, depremin üretim tesisleri ve tedarik zincirleri üzerindeki etkileri incelenmiş, maliyet artışları ve talep kayıplarının ekonomik zararı artırdığı vurgulanmıştır. Çalışmada, dış ticarete sürdürülebilirliği sağlamak için lojistik altyapının güçlendirilmesi ve afet sonrası hızlı toparlanma stratejilerinin geliştirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Ata, (2023). 6 Şubat depremlerini kriz yönetimi bağlamında değerlendirmiştir. Çalışmada, depremlerin büyük can kayıplarına, yaralanmalara ve ekonomik zararlara yol açtığı belirtilmiş, kriz yönetiminin önemine vurgu yapılmıştır. Krizin ardılları arasında iletişim sorunları, lojistik eksiklikler ve koordinasyon zorlukları olduğu tespit edilmiştir. Deprem öncesinde yeterli önlemlerin alınmaması, yapı denetim sistemindeki eksiklikler ve imar affının olumsuz etkileri vurgulanmıştır. Kriz yönetiminin etkin uygulanması için ulusal ve uluslararası desteklerin önemine dikkat çekilmiş, afet sonrası hızlı toparlanmayı sağlayacak stratejilerin geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Bıçakçı ve Ergüney Okumuş (2023), 6 Şubat 2023 depreminin psikolojik etkilerini ve yardım çalışanları üzerindeki sonuçlarını ele almıştır. Çalışmada, depremlerin yalnızca doğrudan etkilenen bireylerde değil, yardım sağlayan çalışanlarda da travma ve stres belirtilerine yol açtığı belirtilmiştir. İkincil travmanın, yardım çalışanlarının ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyebileceği, dolayısıyla hizmet kalitesini düşürebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, yardım çalışanlarının psikolojik belirtilerinin taranması ve koruyucu programların düzenlenmesinin önemi vurgulanmıştır. Çalışma, afet sonrası psikososyal destek müdahalelerinin yalnızca doğrudan mağdurlara değil, yardım çalışanlarına da uygulanması gerektiğini açıklamıştır. Psikolojik dayanıklılığı artıracak eğitim ve destek programlarının sistematik bir şekilde planlanması önerilmiştir.

Akyıldırım (2023), Marksist ve İslam toplum modellerini 6 Şubat depremi bağlamında karşılaştırarak, yardımlaşmanın toplumsal dayanışmadaki rolünü incelemiştir. Araştırmada, Marksist çatışmacı toplum modelinin doğal afetler sırasında etkisiz kaldığı, buna karşın İslam'ın yardımlaşma ve dayanışmaya dayalı toplum modelinin depremzedelerin yaralarını sarmada etkili olduğu tespit edilmiştir. Türkiye toplumunun, deprem sonrası dayanışma kültürünü benimseyerek maddi ve manevi yardımlarda bulunduğu, bireysel çıkarıcılığın yerini kolektif yardımlaşmanın aldığı gözlemlenmiştir. Çalışmada, sosyal ve dini değerlere dayalı yardımlaşmanın, toplumsal düzenin sağlanmasında kritik bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, kültürel ve dini bağların toplum içindeki sınıflar arası uzlaşmayı desteklediği belirtilmiştir.

Ünüsan, Sezgin ve Köseoğlu (2023), 6 Şubat depremlerinin Türkiye'nin turizm sektörü

üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Çalışmada, depremin turizm işletmeleri ve konaklama tesislerinde ciddi hasarlara yol açtığı, bu tesislerin %28,6'sının hasar gördüğü belirtilmiştir. Deprem sonrası bölgede turizm talebinin azaldığı ve rezervasyon iptallerinin arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, yabancı ziyaretçilerin güvenlik kaygıları nedeniyle seyahatlerini erteledikleri veya iptal ettikleri vurgulanmıştır. Araştırmada, bölgenin turizm arz kapasitesinin %23,8 oranında azaldığı ve ulusal turizm gelirlerinde düşüş yaşandığı tespit edilmiştir. Çalışma, afet sonrası dönemde turizm sektörünün toparlanması için altyapının yeniden inşası ve güven artırıcı politikaların uygulanması gerektiğini ifade etmiştir.

Karabacak Çelik (2023), 6 Şubat depremi sonrası bireylerin travma belirtileri, umut ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, deprem sonrası travma belirtilerinin umut ve iyi oluş ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu belirlenmiştir. Deprem sonrası travma belirtileri düzeyinin, iyi oluş ve umut değişkenleri tarafından anlamlı düzeyde yordandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bireylerin umut düzeylerinin yüksek olması, travma sonrası belirtileri azaltıcı bir etki göstermiştir. İyi oluşun da travmatik belirtilerle başa çıkmada bireyler üzerinde olumlu bir etki sağladığı vurgulanmıştır. Çalışma, travmatik süreçlerle başa çıkmada umut ve iyi oluşun artırılmasının önemine dikkat çekmiştir.

Köse ve diğerleri (2023), 6 Şubat merkezli depremler sonrası öğretmenlerin psikolojik sağlık ve yaşam doyum düzeylerini incelemiştir. Çalışmada, öğretmenlerin psikolojik sağlık ve yaşam doyum düzeylerinin “orta” düzeyde olduğu, cinsiyet ve yaş değişkenlerinin psikolojik sağlık üzerinde anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir. Erkek öğretmenlerin psikolojik sağlık puanlarının kadın öğretmenlerden daha yüksek olduğu, yaş açısından ise 51 yaş ve üzeri öğretmenlerin daha genç yaş gruplarına kıyasla daha yüksek psikolojik sağlık düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, psikolojik sağlık ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin psikolojik sağlamlıklarını artıracak ve yaşam doyumlarını destekleyecek programların uygulanması önerilmiştir.

Unkaracalar (2023), 6 Şubat depremlerinin BIST 30 endeksi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada, deprem öncesi ve sonrası 30 günlük getiriler analiz edilerek anormal ve kümülatif anormal getiriler hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, deprem sonrası bazı günlerde pozitif

kümülatif anormal getiriler tespit edilmesine rağmen, piyasanın yarı güçlü etkin olmadığı belirlenmiştir. Deprem sonrası ilk hafta yatırımcıların panik satışlarının ve beklenenin üzerindeki alımların piyasa dalgalanmalarına neden olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, yatırımcı sayısında azalmalar görülmüş ve deprem bölgesindeki illerde yıllık ihracatta %20,4'lük bir düşüş olduğu saptanmıştır. Çalışma, afet sonrası piyasa stabilitesini artırmak için stratejik finansal politikalar geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Duruel ve Avşar Arık (2023), 6 Şubat depremlerinde Hatay'da yaşayan yaşlı bireylerin afet deneyimlerini kırılganlık ve dirençlilik bağlamında ele almıştır. Araştırmada, yaşlı bireylerin depreme hazırlıksız olduğu ve afet sırasında strateji geliştiremedikleri belirlenmiştir. Aynı zamanda, topluluk desteğinin yaşlıların dirençliliğini artıran en önemli faktör olduğu gözlemlenmiştir. Deprem sonrasında yaşlı bireylerin barınma, sağlık hizmetlerine erişim ve hijyen koşulları gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada ciddi zorluklar yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, yaşlıların afet sonrası süreçte sosyal izolasyon, psikolojik travma ve yalnızlık gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığı vurgulanmıştır. Çalışma, yaşlı bireylerin afet sonrası dayanıklılığını artırmak için sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Özsalman ve Yıldırım (2024), 6 Şubat depremlerinin Türkiye'nin dış ticareti üzerindeki etkilerini analiz etmişlerdir. Çalışmada, depremden etkilenen 11 ilin ihracat ve ithalat verileri incelenmiş, Şubat 2023'te Diyarbakır hariç tüm illerin ihracatında ve Adıyaman ile Diyarbakır hariç tüm illerin ithalatında ciddi düşüşler tespit edilmiştir. Ocak-Ağustos 2023 döneminde toplam ihracat kaybının yaklaşık 2,4 milyar dolar, ithalat kaybının ise 4,26 milyar dolar olduğu gözlemlenmiştir. Depremin üretim tesislerine, tedarik zincirine ve beşeri sermayeye verdiği zararların dış ticaretteki daralmanın temel nedenleri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, yüksek enflasyon ve döviz kuru dalgalanmalarının da dış ticarete etkileri olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada, dış ticareti iyileştirmek için organize sanayi bölgelerinin depreme dayanıklı hale getirilmesi ve ulaşım altyapısının güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Boz ve Demirbozan (2024), 6 Şubat 2023 depremlerinin Türkiye'nin vergi gelirlerine etkisini analiz etmiştir. Araştırmada, depremin ardından Şubat ayında vergi gelirlerinde bir önceki aya göre %29 oranında azalma olduğu gözlemlenmiştir. Depremden etkilenen 11 ilin toplam vergi

gelirlerindeki payının %5'ten %2,5'e düştüğü belirlenmiştir. Çalışmada, Kahramanmaraş'ın vergi gelirlerinde %92 oranında, Hatay'ın ise %48 oranında düşüş yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerdeki kayıpların yanı sıra harcama vergilerinde, özellikle KDV'de ciddi azalmalar olduğu vurgulanmıştır. Bu sonuçlar ışığında, afet sonrası kamu finansmanının sürdürülebilirliği için yeni mali politika önerileri sunulmuştur.

Bayhan ve Yasuntimur (2024), 6 Şubat depremlerinin Malatya'daki mağdurlar üzerindeki sosyal ve psikolojik etkilerini incelemiştir. Araştırmada, depremzedelerin depremi genellikle "kıyamet" ve kendilerini "bebek" metaforlarıyla tanımladıkları gözlemlenmiştir. Deprem sonrası çaresizlik, izolasyon, ekonomik kayıplar ve psikososyal desteğin yetersizliği gibi sorunların öne çıktığı belirlenmiştir. Fırsatçılık ve fiyat artışlarının, toplumsal güven ve ahlaki değerler üzerinde olumsuz etkiler yarattığı vurgulanmıştır. Çalışmada, devlet ve yerel yönetimlerin daha etkili ve koordineli yardım sağlaması ve psikososyal destek hizmetlerinin artırılması gerektiği önerilmiştir. Ayrıca, deprem sonrası travmanın azaltılmasında sosyal sermayenin önemine dikkat çekilmiştir.

Ateş (2024), 6 Şubat depremlerinin Türkiye'nin dış ticaret yapısına etkilerini analiz etmiştir. Çalışmada, depremlerin 11 ilin ihracat ve ithalatında yapısal bir kırılmaya neden olduğu belirlenmiştir. Analizler, ihracatın depremin ardından hızla toparlandığını ancak ithalatta benzer bir iyileşme görülmediğini ortaya koymuştur. Deprem bölgesinde yer alan illerin ihracat ve ithalat paylarının Türkiye genelinde azaldığı, ancak ihracatın özellikle tarım ve hayvancılık sektörlerinde yükselişe geçtiği tespit edilmiştir. Çalışmada, ithalatın toparlanmasının bölgedeki altyapı eksiklikleri, gelir kayıpları ve göç hareketleri nedeniyle sınırlı kaldığı vurgulanmıştır. Deprem sonrası toparlanma sürecinde yeşil enerji ve çevre dostu üretim yöntemlerinin benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Artantaş ve Gürsoy (2024), Kahramanmaraş ve Gölcük depremleri örneklerinden yola çıkarak, depremlerin yıkıcı ve ekonomik etkilerini azaltmaya yönelik stratejileri değerlendirmiştir. Araştırmada, stratejik yönetim uygulamalarının, deprem öncesi ve sonrası süreçlerde ekonomik ve can kayıplarını önlemede kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Hükümetlerin risk ve stratejik planlarının genellikle kağıt üzerinde kaldığı ve bu nedenle can ve mal kayıplarının tekrarlandığı gözlemlenmiştir. Çalışmada, kentsel dönüşüm eksiklikleri, ekonomik hazırlıkların

yetersizliği ve etkin yönetim eksikliğinin zararları artırdığı belirtilmiştir. Ayrıca gelecekte benzer felaketlerin etkilerini azaltmak için alınması gereken önlemler ve politikalar önerilmiştir.

Ketboğa (2024), 6 şubat depremlerinin Malatya'da faaliyet gösteren dış ticaret firmaları üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Çalışmada, depremin ardından firmaların finansal, lojistik, üretim ve müşteri ilişkileri sorunlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Özellikle iş gücü kaybı ve lojistik faaliyetlerdeki aksamaların, ihracata yönelik üretimin durmasına yol açtığı belirtilmiştir. Ayrıca, artan maliyetler ve tedarik zincirindeki bozulmalar nedeniyle firmaların uluslararası rekabet avantajını kaybettiği gözlemlenmiştir. Çalışmada, deprem sonrası dış ticaret firmalarının sürdürülebilirliğini sağlamak için kredi erişiminin kolaylaştırılması ve lojistik altyapının güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Afet bölgesindeki ticaret faaliyetlerinin yeniden canlanması için vergisel teşvikler ve lojistik merkezlerin kurulması gibi öneriler sunulmuştur.

Tekin Babuç ve Gökçe (2024), 6 şubat depremlerinin aile ve sosyal ilişkilere etkilerini ilişkisel sosyolojik bir bakış açısıyla incelemiştir. Çalışmada, aile sisteminin afet sonrası dirençliliği artıran önemli bir sosyal sermaye kaynağı olduğu belirlenmiştir. Deprem sonrasında aile üyelerinin yeni roller üstlenerek ilişkilerini yeniden düzenlemeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, afetin aile içi ilişkilerde dayanışmayı artırdığı ancak aynı zamanda stres ve çatışmalara yol açtığı ifade edilmiştir. Çalışmada, afet sonrası süreçte sosyal destek ağlarının yeniden inşa edilmesi ve aile üyeleri arasındaki uyumun sağlanması önemi vurgulanmıştır. Araştırma, afetin etkilerini anlamak için sosyal sermaye ve ilişkisel bağların önemine dikkat çekmiştir.

Sabırsız ve şöhret (2024), 6 şubat depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki makroekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini değerlendirmiştir. Çalışmada, depremlerin ekonomik büyüme, istihdam ve altyapı üzerindeki olumsuz etkileri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Hükümetin finansal tedbirleri kapsamında, afet bölgesindeki vatandaşlara yapılan yardımlar ve ekonomik toparlanma planları analiz edilmiştir. Ayrıca, deprem sonrası ortaya çıkan çevresel etkiler, su kaynaklarının kirlenmesi ve enkaz atıklarının yönetimi gibi konulara dikkat çekilmiştir. Depremin bireyler üzerindeki psikolojik etkilerinin uzun vadeli travmalara yol açabileceği belirtilmiştir. Çalışmada, gelecekte benzer afetlerin etkilerinin

azaltılması için sürdürülebilir ve entegre politikalar geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Taşkesen, Alahmad ve Bilen (2024), 6 Şubat depremlerin Türkiye enerji sektörü üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Araştırmada, depremlerin enerji altyapısına önemli zararlar verdiği, elektrik iletim hatları, doğalgaz boru hatları ve enerji üretim tesislerinde ciddi hasarlar meydana geldiği tespit edilmiştir. Deprem sonrası enerji talebinde artış gözlemlenirken, özellikle akaryakıt tüketiminin üç katına çıktığı belirtilmiştir. Elektrik tüketimi ise deprem öncesine kıyasla azalmış, bazı bölgelerde emniyet gerekçesiyle kesintiler yapılmıştır. Çalışmada, enerji altyapısının güçlendirilmesi ve afet sonrası hızlı toparlanma için stratejik planlamaların gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, yenilenebilir enerji kaynaklarının afetlere dayanıklı hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Es ve Okray (2024), 6 Şubat depremi sonrası Hatay'da yaşayan bireylerin travma, bütünleşik anksiyete ve stres düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada önemli bulgulara ulaşmıştır. Çalışmada kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde travma ve stres yaşadıkları belirlenmiştir. Medeni durumun travma düzeyine etkisi görülmezken, boşanmış bireylerin bütünleşik anksiyete ve stres düzeylerinin evli ve bekar bireylere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, depremde evleri tamamen yıkılanların travma ve stres düzeyleri diğer katılımcılardan anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. Geçici barınakta yaşayan bireylerin ise sürekli evlerinde kalanlara göre daha yüksek stres düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışma, afet sonrası psikolojik etkilerin sosyo-demografik farklılıklarla ilişkili olduğunu vurgulamıştır.

Adıgüzel (2024), 6 Şubat depremleri sonrasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki tacirlerin elektronik ticarete fikri sınai haklar ve marka konumlandırma algılarını incelemiştir. Araştırmada, tacirlerin Meta platformunu diğer sosyal medya pazarlarına göre daha sık (%83) kullandığı ve ticarete mobil telefonların öncelikli tercih edildiği (%100) belirlenmiştir. Eğitim seviyesi arttıkça markalı ürün tercih etme eğiliminin yükseldiği ve medeni durumun marka tercihi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, elektronik ticarete fikri mülkiyet haklarının korunması için devlet denetimlerinin artırılması ve yapay zekâ teknolojilerinden yararlanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Bozgedik ve diğerleri (2024), 6 Şubat depreminden etkilenen çocuklu aile bireylerinin normal

hayata uyum süreçlerini analiz etmiştir. Araştırmada, fiziksel ihtiyaçlar, psikolojik durum, sosyal destek ihtiyacı, ekonomik durum, aile ilişkileri ve eğitim gibi dokuz ana tema belirlenmiştir. Katılımcılar, barınma, gıda ve hijyen gibi temel fiziksel ihtiyaçlarda zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, deprem sonrası korku, kaygı ve belirsizlik gibi duygusal durumların sıklıkla yaşandığı gözlemlenmiştir. Ailelerin dayanışma içinde hareket ederek, bu süreçte birbirlerine destek sağladıkları ve uyum süreçlerinde güçlü oldukları tespit edilmiştir. Eğitim sürecinin aksamasına rağmen çocukların öğrenimlerine devam edebildiği ve eğitime verilen önemin korunduğu belirtilmiştir. Çalışma, afet sonrası sosyal dayanışmanın bireylerin uyum sürecini olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır.

Eser ve Marangoz Yavuzalp (2024), 6 Şubat depremi sonrasında tüketici risk algısının satın alma davranışlarına etkisini incelemiştir. Çalışmada, risk algısının kontrol edilebilirlik ve endişe boyutlarının sigorta satın alma davranışını anlamlı bir şekilde etkilediği, ancak olasılık boyutunun anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, endişe boyutunun stokçuluk davranışı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu, ancak kontrol edilebilirlik ve olasılık boyutlarının etkili olmadığı görülmüştür. Bu bulgular, tüketici davranışlarının kriz dönemlerinde nasıl değiştiğini anlamak ve gelecekte benzer durumlarda stratejik planlar geliştirmek için önemli veriler sunmaktadır.

Sevim (2024), 6 Şubat depremlerinin ardından yaşlı bireylerin zorunlu göç süreçlerini incelemiştir. Araştırmada, yaşlı bireylerin göç deneyimlerinin kültürel, ekonomik, psikolojik ve kişisel özelliklere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Göç edilen yerin göçmenlerin memleketlerine yakın olması, uyum sürecini olumlu etkilerken, sağlık, ulaşım ve yalnızlık gibi sorunların yaygın olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, yaşlı bireylerin çoğunluğunun geri dönme eğiliminde olduğu gözlemlenmiş ve zorunlu göç sonrası sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma, yaşlı bireylerin göç sonrası yaşadığı sorunlara yönelik sosyal politikaların önemine dikkat çekmiştir.

Aslan ve Doğan (2024), 6 Şubat depremi sonrası Malatya'nın Kale ve Doğanşehir ilçelerinde çilek üretiminin sosyo-ekonomik analizini yapmıştır. Çalışmada, çilek üretiminin brüt karının 19.486,44 TL da⁻¹, mutlak karının 12.782,18 TL da⁻¹ olduğu ve en büyük maliyet kaleminin iş gücü olduğu belirlenmiştir. Depremin sulama altyapısına zarar verdiği, üretimde ve

pazarlamada aksamalara yol açtığı, üreticilerin psikolojik olarak olumsuz etkilendiği saptanmıştır. Deprem sonrası, tarımsal altyapının onarımı, üreticilere finansal destek sağlanması ve sivil toplum kuruluşlarının katkılarının artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Çalışma, çilek üretiminin bölge ekonomisi için potansiyel taşıdığına dikkat çekmiştir.

Demir (2024), 6 Şubat depremi sırasında ve sonrasında bireylerin dini duygu ve düşüncelerindeki değişimi araştırmıştır. Çalışmada, depremzedelerin ibadetlere yönelme oranlarında artış olduğu ve dini inançların, travmalarla baş etmede önemli bir destek mekanizması sağladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bireylerin toplumsal dayanışmayı ve manevi değerleri güçlendiren aktivitelerde daha sık yer aldığı gözlemlenmiştir. Dini liderlerin, toplumsal iyileşme sürecinde etkili bir rol oynadığı ve dini organizasyonların depremzedelere yardım ulaştırmada önemli katkılar sağladığı vurgulanmıştır. Çalışma, afet sonrası süreçlerde dini eğilimlerin bireylerin psikolojik ve sosyal uyumlarını destekleyici bir etki yarattığını ifade etmiştir.

Turna ve Yavuzçehre (2024), afet yönetim döngüsü çerçevesinde kamusal alanların önemini 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi deneyimi üzerinden incelemiştir. Çalışmada, özellikle Dulkadiroğlu ilçesindeki kamusal alanların afet sonrası barınma, beslenme ve sosyalleşme gibi işlevler üstlendiği, ancak mevcut alanların tasarım ve kapasite açısından yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Kamusal alanların afet öncesi ve sonrası süreçlerde etkin bir şekilde kullanılması gerektiği vurgulanmış, yerel yönetimlerin stratejik planlarında afet yönetimine yönelik düzenlemelere öncelik vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, afet sonrası müdahalede kamusal alanların daha işlevsel hale getirilmesi ve bu alanların afet senaryolarına göre yeniden düzenlenmesi önerilmiştir.

Kasapoğlu (2024), 6 Şubat depremini ilişkisel sosyoloji çerçevesinde inceleyerek, özellikle göçmenlerin, hayvanların, bitkilerin ve toprağın maruz kaldığı zararları ele almıştır. Çalışmada, klasik doğa ve toplum ayırımına dayalı yaklaşımların yetersiz kaldığı ve bu tür afetlerin doğal ve sosyal unsurların bir arada değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Deprem sonrası belirsizlik, eşiksellik (liminality) ve dönüm noktası kavramları vurgulanarak, afet mağdurlarının sosyal ve doğal çevreleriyle ilişkilerinin yeniden inşası gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmada, göçmenlerin karşılaştıkları ayrımcılık ve dışlanmanın önlenmesi için sosyal destek

mekanizmalarının güçlendirilmesi önerilmiş, daha kapsayıcı ve bütüncül politikaların önemi vurgulanmıştır.

Türkcan (2024), Türkiye'de depremlerin ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Çalışmada, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri gibi büyük depremlerin ekonomik büyümeyi kısa vadede olumsuz etkilediği, ancak uzun vadede anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Depremlerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerinin ise cari dönemde artışa yol açtığı, sonraki yıllarda bu etkinin azaldığı, ancak 3. yıl itibarıyla tekrar olumsuz bir etki yarattığı belirlenmiştir. Çalışmada, doğal afetlerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini dengelemek için kamu yatırımları ve yardım politikalarının sürdürülebilir şekilde planlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Akyıldız ve Sığın (2024), 6 Şubat depremlerinin Türk aile yapısının üzerindeki analizler yapılmış, deprem sonrasında dayanışma ruhunun güçlendiği ve aile bağlarının yeniden şekillendiği tespit edilmiştir. Araştırmada, çekirdek aile yapısı, birkaç kuşağın bir arada yaşadığı geniş aile görünümüne evrildiği belirtildi. Ayrıca mekânsal yardımlaşma, bağlılık ve geleneksel üretim sistemlerinden vazgeçmeme gibi kopma yerlerini terk etme kaybının güçlü olduğu yerde kalır. Çalışmada, Türk aile ilişkileri kriz anlarında dayanışma ile geniş aile modeline dönüşme potansiyelini vurgulamış, ardından sosyal ilişkilerin güçlendiğini vurgulamıştır.

Köse ve Atay (2024), 6 Şubat depremlerinin BIST-30 endeksindeki hisse senedi getirileri üzerindeki etkilerini olay incelemesi yöntemiyle analiz etmiştir. Araştırmada, deprem sonrası ilk gün 20 şirkette, ikinci gün ise tüm şirketlerde negatif anormal getiriler tespit edilmiştir. Ancak, dördüncü günden itibaren şirketlerin anormal kazançlarının ortalama seviyelere döndüğü gözlemlenmiştir. Çalışma, büyük ölçekli doğal afetlerin finansal piyasalar üzerindeki etkisinin kısa vadeli olduğunu ve piyasanın belirli bir süre içinde dengeye geldiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, afet sonrası dönemde yatırımcıların spekülasyon işlemlerinin piyasa dalgalanmalarını artırdığı vurgulanmıştır. Bu bulgular, piyasa etkinliği bağlamında finansal kriz yönetimi stratejilerinin önemini göstermektedir.

Dilmen ve diğerleri (2024), 6 Şubat depremleri sonrasında sosyal medyanın bağış yapma niyeti üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmada, sosyal medyanın afet dönemlerinde bilgi akışı

sağlama, yardım çağrıları yapma ve dayanışmayı teşvik etme gibi işlevler üstlendiği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında, farklı yaş grupları ve sosyo-ekonomik düzeylerden 436 katılımcıyla yapılan anket sonuçlarına göre, büyük afet durumlarında bağış yapma niyetinin gelir düzeyinden bağımsız olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal medya paylaşımlarının, bireylerin bağış yapma kararlarında belirleyici olduğu, özellikle güvenilir kuruluşlar tarafından yapılan paylaşımların bağış oranlarını artırdığı belirlenmiştir. Çalışma, afet sonrası bağış kampanyalarının etkinliğini artırmak için sosyal medya stratejilerinin bilinçli bir şekilde yönetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

2.2.Malatya Ekonomisi Üzerinde Yapılan Literatür Taraması

Salman ve diğerleri (2011), Malatya'daki kayısı üreticilerinin yabancı otlar ve yabancı ot mücadelesine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, üreticilerin büyük ölçüde tarım uzmanları ve zirai ilaç bayilerinin yönlendirmelerine bağlı kaldıkları tespit edilmiştir. Anket sonuçlarına göre, pestisitlerin etkinliği açısından doz, uygulama dönemi ve hava şartlarına dikkat edildiği, ancak çevre ve insan sağlığının yeterince gözetilmediği gözlemlenmiştir. Yabancı otların büyük çoğunluğunun çok yıllık türler olduğu belirlenmiş ve bu otlarla entegre mücadelenin gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, üreticilerin yabancı ot mücadelesinde genellikle herbisit kullanımına başvurduğu, ancak başarılı sonuçlar elde edemediğinde geleneksel toprak işleme yöntemlerine yöneldiği görülmüştür. Çalışmada, kayısı üretiminde sürdürülebilir zararlı yönetimi için çiftçilere yönelik eğitimlerin artırılması ve entegre mücadele yöntemlerinin teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Köseman ve Şeker (2015), Malatya ilindeki sığır, koyun ve keçi yetiştiriciliğinin mevcut durumunu değerlendirmiştir. Çalışmada, Doğu Anadolu Bölgesi'nin hayvancılık açısından önemli bir yere sahip olduğu, Malatya'nın da tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan illerden biri olduğu belirlenmiştir. İlde büyükbaş hayvan varlığının 130.375, küçükbaş hayvan varlığının ise 290.965 olduğu tespit edilmiştir. Hayvancılık sektörünün istihdama katkı sağladığı ancak modern tekniklerin yeterince kullanılmadığı, meraların zayıf olduğu ve pazarlama olanaklarının kısıtlı kaldığı gözlemlenmiştir. Çalışmada, hayvancılık sektörünün sürdürülebilirliği için mera ıslahı, modern üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması ve örgütlü üretici yapısının güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Şahin ve Hatırlı (2015), Malatya ili ekonomisinde kayısı ihracatının etkilerini ve ihracatçı firmaların yapısal özelliklerini incelemiştir. Araştırmada, Malatya’da kayısı ihracatının il ekonomisine pozitif katkı sağladığı ancak potansiyelinin tam olarak değerlendirilemediği belirlenmiştir. 69 kayısı ihracatçısı firma ile yapılan anket çalışması sonucunda, ihracatçı firmaların karşılaştıkları temel sorunlar arasında fiyat dalgalanmaları, ödeme ve teslim süreçlerindeki zorluklar ve uluslararası rekabet baskısı olduğu tespit edilmiştir. Kayısı ihracatının Malatya ekonomisi için kritik bir öneme sahip olduğu ve diğer sektörleri de olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Çalışmada, ihracatın sürdürülebilirliğinin artırılması için finansal destekler, üretim kalitesinin yükseltilmesi ve dış pazarlara yönelik stratejik politikaların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öztürk ve Karakaş (2017), Malatya'daki kayısı üretimi ve pazarlama sorunlarını analiz etmiştir. Çalışmada, üreticilerin büyük çoğunluğunun daha fazla üretim yerine daha kaliteli üretime geçilmesi gerektiğini düşündüğü belirlenmiştir. İç ve dış pazarlarda uygun ambalajlama ve ürün çeşitlendirme ihtiyacının vurgulandığı gözlemlenmiştir. Kükürt oranının ihracatta sorun yarattığı ve uluslararası standartlara uygun sağlıklı kükürtleme yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Kayısı üretiminde teknolojik eksikliklerin kalite düşüklüğüne ve pazarlama sorunlarına neden olduğu, modern üretim tekniklerinin uygulanmasının zorunlu olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, üreticilerin en büyük sorununun ilkbahar geç donları olduğu, devletin kayısı üretim standartları, tanıtım faaliyetleri ve ihracat engellerinin kaldırılması konusunda destek sağlaması gerektiği vurgulanmıştır.

Aslan ve diğerleri (2017), Malatya’da kayısı üretiminde mevsimlik tarım işçiliğinde aracılık hizmetlerinin mevcut durumunu incelemiştir. Çalışmada, kayısı üretiminde özellikle hasat ve hasat sonrası süreçlerde büyük miktarda işgücüne ihtiyaç duyulduğu ve yerel işgücünün bu talebi karşılamada yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bu açığın çoğunlukla Şanlıurfa, Adıyaman, Batman ve Mardin gibi illerden gelen gezici ve geçici işçilerle kapatıldığı belirlenmiştir. Aracılık hizmetlerini sağlayan kişilerin işgücü fiyatlarının belirlenmesi ve çalışma koşullarında etkili olduğu, ancak hiçbir aracıda resmi aracılık belgesi bulunmadığı ve denetime tabi olmadıkları görülmüştür. Araştırmada, aracılık faaliyetlerinin kayıt altına alınması, işçilerin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve aracılara yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Eren ve Gökten (2018), Malatya'nın tarım potansiyelini inceleyerek ilin ekonomik gelişimine ve ülke ekonomisine katkısını değerlendirmiştir. Çalışmada, Malatya'nın TRB1 bölgesindeki en gelişmiş il olmasına rağmen, tarımsal üretimde geleneksel yöntemlerin sürdüğü ve sulama sorunlarının devam ettiği belirlenmiştir. Tarım sektörünün, ilin ekonomik yapısında sanayi ve hizmetler sektörüne kıyasla önemli bir paya sahip olduğu tespit edilmiştir. Kayısı üretiminin Malatya ekonomisinde merkezi bir yer tuttuğu ve ilin dünya kayısı üretiminde lider konumda olduğu saptanmıştır. Ancak, ürün çeşitliliğinin artırılması ve tarımsal ihracatın geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çalışma, tarım-gıda sanayisinin güçlendirilmesi ve modern tarım tekniklerine geçişin ilin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Ketboğa (2019), Malatya'nın ekonomik yapısında kayısının önemini ve kayısı ihracatçılarının yaşadığı finansal krizleri incelemiştir. Çalışmada, dünya kuru kayısı üretiminin %85'inin Malatya'da gerçekleştiği, ancak ihracatta yaşanan sorunlar nedeniyle beklenen ekonomik verimin tam olarak elde edilemediği belirtilmiştir. İhracatçıların en büyük sorunlarının mal mukabili ödeme yöntemi, alivre satışlar ve döviz kuru dalgalanmaları olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, katma değer yaratılmadan yapılan satışların, sektörde düşük kârlılığa ve finansal krizlere yol açtığı vurgulanmıştır. Çalışmada, kuru kayısı ihracatında sürdürülebilirlik sağlamak için alivre satışlardan kaçınılması, yurtdışında doğrudan satış noktalarının artırılması ve finansal riskleri yönetmeye yönelik stratejilerin geliştirilmesi önerilmiştir.

Ketboğa ve Danacı (2019), Türkiye'de dış ticaretin yapısal sorunlarını ve bu sorunların Malatya'da faaliyet gösteren dış ticaret firmalarının faaliyetleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada, Malatya'daki firmaların en büyük sorunlarının nitelikli eleman eksikliği, gümrük vergileri ve kota uygulamaları, bürokratik engeller, Gümrük Birliği Anlaşması'nın kısıtlayıcı hükümleri, döviz kuru politikaları ve ihracatın ithalata bağımlı olması olduğu tespit edilmiştir. Firmaların döviz kurundaki dalgalanmalar nedeniyle finansal sıkıntılar yaşadığı, ithal girdilerin maliyetlerindeki artışın satışları olumsuz etkilediği ve iş hacmini daralttığı belirlenmiştir. Çalışmada, firmaların finansal riskleri yönetebilmesi için Eximbank kredilerinden ve türev finansal araçlardan yararlanmaları önerilmiş, dış ticaretin sürdürülebilirliği için yapısal reformların ve destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Aslan Yılmaz ve Gülçubuk (2021), Malatya ilinde kayısı tarımında mevsimlik işçiliğin çalışma koşullarını "insana yakışır iş" kavramı çerçevesinde değerlendirmiştir. Çalışmada, mevsimlik tarım işçilerinin barınma, ulaşım, iş güvenliği, sosyal haklar ve sağlık gibi alanlarda ciddi sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. İşçilerin yalnızca %4,8'inin insana yakışır iş kavramı hakkında bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. İşverenlerin tutumlarının ve mevcut çalışma koşullarının ILO tarafından belirlenen standartlara uygun olmadığı görülmüştür. Araştırma, mevsimlik tarım işçiliği konusunda daha fazla düzenleme ve denetim ihtiyacını vurgulamış, sosyal güvenceye erişim ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmuştur.

Tetik (2022), Malatya'daki Hacı Baba Sinan Et Lokantası'nın dört kuşak boyunca sürdürülebilirliğini incelemiştir. Çalışmada, aile şirketlerinin ekonomide önemli bir rol oynadığı, ancak kurumsallaşma ve yönetim sorunları nedeniyle sürdürülebilirlik açısından zorluklarla karşılaştığı belirtilmiştir. Araştırmada, Hacı Baba Sinan Et Lokantası'nın başarısının temelinde cesaret, özgüven, müşteri memnuniyeti, kaliteye bağlılık, yeniliklere açıklık ve aile içi uyum olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, şirketin modern işletmecilik anlayışıyla kurumsallaşmaya yönelik adımlar attığı ve gastronomi alanında Malatya'yı temsil eden bir marka haline geldiği tespit edilmiştir. Çalışma, aile işletmelerinin uzun ömürlü olabilmesi için profesyonelleşme, finansal yönetim ve pazarlama stratejilerine önem vermesi gerektiğini vurgulamıştır.

Gündüz, Aslan ve Yıldırım (2023), Malatya'da küçük ölçekli kayısı üreticilerinin sosyo-ekonomik özelliklerini incelemiştir. Çalışmada, 5-20 dekar büyüklüğünde kayısı yetiştiren 140 işletme analiz edilerek üreticilerin yaş, eğitim ve deneyim gibi sosyal yapıları ile aktif ve pasif sermaye, gayrisafi üretim değeri ve brüt kar gibi ekonomik yapıları değerlendirilmiştir. İşletmelerde ortalama 4.29 bireyin yaşadığı ve 2.96 erkek iş gücü biriminin bulunduğu tespit edilmiştir. Gayrisafi üretim değerinin %54.26'sının kayısı üretiminden elde edildiği, işletmelerin brüt karının 25.475,14 ₺ olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, işletmelerin pasif sermaye içerisindeki öz sermaye oranının %98.32 olduğu, ancak net karın negatif olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, kayısı üretiminde sürdürülebilirliği sağlamak için üreticilerin finansal desteklere erişiminin artırılması ve modern tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Tapan (2024), Malatya kırsalında alternatif tarım ürünleri yetiştiriciliğini ve sürdürülebilir kırsal kalkınmaya olan etkilerini incelemiştir. Çalışmada, Malatya kırsalında toplam 26 alternatif tarım ürünü yetiştirildiği belirlenmiş, bu ürünlerin bölgesel dağılımı ve ekim alanları detaylı şekilde tespit edilmiştir. Alternatif tarım ürünlerinin kırsal kalkınmayı teşvik ettiği, ek gelir sağladığı ve kırsal göçü engellemeye katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, alternatif tarım ürünleri ile tarımsal üretimin yıl geneline yayılmasının sağlandığı ve kırsal ekonomiye yeni ekonomik kaynaklar kazandırıldığı görülmüştür. Çalışma, kırsal sürdürülebilir kalkınma açısından alternatif tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması gerektiğini vurgulamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

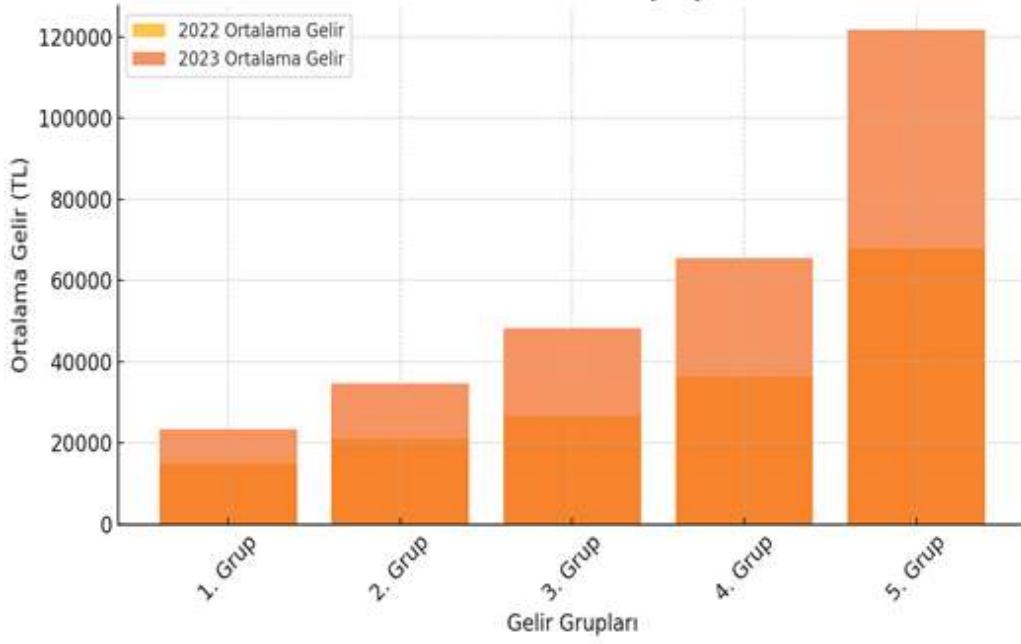
MALATYA’NIN EKONOMİK YAPISINDA YAŞANAN GELİŞİM VE DEĞİŞİMLER

6 Şubat 2023'teki depremler, Malatya'nın yalnızca fiziki ve toplumsal yapısını değil, aynı zamanda ekonomik düzenini de köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bu felaket, bölgenin tarım, sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde önemli değişimlere yol açmış ve gelir dağılımı ile istihdam gibi temel ekonomik alanlarda derin dönüşümler meydana getirmiştir. Bu bölümde, depremin ardından Malatya ekonomisinin mevcut durumu ele alınacak ve sektörler bazında yaşanan değişimler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Depremin etkisiyle Malatya ekonomisinin tüm sektörlerinde ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Tarım sektöründe, birçok çiftçi ürün kayıpları yaşamış ve üretim kapasitesi düşmüştür. Sanayi ve ticaret sektörlerinde ise üretim tesislerinin yıkılması ve ticaretin sekteye uğraması, istihdam kayıplarına neden olmuştur. Ayrıca, hizmet sektöründe de ciddi aksaklıklar yaşanmış, özellikle turizm ve perakende sektörü depremin izleriyle şekillenmiştir. Bu süreçte, istihdam oranlarında düşüşler gözlemlenmiş, düşük gelirli kesimler daha fazla ekonomik sıkıntı yaşamaya başlamıştır.

Bu bağlamda 6 Şubat depremleri Malatya ekonomisini sadece kısa vadede değil, uzun vadede de etkilemeye devam edecek dönüşümlere neden olmuştur. Bölgesel ekonomik yapının yeniden inşası, sektörel gelişmelerin hızla takip edilmesi ve iş gücü piyasasının iyileştirilmesi önem taşımaktadır. Bu dönüşüm sürecinde, Malatya'nın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için daha fazla destek ve kaynak sağlanması gerekmektedir.

3.1. Deprem Sonrası Malatya’da Gelir Dağılımı

6 Şubat 2023'te meydana gelen depremler, sadece Malatya'nın fiziksel altyapısına değil, aynı zamanda bölgedeki sosyal ve ekonomik yapıya da büyük zararlar vermiştir. Depremin etkisi, sadece yerel ekonomiyi değil, aynı zamanda halkın gelir dağılımını, istihdamını ve yaşam standartlarını da olumsuz etkilemiştir. Bu süreçte, gelir eşitsizliği daha da derinleşmiş ve bazı kesimler için ekonomik zorluklar katlanarak artmıştır. Depremin ardından yaşanan ekonomik değişimlerin ve gelir dağılımındaki dönüşümün detayları, bu alt başlık altında incelenmeye çalışılmıştır.

Kaynak: (TÜİK,2024a)

Şekil 3.1: 2022-2023 Gelir Karşılaştırması TRB1

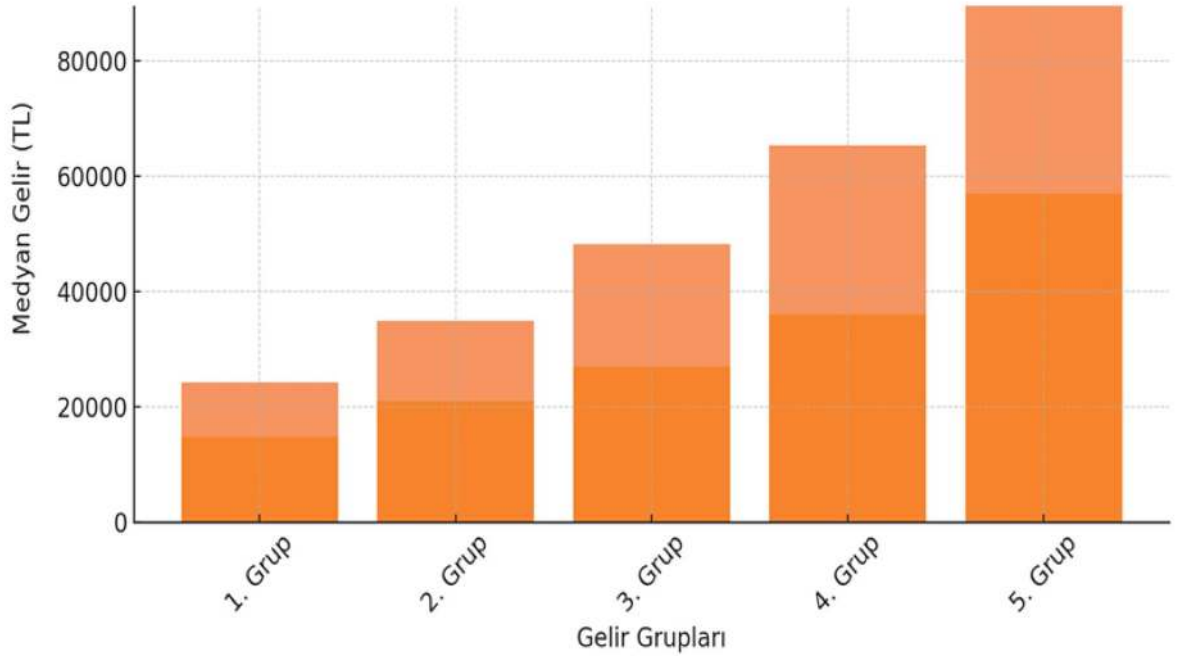
Şekil 3.1’de sunulan 2022-2023 TRB1 gelir karşılaştırması incelendiğinde, depremin Malatya’daki gelir dağılımı üzerinde derin etkiler yaratarak bölgedeki ekonomik dengeyi bozduğu ve mevcut eşitsizlikleri daha da artırdığı görülmektedir. Gelir kaynaklarındaki kayıplar, düşük gelirli kesimlerin ekonomik anlamda daha fazla zorluk yaşamasına neden olurken, bu durum bölgedeki sosyoekonomik sorunları derinleştirmiştir.

6 Şubat depremlerinin ardından Malatya ekonomisinde dikkat çeken en çarpıcı değişimlerden biri, genel gelir seviyelerinde kaydedilen artış olmuştur. TÜİK verilerine göre, 2022 yılında kişi başına ortalama gelir 33.193 TL iken, 2023 yılında bu rakam 58.621 TL’ye yükselmiştir. Bu yaklaşık %77 oranındaki artış, doğrudan enflasyonist baskılarla birlikte ekonomik yapıdaki yeniden şekillenmenin bir yansıması olarak değerlendirilebilir(TÜİK,2024).

Gelir grupları temelinde değerlendirildiğinde, artış oranlarının homojen bir şekilde dağılmadığı açıkça görülmektedir. En düşük gelir grubunu oluşturan ilk %20’lik dilimde, ortalama gelir 2022 yılında 14.822 TL iken 2023 yılında 23.278 TL’ye çıkmış ve bu grupta %57 oranında bir artış kaydedilmiştir. Buna karşın, en yüksek gelir grubunu temsil eden son %20’lik dilimde ise

2022 yılında 67.887 TL olan ortalama gelir, 2023 yılında 121.753 TL'ye yükselmiş ve bu grupta %79 oranında daha aşıkâr bir artış meydana gelmiştir.

Bu farklılaşma, gelir artışlarının özellikle üst gelir gruplarında daha yüksek oranlarda gerçekleştiğini ortaya koymakta ve bölgedeki gelir dağılımı eşitsizliklerinin derinleştiğine işaret etmektedir. Deprem sonrası dönemde yapılan sosyal ve ekonomik desteklerin, düşük gelir gruplarına yeterli düzeyde ulaşamaması bu eşitsizlikleri daha da belirgin hâle getirmiş olabilir. Bu durum, sosyal adalet ve sürdürülebilir ekonomik toparlanma açısından dikkatle ele alınması gereken bir meseledir.

Kaynak: (TÜİK,2024b)

Şekil 3.2: Medyan Gelir Karşılaştırması

Şekil 3.2’de gösterilen medyan gelir karşılaştırması, gelir dağılımının daha doğru anlaşılabilmesi açısından ortalama gelir verilerinin yanı sıra medyan gelir düzeyinin incelenmesinin önemini ortaya koymaktadır. Medyan gelir, toplumun tam ortasında yer alan

bireyin gelirini ifade ettiğinden, özellikle gelir eşitsizliklerini analiz etmede kritik bir göstergedir. Medyan gelir, toplumun tam ortasında yer alan bireyin gelirini ifade ettiğinden, özellikle gelir eşitsizliklerini analiz etmede önemli bir göstergedir. 2022 yılında Türkiye genelinde medyan gelir 26.886 TL iken, 2023 yılında bu değer 48.177 TL'ye yükselmiştir. Bu yaklaşık %79'luk artış, ortalama gelirdeki yükselişle paralellik göstermekte ve geniş toplum kesimlerinin nominal gelirlerinde ciddi bir artış yaşandığını ortaya koymaktadır.

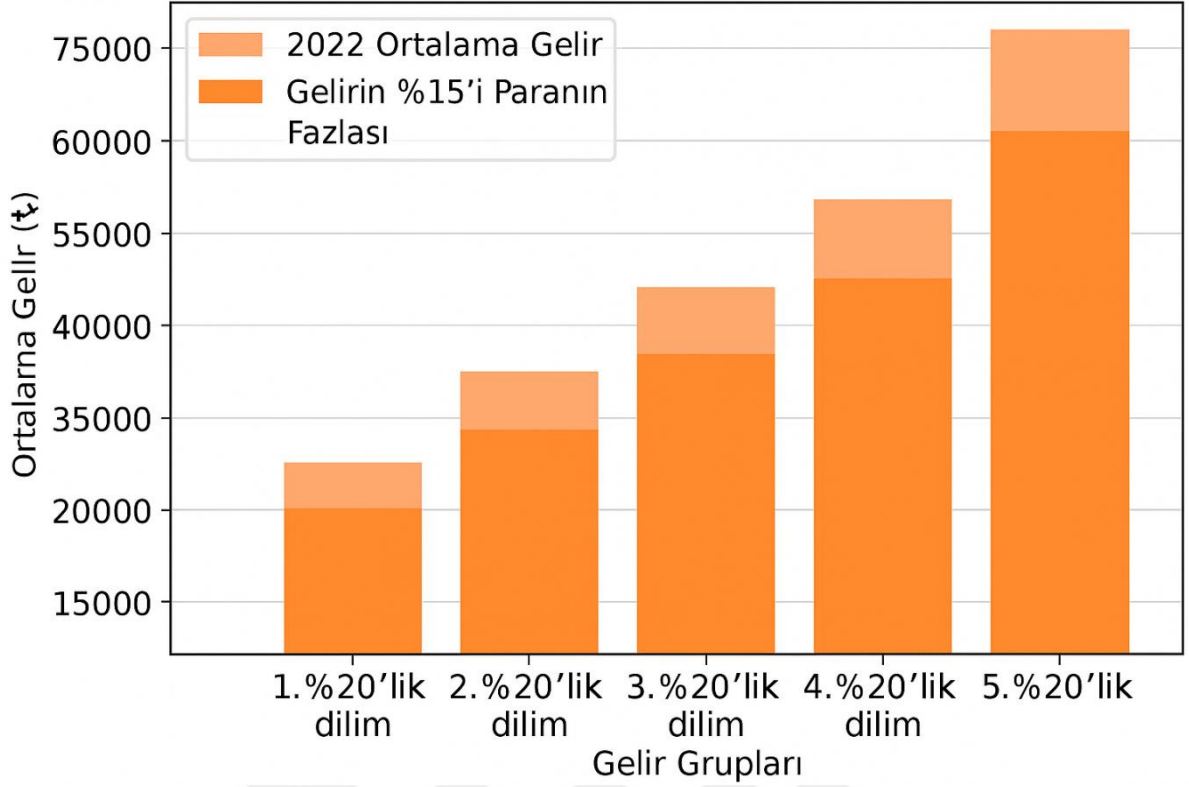
Ancak, Malatya ili özelinde bu verilerin dikkatle analiz edilmesi gerekmektedir. Malatya, TRB1 Düzey 2 bölgesinin (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) en büyük ili ve ekonomik açıdan merkez şehri konumundadır. Bu nedenle, bölge genelinde açıklanan gelir verilerinin Malatya'nın ekonomik durumuna yakınsama gösterdiği varsayılabilir. Tarım ve sanayi gibi üretken sektörlerin şehir ekonomisindeki ağırlığı, gelirlerdeki dalgalanmaların görece daha dengeli olmasına katkı sağlamaktadır(TÜİK,2024).

Bununla birlikte, 2022-2023 döneminde Malatya'da ortalama gelir artmış olsa da, medyan gelir seviyesinde sınırlı bir yükselme ya da sabitlenme eğilimi gözlemlenmiştir. Bu durum, gelir artışının homojen bir biçimde dağılmadığını, özellikle üst gelir gruplarında daha yüksek oranlı artışların ortalamaı yukarı çektiğini göstermektedir. Alt ve orta gelir gruplarındaki artışların sınırlı kalması nedeniyle medyan gelir, toplumun genel ekonomik refah seviyesini yansıtmaktan uzaklaşmış ve gelir eşitsizliğine işaret eden bir görünüm arz etmiştir.

Bu bağlamda, Malatya'da gelir dağılımı açısından incelendiğinde, deprem sonrası dönemde yaşanan ekonomik büyümenin belirli gelir gruplarında yoğunlaştığı ve bu durumun toplumsal adalet ve ekonomik denge açısından yeni riskler barındırdığı söylenebilir.

Aşağıdaki grafiklerde, Malatya'daki gelir değişimini iki farklı perspektiften analiz edilmiştir.

1. Ortalama Gelir Karşılaştırması

Kaynak: (TÜİK,2024c)

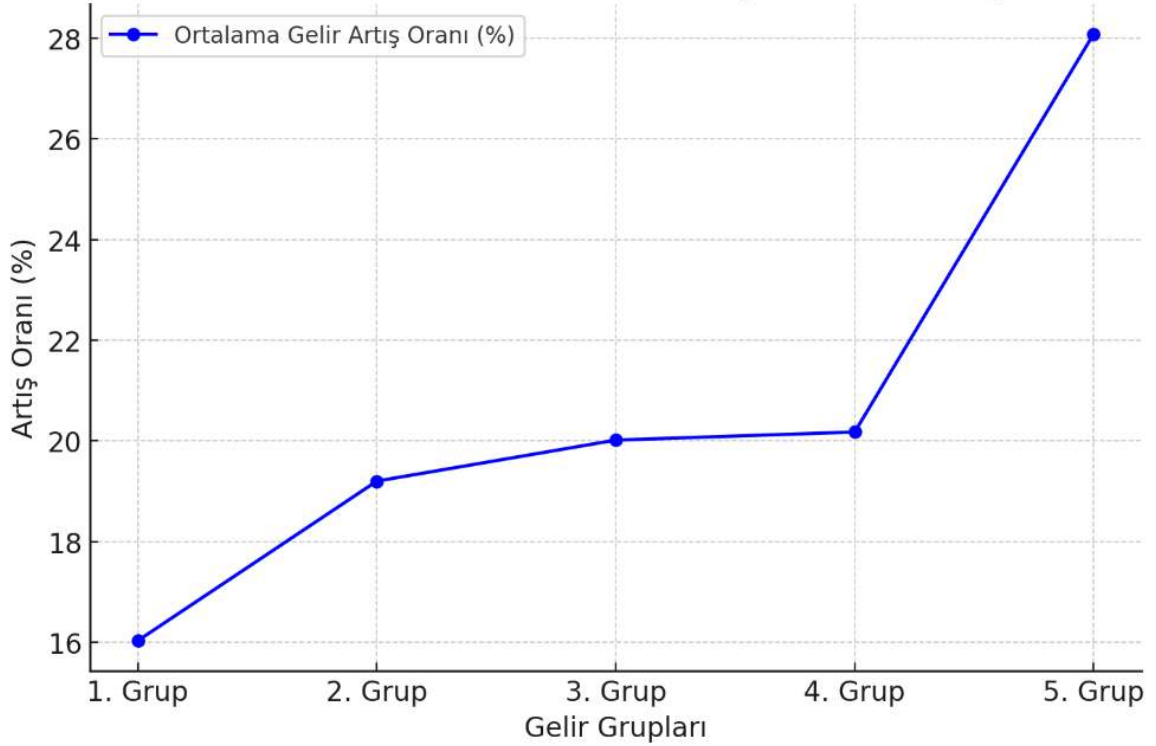
Şekil 3.3: Ortalama Gelir Karşılaştırması 2022-2023 TRB1

Şekil 3.3'te sunulan 2022-2023 TRB1 ortalama gelir karşılaştırması incelendiğinde, tüm gelir gruplarında nominal bazda artış yaşandığı görülmektedir. Ancak bu artış, gelir grupları arasında homojen dağılmamış; özellikle üst gelir dilimlerinde daha belirgin hale gelmiştir. En düşük gelir grubunu oluşturan 1. %20'lik kesimde ortalama gelir 2022 yılında 12.774 TL iken, 2023 yılında bu değer 14.822 TL'ye yükselmiş ve yaklaşık %16 oranında sınırlı bir artış gerçekleşmiştir. Buna karşın, en yüksek gelir grubunu temsil eden 5. %20'lik kesimde ortalama gelir 2022'de 53.003 TL iken, 2023 yılında 67.887 TL'ye ulaşarak %28 oranında daha güçlü bir artış göstermiştir.

Bu veriler, gelir dağılımındaki adaletsizliğin devam ettiğini ve hatta derinleştiğini ortaya koymaktadır. Düşük gelir grubundaki bireylerin gelirlerindeki artışın, enflasyon oranlarının altında kalması, reel gelir kaybına işaret ederken; üst gelir gruplarının daha yüksek oranlı artışlar elde etmesi, ekonomik büyümenin bu kesimlerde daha yoğun hissedildiğini göstermektedir. Böylece, gelir eşitsizliğinin hâlen yapısal bir sorun olarak devam ettiği ve

uygulanan sosyal politikaların bu eşitsizliği azaltmada yeterli etkiyi gösteremediği sonucuna varılabilir.

2. Ortalama Gelir Artış Oranı (%)

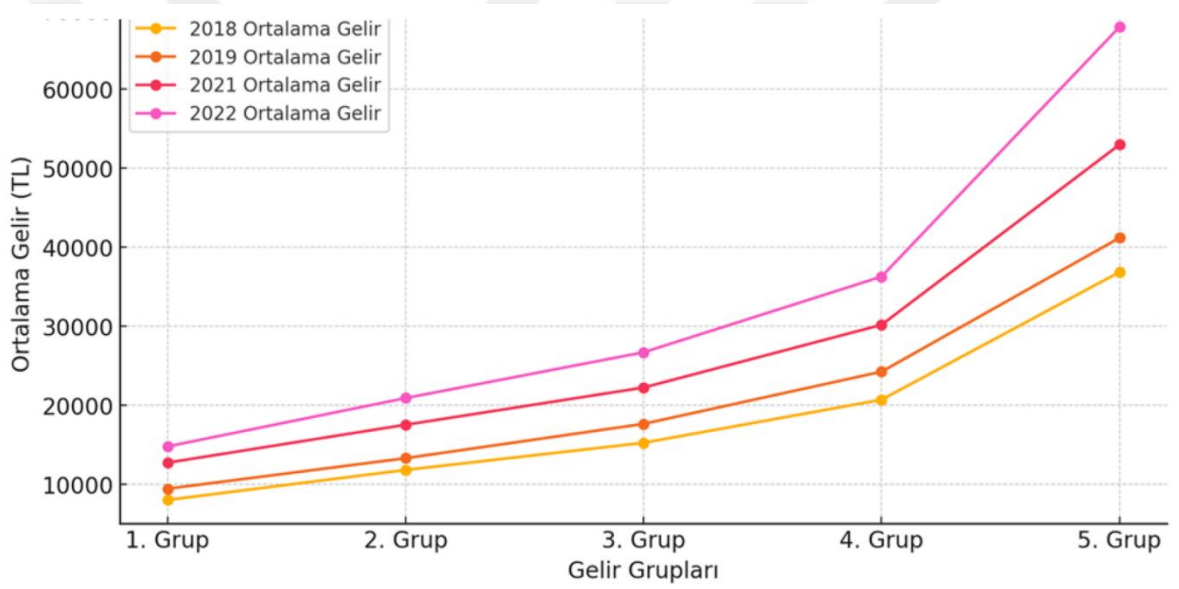
Kaynak: (TÜİK,2024d)

Şekil 3.4: Ortalama Gelir Artış Oranı

Şekil 3.4’te gösterilen 2022-2023 dönemi TRB1 ortalama gelir artış oranı incelendiğinde, Türkiye genelinde ve bölgesel ölçekte tüm gelir gruplarında nominal gelir artışlarının yaşandığı görülmektedir. Ancak bu artışların oranı, gelir grupları arasında farklılık göstermekte olup, özellikle üst gelir dilimlerinde daha yüksek seviyelere ulaşmıştır. Ancak bu artış oranları, gelir grupları arasında belirgin bir farklılık göstermektedir. En düşük gelir grubunu oluşturan 1. %20’lik kesimde gelirler %16 oranında artarken, en yüksek gelir grubundaki (5. %20) artış oranı %28 seviyesine ulaşmıştır. Bu durum, ekonomik büyümenin ve enflasyonist ortamın gelir grupları üzerindeki etkisinin eşit dağılmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Özellikle üst gelir gruplarının daha yüksek artış oranlarına ulaşması, ekonomik büyümeden orantısız bir şekilde faydalandıklarını ve gelir eşitsizliğinin yapısal bir sorun olarak devam ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, en yüksek gelir gruplarının artan oranlı gelir kazanımları, gelir uçurumunu derinleştirmekte ve sosyal bütünleşme açısından potansiyel riskler doğurmaktadır.

Malatya özelinde düşünüldüğünde, bölgedeki ekonomik toparlanmanın üst gelir gruplarında daha yüksek hızda gerçekleştiği, buna karşın alt gelir gruplarının bu süreçten sınırlı ölçüde faydalanabildiği anlaşılmaktadır. Bu eşitsizlik, ekonomik kırılganlıkların sürdüğü, sosyal destek ve yeniden dağıtım mekanizmalarının ise yeterince etkili olmadığı bir yapıya işaret etmektedir.

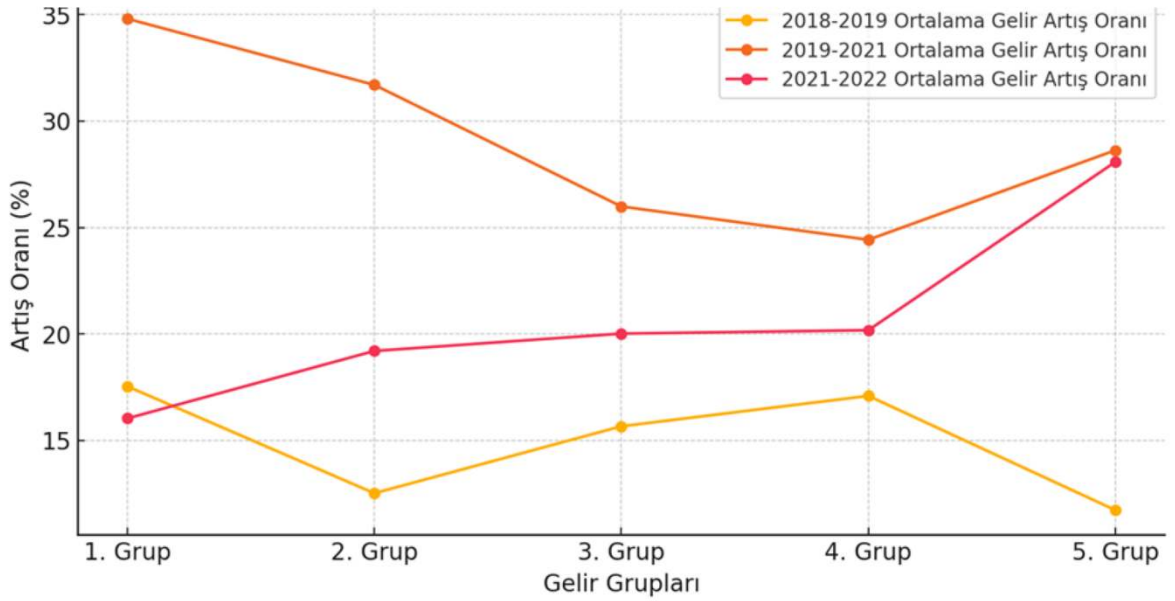

Kaynak: (TÜİK,2024e)

Şekil 3.5: 2018-2022 Malatya Ortalama Gelir Karşılaştırması

Şekil 3.5'te sunulan 2018–2022 dönemi Malatya ortalama gelir karşılaştırması, TÜİK verilerine dayalı olarak, kentte yıllık bazda gelir artışının sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu artış eğilimi, dönem boyunca ekonomik büyümenin yerel gelir seviyelerine yansıdığını göstermekte olup, özellikle bazı yıllarda artış oranlarının daha belirgin olduğu gözlemlenmektedir. Bu dönemde genel bir artış eğilimi görülmekle birlikte, gelir artış oranlarının yıllara göre

değişkenlik gösterdiği dikkate değerdir. Özellikle 2021–2022 yılları arasında gelir artışının daha hızlı bir ivme kazandığı gözlemlenmektedir. Bu durum, hem makro düzeydeki genel ekonomik koşulların hem de yerel düzeydeki bölgesel ekonomik dinamizmin etkilerini yansıtmaktadır. Grafikte en dikkat çeken unsurlardan biri, en yüksek gelir grubunu oluşturan 5. %20’lik dilimde gözlenen belirgin artıştır. Bu gelir grubu, 2021–2022 döneminde diğer gruplara kıyasla daha yüksek oranlı bir gelir sıçraması yaşamış ve gelir dağılımı içerisindeki ağırlığını daha da artırmıştır. Bu gelişme, gelir artışının yukarı yönlü ve eşitsiz dağıldığını, ekonomik büyümeden en fazla fayda sağlayan kesimin yine üst gelir grubu olduğunu göstermektedir. Bölgesel dinamikler göz önünde bulundurulduğunda, Malatya’nın sanayi ve tarım alanlarındaki gelişmelerinden yüksek gelir gruplarının daha doğrudan etkilendiği ve bu grupların ekonomik dalgalanmalara karşı daha dirençli olduğu söylenebilir. Buna karşın, düşük ve orta gelir gruplarının artış hızları daha sınırlı kalmış, bu da bölgesel gelir adaletsizliğinin yapısal olarak devam ettiğine işaret etmiştir.

Kaynak: (TÜİK,2024f)

Şekil 3.6: 2018-2022 Ortalama Gelir Artış Oranı Karşılaştırması

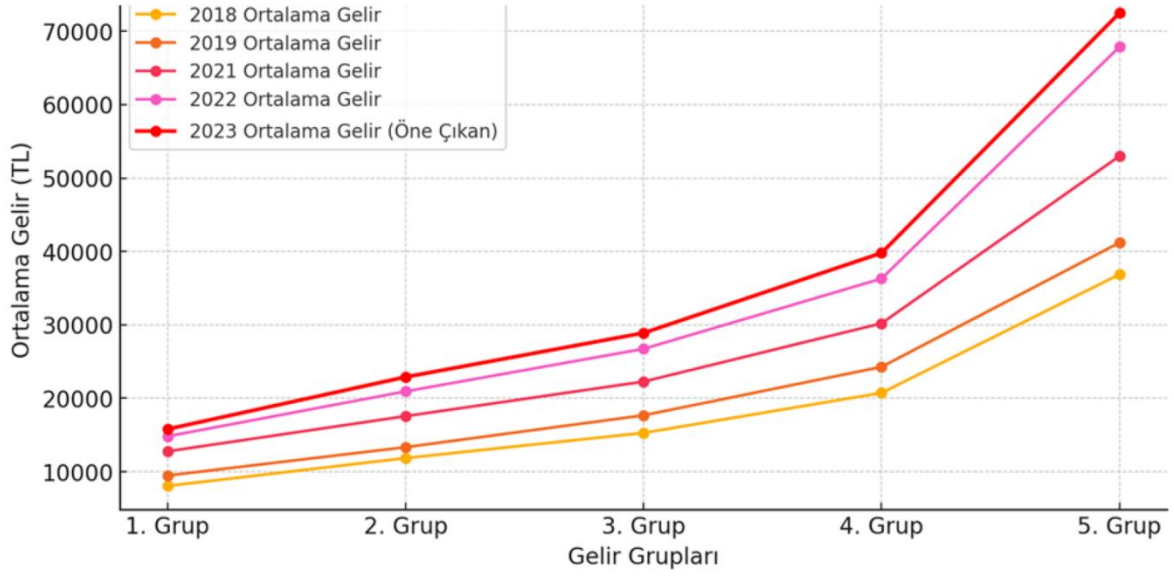
Şekil 3.6’da sunulan 2018–2022 dönemi Malatya ortalama gelir artış oranı karşılaştırması, kentte ortalama gelir artış oranlarının yıllara göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu

farklılıkların, dönem boyunca yaşanan ekonomik koşullar ve bölgesel dinamiklerle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre, ortalama gelir artış oranları 2019–2021 yılları arasında en yüksek seviyelerine ulaşmıştır. Bu dönemde, hem ulusal düzeyde yaşanan ekonomik dalgalanmalar hem de pandemi sonrası toparlanma çabaları, gelirlerdeki yükselişi ivmelendirmiştir.

2021–2022 döneminde ise ortalama gelirlerdeki artış eğilimi sürmüş, ancak önceki döneme kıyasla daha yumuşak bir seyir izlemiştir. Bu durum, ekonomik büyümenin hız kesmesine rağmen pozitif yönde devam ettiğini göstermektedir.

Grafikte özellikle dikkat çeken husus, en yüksek gelir grubunu temsil eden 5. %20’lik dilimde yaşanan güçlü artıştır. Bu grup, 2021–2022 döneminde en yüksek gelir artış oranını göstermiş ve böylece gelir artışından en fazla faydalanan kesim olmuştur. Bu durum, üst gelir gruplarının ekonomik dalgalanmalara karşı daha dayanıklı olduğunu ve kriz sonrası toparlanma süreçlerinden daha hızlı fayda sağladıklarını göstermektedir.

Buna karşın, düşük gelir gruplarındaki artış oranlarının daha sınırlı kalması, gelir dağılımındaki eşitsizliğin sürdüğünü ve ekonomik büyümenin toplumun tüm kesimlerine aynı ölçüde yansımadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, söz konusu döneme ilişkin ortalama gelir artış oranları, ekonomik toparlanmanın kapsayıcılığı açısından eleştirel bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Kaynak: (TÜİK,2024g)

Şekil 3.7: 2018-2023 Malatya Ortalama Gelir Karşılaştırması

Şekil 3.7’de sunulan 2018–2023 dönemi Malatya ortalama gelir karşılaştırması, tüm gelir gruplarında artış eğilimi olduğunu ortaya koymaktadır. 2023 yılı itibarıyla gelirlerdeki yükselme eğiliminin sürdüğü görülmekte; bu durum, ekonomik toparlanmanın devam ettiğini ve nominal bazda gelir seviyelerinde genel bir artış yaşandığını göstermektedir. Verilere göre, 2023 yılında en yüksek gelir grubunu oluşturan 5. %20’lik dilimde ortalama gelir, bir önceki yıla kıyasla %7 oranında artarak 72.500 TL’ye ulaşmıştır. Aynı dönemde en düşük gelir grubunu temsil eden 1. %20’lik dilimde ise ortalama gelir %6,5 oranında yükselerek 15.800 TL seviyesine çıkmıştır. Bu oranlar, tüm gruplarda kademeli bir artış yaşandığını ortaya koymakla birlikte, üst gelir gruplarındaki artışın mutlak değer bakımından daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu durum, gelir artışlarının yine üst gelir gruplarında daha belirgin ve avantajlı bir şekilde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Malatya’da tüm gelir gruplarında ortalama gelirlerde nominal artış gözlenirse de, artış oranlarının üst gelir seviyelerinde daha yüksek seyretmesi, gelir dağılımındaki dengesizliğin sürdüğüne işaret etmektedir. Bu bağlamda, ekonomik büyümenin kapsayıcılığı ve alt gelir gruplarının bu büyümeden yeterince faydalanıp faydalanamadığı,

sosyal politika yapıcılarını açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır.

3.1.1. Gelir Gruplarına Göre Ekonomik Toparlanma Dinamikleri (2023)

6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Malatya ve çevresindeki ekonomik yapıyı derinden etkilemiştir. Özellikle gelir dağılımı üzerindeki etkileri, iş kayıpları, sektörel daralmalar ve konut piyasasındaki değişimler üzerinden incelenmelidir. Yapılan analizler, düşük ve orta gelir gruplarının ekonomik toparlanma sürecinde daha fazla zorluk yaşadığını, buna karşın üst gelir gruplarının krizden nispeten daha az etkilendiğini ortaya koymaktadır. Deprem sonrası Malatya'da birçok işletme faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmış, bu durum işsizlik oranlarını artırmıştır. Özellikle hizmet, küçük işletmeler ve esnaflar, deprem sonrası gelir kaybına uğramış ve ticari faaliyetlerini sürdürememiştir. Bununla birlikte, deprem sonrasında bölgeden ciddi bir göç yaşanmış, bu da yerel ekonominin daralmasına yol açmıştır. 2023 yılı gelir verileri, düşük gelir gruplarının ekonomik toparlanmada zorlandığını göstermektedir. Örneğin, 1. gelir grubu (en düşük %20'lik dilim) 2022'ye göre sadece %6,5'lik bir gelir artışı yaşarken, en yüksek gelir grubunda (5. grup) %27,5'lik bir büyüme görülmüştür. Bu durum, kriz dönemlerinde düşük gelirli hanelerin daha fazla gelir kaybına uğradığını ve ekonomik toparlanmaların gelir grupları arasında eşit dağılmadığını göstermektedir.

2023 yılı itibarıyla Malatya özelinde gelir gruplarına göre ekonomik toparlanma süreci farklı düzeylerde gerçekleşmiş; bu durum, sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin yeniden şekillendiği bir tabloyu ortaya koymuştur. Gelir grupları üç ana kategoride değerlendirilerek toparlanma eğilimleri analiz edilebilir: alt gelir grupları, orta gelir grupları ve üst gelir grupları.

Birinci Derecede: Alt Gelir Gruplarında Yavaş Toparlanma

1. Gelir ve 2. gelir gruplarında 2023 yılında gözlemlenen gelir artış oranları oldukça sınırlı kalmıştır. Özellikle en alt gelir grubunu temsil eden 1. %20'lik kesimde medyan gelir yalnızca %6,5 oranında artmıştır. Bu sınırlı artış, alt gelir gruplarının hem enflasyon karşısında reel gelirlerini koruyamadığını hem de ekonomik toparlanma sürecinden anlamlı bir kazanç sağlayamadığını göstermektedir. Geçim sıkıntısının artması, bu kesimdeki hanehalklarının temel ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini ciddi şekilde zorlamış; yoksulluk riski derinleşmiştir.

İkinci Derecede: Orta Gelir Gruplarında Belirsiz ve Dengesiz Toparlanma

3.gelir ve 4. gelir gruplarında 2023 yılı itibarıyla gelir artışı gerçekleşmiş olsa, da bu artışlar düzensiz ve kırılğan bir yapı sergilemiştir. Deprem sonrası dönemde iş gücü piyasasındaki daralma, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kapanması, üretim faaliyetlerindeki aksamalar ve zorunlu iç göç hareketleri, bu gelir gruplarında ekonomik istikrarı olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle orta gelir kesimleri, krizden önemli ölçüde etkilenmiş ve toparlanma sürecinde istikrarsız bir seyir izlemiştir.

Üçüncü Derecede: Üst Gelir Gruplarında Güçlü Toparlanma ve Fırsatların Değerlendirilmesi

En yüksek gelir grubunu oluşturan 5. %20'lik kesim, 2023 yılında %27,5 gibi yüksek bir medyan gelir artışı ile en fazla büyüyen grup olmuştur. Bu durum, sermaye sahibi bireylerin ve büyük işletme sahiplerinin krizden daha az etkilendiğini ve hatta bu süreci ekonomik fırsata dönüştürebildiklerini göstermektedir. Özellikle büyük ölçekli iş sahipleri, müteahhitler ve ticaret sektöründeki aktörler, yeniden yapılanma ve bölgesel ihtiyaçlara bağlı olarak gelirlerini ciddi oranda artırmışlardır. Bu farklılaşma, ekonomik krizin toplumsal etkilerinin eşitsiz dağıldığını ve üst gelir gruplarının mevcut ekonomik sistem içinde daha avantajlı bir konumda yer aldığını ortaya koymaktadır.

Bu analiz, gelir grupları arasındaki farkların yalnızca rakamsal değil, aynı zamanda yapısal bir nitelik taşıdığını göstermektedir. Alt ve orta gelir gruplarının ekonomik kırılğanlıkları devam ederken, üst gelir grupları güçlenmeye devam etmekte; bu da gelir eşitsizliğinin daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Bölgesel kalkınma stratejileri ve sosyal destek politikalarının, bu yapısal farklılıkları dikkate alarak yeniden kurgulanması elzemdir.

3.1.2 Deprem sonrası Malatya'da gelir eşitsizliği ve ekonomik dönüşüm

Deprem sonrası kentsel dönüşüm projeleri hız kazandı. Bu süreçte özellikle müteahhitler, büyük yatırımcılar ve inşaat sektörü önemli ölçüde kazanç sağladı. Ancak düşük gelir grupları için durum tam tersi oldu; konut fiyatlarının yükselmesi ve maliyetlerin artmasıyla birlikte alım güçleri düştü. Bu da toplumun farklı kesimleri arasında ekonomik uçurumun daha da belirginleşmesine yol açtı.

Sonuçta 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Malatya ve çevresindeki ekonomik yapıyı derinden sarsmış ve bölgedeki gelir dağılımında önemli değişimlere yol açmıştır. Yapılan analizler, özellikle düşük ve orta gelir gruplarının ekonomik toparlanmada daha fazla zorluk yaşadığını, buna karşılık üst gelir gruplarının krizden daha az etkilendiğini veya fırsatlarla büyüdüğünü ortaya koymaktadır. Deprem sonrası Malatya'da işsizlik oranlarında artış yaşanmış, göç hareketleri ekonomik dengeleri değiştirmiş ve konut piyasasında fiyat artışları yaşanmıştır. Özellikle düşük gelirli kesimler için artan kira ve yaşam maliyetleri reel gelir kaybına neden olmuş ve bu durum gelir eşitsizliğinin daha da derinleşmesine yol açmıştır. Veriler, 2023 yılında en düşük gelir gruplarındaki büyümenin %6-8 arasında seyrettiğini, buna karşın en yüksek gelir grubunda bu oranın %27'ye kadar çıktığını göstermektedir. Bu durum, kriz dönemlerinde ekonomik büyümenin tüm gelir gruplarına eşit yansımadığını ve üst gelir gruplarının avantajlı konumunu koruduğunu ortaya koymaktadır.

Deprem sonrası yaşanan ekonomik etkilerin uzun vadeli sonuçları dikkate alındığında, Malatya'da gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik sosyal ve ekonomik politikaların hayata geçirilmesi gerektiği görülmektedir. Özellikle düşük gelirli hanelere yönelik desteklerin artırılması, bölgesel istihdam projelerinin geliştirilmesi ve kira piyasasında düzenlemeler yapılması gibi önlemler, ekonomik toparlanmanın tüm kesimlere adil bir şekilde yayılmasını sağlayabilir. Bu çalışmada yapılan analizler, deprem gibi büyük çaplı doğal afetlerin sadece fiziksel yıkımla kalmayıp, gelir dağılımı üzerindeki etkileriyle uzun vadeli ekonomik sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Malatya örneği üzerinden elde edilen bulgular, afet sonrası ekonomik politikaların sadece yeniden inşaya odaklanmak yerine, sosyal ve ekonomik eşitliği sağlamaya yönelik stratejiler geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

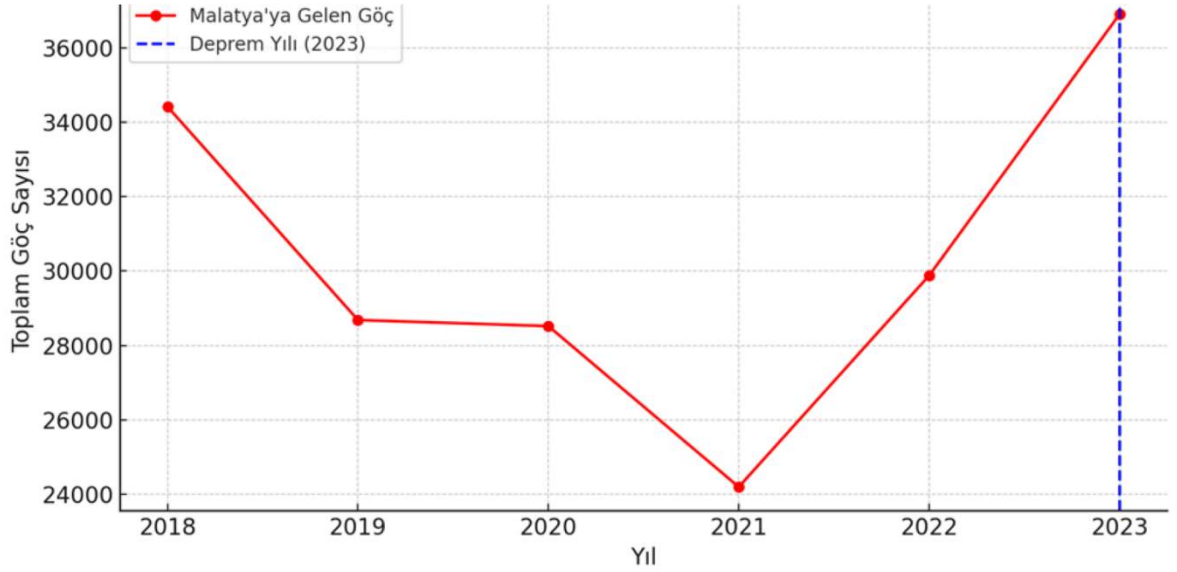
3.2. İşsizlik ve Göç İlişkisi

Göç ve işsizlik arasındaki ilişki, ekonomik ve sosyal dinamikler açısından önemli bir araştırma konusudur. İnsanlar iş bulma, daha iyi yaşam koşulları sağlama, ailevi nedenler veya zorunlu göç gibi çeşitli sebeplerle yaşadıkları yerleri değiştirmektedir. Ancak işsizlik, göç hareketlerinin en önemli belirleyicilerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Özellikle büyük ekonomik krizler, doğal afetler ve bölgesel işsizlik sorunları, göçün yönünü ve hızını doğrudan etkilemektedir. Türkiye'de 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler,

bölgesel işgücü piyasalarını ciddi şekilde sarsmış ve geniş çaplı bir göç dalgasına neden olmuştur. Malatya gibi depremnden etkilenen şehirlerde, işsizlik ve göç arasındaki bağlantı daha da belirgin hale gelmiştir.

Aşağıdaki grafik, Malatya'ya aldığı göç görselleştirerek, deprem sonrası işsizlik oranlarının nasıl değiştiğini ve göç hareketleriyle nasıl bir etkileşim içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Malatya örneği üzerinden işsizlik-göç ilişkisinin detaylı analizi yapılacaktır.

Kaynak: (TÜİK,2024h)

Şekil 3.8: Deprem Sonrası Malatya'ya Gelen Göçte Değişim

Şekil 3.8'de TÜİK verilerine göre Malatya'ya gelen iç göç miktarları 2018–2023 yılları arasında dalgalı bir seyir izlemiştir. 2018 yılında 34.414 kişi Malatya'ya göç etmişken, takip eden yıllarda bu sayının düzenli şekilde azaldığı gözlemlenmiştir. 2019 yılında 28.684 kişiye, 2020 yılında ise 28.521 kişiye gerileyen göç sayısı, 2021 yılında 24.198 kişi ile en düşük seviyeye ulaşmıştır. Bu dönem, Malatya'ya olan iç göçün istikrarlı biçimde zayıfladığı bir süreci işaret etmektedir.

Ancak 2022 yılında göç eğiliminde bir toparlanma gözlemlenmiş ve Malatya'ya gelen kişi sayısı 29.880'e yükselmiştir. Bu artış, bölgedeki ekonomik ve sosyal toparlanmanın işaretleri

olarak değerlendirilebilir. 2023 yılına gelindiğinde ise Malatya'ya gelen göç sayısı 36.901'e ulaşmıştır. Bu artış, özellikle 6 Şubat depremleri sonrasında ortaya çıkan yeni bir eğilime işaret etmektedir.

Depremi ardından yaşanan bu artışın iki temel yorumu mümkündür: Eğer bu göç hareketi deprem sonrası Malatya'dan geçici olarak ayrılan bireylerin geri dönüşünü yansıtıyorsa, bu durum bölgedeki toparlanma ve yeniden yerleşim sürecinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, göçteki bu yükseliş başka illerden gelen geçici iş gücünü veya barınma arayışında olan bireyleri de kapsıyor olabilir. Bu durumda, göç yalnızca yerel halkın dönüşü değil, aynı zamanda ekonomik fırsatların ve kamu desteklerinin çekiciliğiyle açıklanabilir.

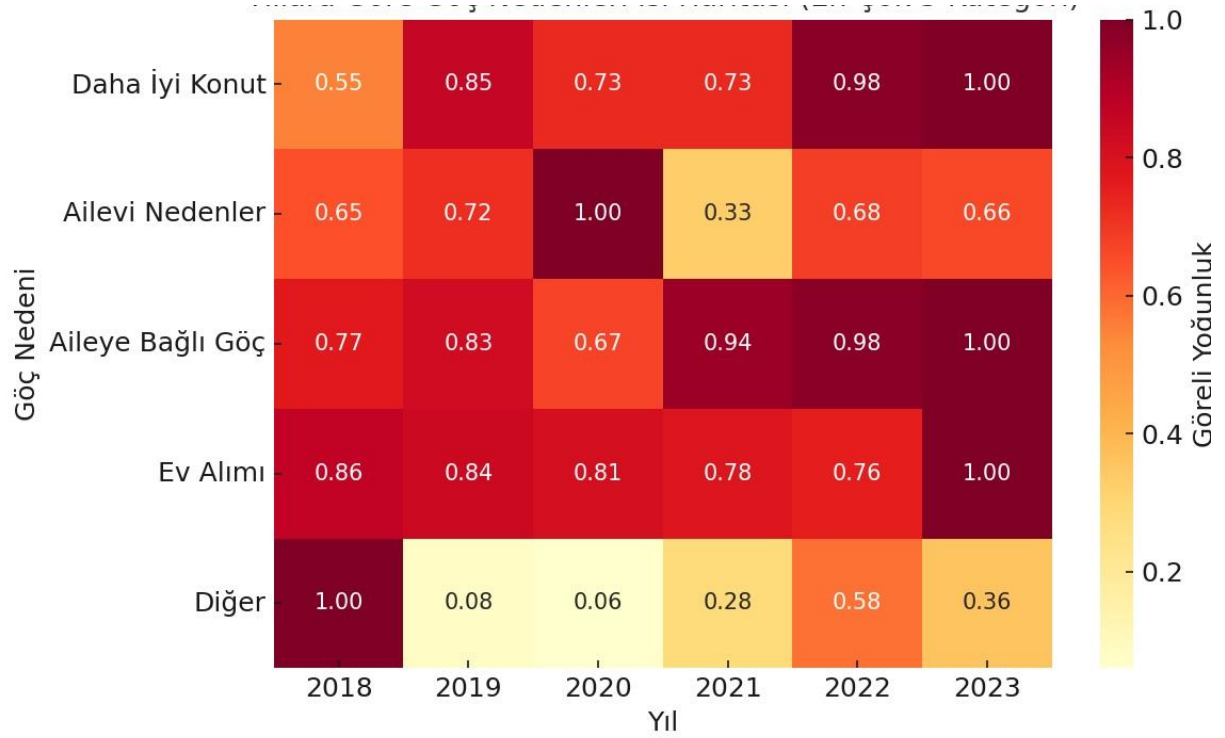
2023 verisinin 2022 yılı ile karşılaştırıldığında yaklaşık 7.000 kişilik bir artış gözlenmesi, bu değişimin tesadüfi olmadığını ve bölgesel ölçekte demografik bir yeniden yapılanmanın başladığını göstermektedir. Ancak bu artışın niteliği (kalıcı mı, geçici mi olduğu) ve göç eden nüfusun sosyoekonomik profili ayrıntılı saha araştırmaları ile değerlendirilmelidir. Aksi hâlde, bu hareketlilik gelir dağılımı, hizmet talebi ve istihdam üzerinde yeni dengesizlikler yaratabilir.

3.2.1 Malatya'ya Göç Etme Hareketlerinin Nedenleri

Göç hareketleri, bireylerin ekonomik koşulları doğrultusunda şekillenen önemli bir süreçtir. 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Malatya'da büyük bir yıkıma neden olmuş, kentin ekonomik yapısını ciddi şekilde etkilemiştir. Deprem sonrasında Malatya'ya göç edenlerin büyük bir kısmı, barınma, iş fırsatları ve ekonomik desteklerden faydalanma amacıyla şehre yönelmiştir.

Aşağıdaki grafik, deprem sonrası Malatya'ya göç eden bireylerin başlıca göç nedenlerini ekonomik açıdan ele almaktadır. Özellikle konut ihtiyacı, iş olanakları ve kamu destekleri, 2023 yılı itibarıyla Malatya'ya yönelen göçün temel nedenleri arasında yer almaktadır. Bu durum, kentin yeniden inşa sürecinde ekonomik hareketliliğin arttığını ve bazı sektörlerin göçle birlikte yeniden şekillendiğini göstermektedir.

Bu çalışma, 6 Şubat depreminin Malatya ekonomisi üzerindeki etkilerini incelemekte ve göç olgusunun ekonomik faktörlerle nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır.

Kaynak: (TÜİK,2024i)

Şekil 3.9: Malatya’ya Göç Etme Bazı Nedenleri

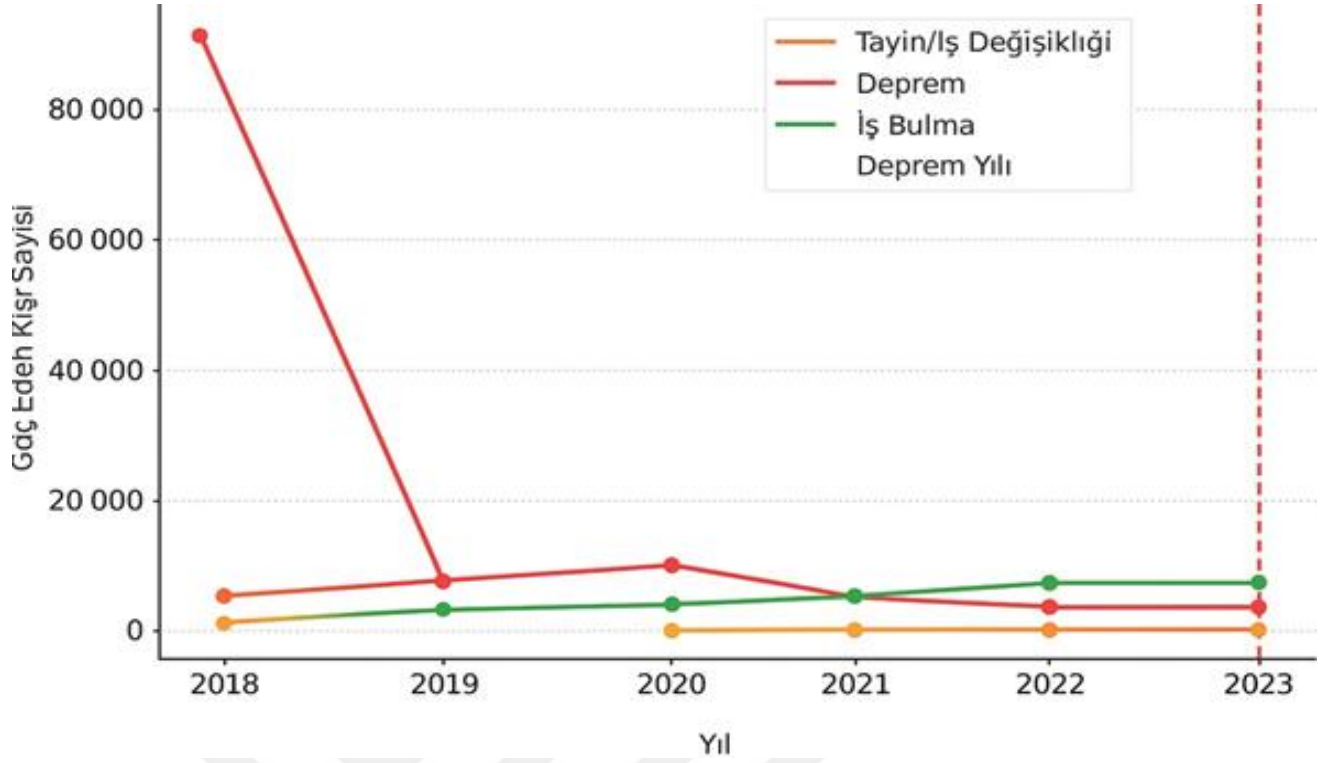
Şekil 3.9’da 2023 yılında Malatya’ya yönelen iç göç hareketleri, yalnızca sayısal bir artışla sınırlı kalmamış; aynı zamanda göçün gerekçelerinde de dikkat çekici ve anlamlı bir değişim meydana getirmiştir. 2022 yılıyla karşılaştırıldığında, göç motivasyonlarının niteliğinde bariz bir değişim yaşanmış; bu farklılaşma, deprem sonrasında ortaya çıkan yeni sosyal ihtiyaçların bir yansıması olarak öne çıkmıştır.

Verilere göre, 2023 yılında “daha iyi konut ve yaşam koşulları” amacıyla Malatya’ya göç eden bireylerin sayısında bariz bir artış yaşanmıştır. Bu artış, deprem sonrası yıkıma uğrayan bölgelerden gelen kişilerin barınma arayışıyla Malatya’ya yöneldiğini göstermektedir.

Özellikle kamu destekli geçici konut projeleri ve akrabalık ağlarının sunduğu dayanışma, bu göçü teşvik eden faktörler arasında dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, “ailevi nedenler” ve “memlekete dönüş” başlığı altında toplanan göç nedenlerinde de önemli bir yükseliş gözlemlenmiştir. Deprem sonrası hem güvenliğe hem de sosyal bağlılığa duyulan ihtiyaç, bireyleri kendi memleketlerine dönmeye sevk etmiş, bu da Malatya’ya gelen göçün ciddi bir kısmını oluşturmuştur. Bununla birlikte , “iş bulma” ve “tayin/iş değişikliği” gibi ekonomik temelli göç nedenleri görece stabil kalmış, büyük dalgalanmalar göstermemiştir. “Ev alımı” ve “emeklilik” gibi tercihe dayalı, daha uzun vadeli planlamaları içeren nedenlerde ise ortalama düzeyde bir artış kaydedilmiştir. Bu, göçün yalnızca zorunlulukla değil, aynı zamanda fırsat değerlendirmesiyle de şekillendiğine işaret etmektedir. Ancak bu gelişmeler, göçün kalıcı olup olmayacağına dair belirsizlikleri de beraberinde getirmiştir. Malatya’ya gelen bireylerin önemli bir kısmının geri dönüş veya geçici barınma amacıyla hareket etmiş olması, bu nüfus hareketinin uzun vadede sabitlenip sabitlenmeyeceğini netleştirmemektedir. Gelecek yıllarda sosyal, ekonomik ve altyapısal koşulların seyri, bu bireylerin Malatya’da kalıp kalmayacaklarını belirleyecek başlıca unsur olacaktır. Dolayısıyla, 2023 yılında gözlemlenen göç artışı yalnızca demografik bir hareketlilik olarak değil; aynı zamanda barınma hakkının temini, sosyal dayanışmanın güçlenmesi ve kriz sonrası bölgesel yeniden yapılanmanın şekillenmesi açısından da stratejik bir önem arz etmektedir.

3.2.2. Malatya’dan Göç Etme Nedenleri

Göç hareketleri, ekonomik ve sosyal faktörlerin yanı sıra doğal afetler gibi olağanüstü durumlar nedeniyle de şekillenmektedir. 6 Şubat 2023’te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Malatya başta olmak üzere birçok şehirde büyük göç dalgalarına neden olmuştur. Bu çalışma, Malatya’dan göç eden bireylerin temel nedenlerini incelemektedir. Aşağıdaki grafik, Malatya’dan göç edenlerin en önemli motivasyonlarını yıllara göre göstermektedir. 2023 yılı itibarıyla, deprem sonrası barınma sorunu en belirgin göç nedeni olurken, ailevi nedenler ve memlekete dönüş eğilimleri de dikkat çekmektedir. Ayrıca, ekonomik faktörlerin göç üzerindeki etkisi görece sabit bir seyir izlemiştir. Bu durum, Malatya’daki göç hareketlerinin sosyal, ekonomik ve çevresel dinamiklerle nasıl iç içe geçtiğini ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

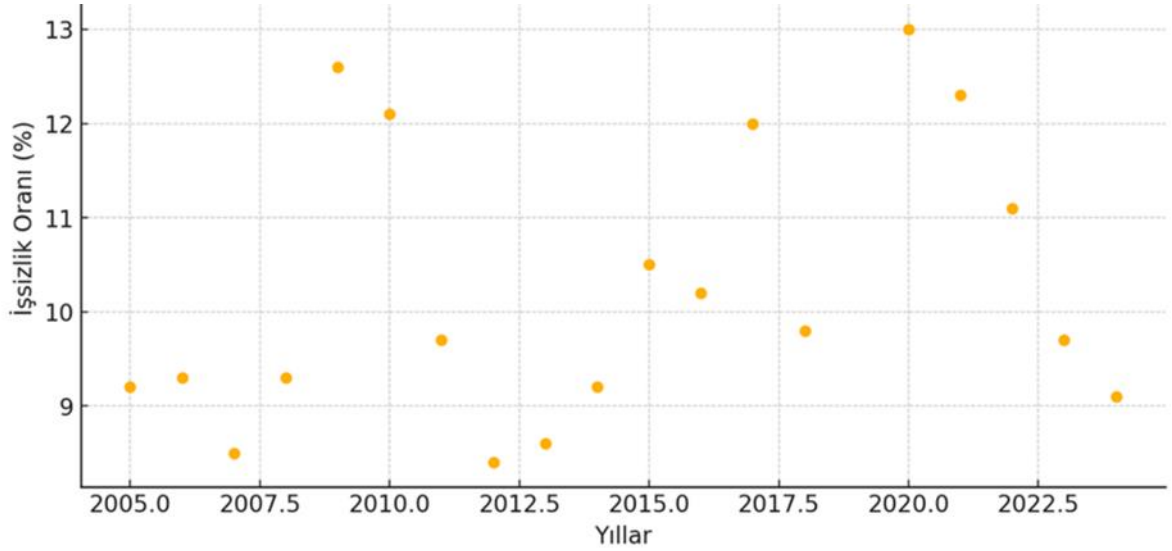

Kaynak: (TÜİK,2024j)

Şekil 3.10: Malatya'dan Göç Etme Nedenleri

3.2.3. Deprem Öncesi ve Sonrası İşsizlik Oranları

Depremler, yalnızca fiziksel yıkımlara neden olmakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik dengeleri de derinden sarsar. İş gücü piyasası, bu süreçten en fazla etkilenen alanlardan biridir. Deprem öncesinde istikrarlı seyreden işsizlik oranları, felaketin ardından iş yerlerinin yıkılması, üretimin aksaması ve ekonomik faaliyetlerin durma noktasına gelmesiyle ciddi değişimlere uğrar. Bu başlık altında, depremin işsizlik oranları üzerindeki etkisi incelenecek; ayrıca istihdam yapısında meydana gelen değişimler detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Kaynak: (TÜİK,2024k)

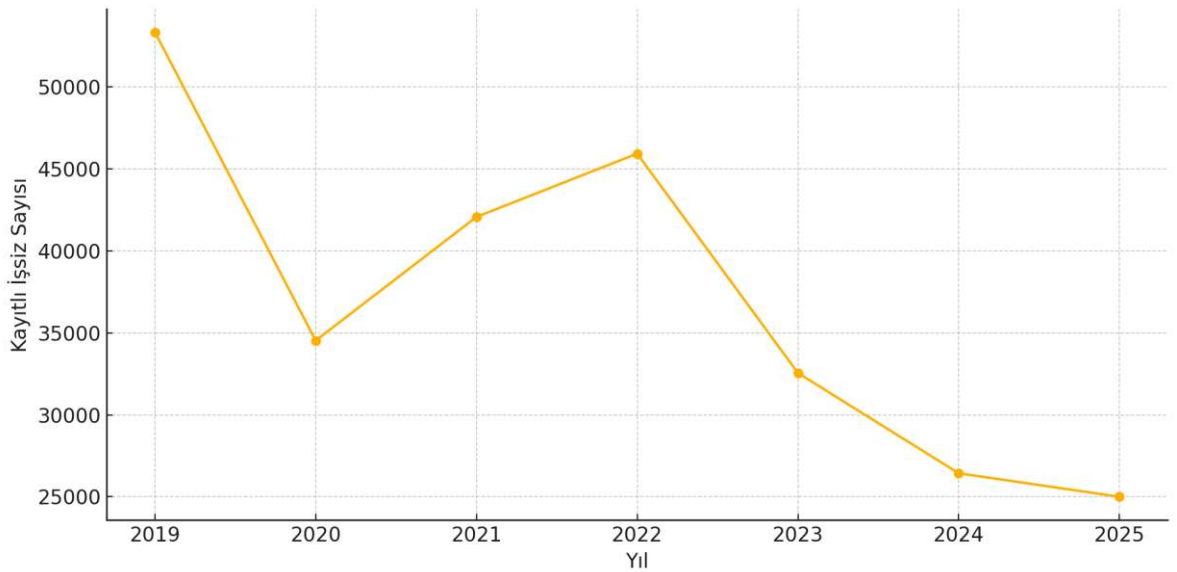
Şekil 3.11: Yıllara Göre İşsizlik Oranı Değişimi Türkiye Geneline

Şekil 3.11’de 2005–2023 yılları arasında Türkiye genelinde işsizlik oranlarının dalgalı bir seyir izlediği gözlemlenmektedir. Bu dönem içerisinde ekonomik krizler, küresel belirsizlikler, pandemik etkiler ve son olarak büyük ölçekli doğal afetler, iş gücü piyasasında önemli kırılmalar yaratmıştır. TÜİK verilerine dayanan grafik analizine göre bazı yıllarda işsizlik oranlarında keskin artışlar yaşanırken, bazı dönemlerde ise görece bir düşüş eğilimi söz konusu olmuştur. 2010–2011 yılları arasında işsizlik oranlarında belirgin bir yükseliş yaşanmış; bu dönemde küresel finansal kriz sonrası yavaş toparlanma süreci ve bölgesel siyasi gelişmelerin etkisi öne çıkmıştır. Buna karşılık, 2013–2015 döneminde işsizlik oranlarının görece düşük seviyelerde seyretmesi, ekonomik büyümenin istihdam piyasasına olumlu yansıdığı bir dönemi işaret etmektedir. Ancak 2016 sonrası süreçte işsizlik oranları tekrar yükselişe geçmiş; özellikle ekonomik dalgalanmalar ve kur şokları bu yükselişi tetiklemiştir. 2020 yılı ise, COVID-19 pandemisinin etkisiyle birlikte, en yüksek işsizlik oranlarının kaydedildiği yıllardan biri olmuştur. Deprem öncesi yakın dönem olan 2019–2021 yılları arasında da işsizlik oranlarında belirgin bir artış eğilimi yaşanmıştır. Bu artış, hem ekonomik kırılganlıkların hem de pandemiyle birlikte yaşanan arz-talep şoklarının doğal sonucu olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu dönemi takip eden 2023 yılında işsizlik oranlarında gözle görülür bir düşüş yaşandığı

dikkat çekmektedir. Bu düşüşün, ilk bakışta olumlu bir ekonomik toparlanma göstergesi olduğu düşünülebilse de, özellikle Malatya gibi depremde ağır şekilde etkilenen bölgelerde bu oranın arkasında farklı dinamikler olduğu göz ardı edilmemelidir. Deprem sonrası çok sayıda bireyin göç etmesi, iş gücüne katılımın düşmesine neden olmuş; ayrıca iş arama motivasyonunun zayıflaması, kayıt dışı istihdamın artması gibi faktörler işsizlik oranlarının istatistiksel olarak düşmesine yol açmış olabilir. Bu bağlamda, 2023 yılında kaydedilen işsizlik oranı, yüzeyde bir ekonomik iyileşme izlenimi verse de, aslında iş gücü piyasasında yaşanan daralmayı ve kayıt dışı istihdamdaki artışı da yansıtırıyor olabilir.

3.2.4. Malatya’da Kayıtlı İşsiz Sayısındaki Değişim (2019–2025)

Malatya ilinde 2019 yılından itibaren kayıtlı işsiz sayısında gözlemlenen değişim, bölgesel istihdam politikaları, ekonomik dalgalanmalar ve afet etkileriyle şekillenmiş; özellikle 2023 depremi sonrası belirgin bir kırılma yaşanmıştır. Aşağıdaki grafik, bu değişimin yıllara göre seyrini ortaya koymaktadır.”

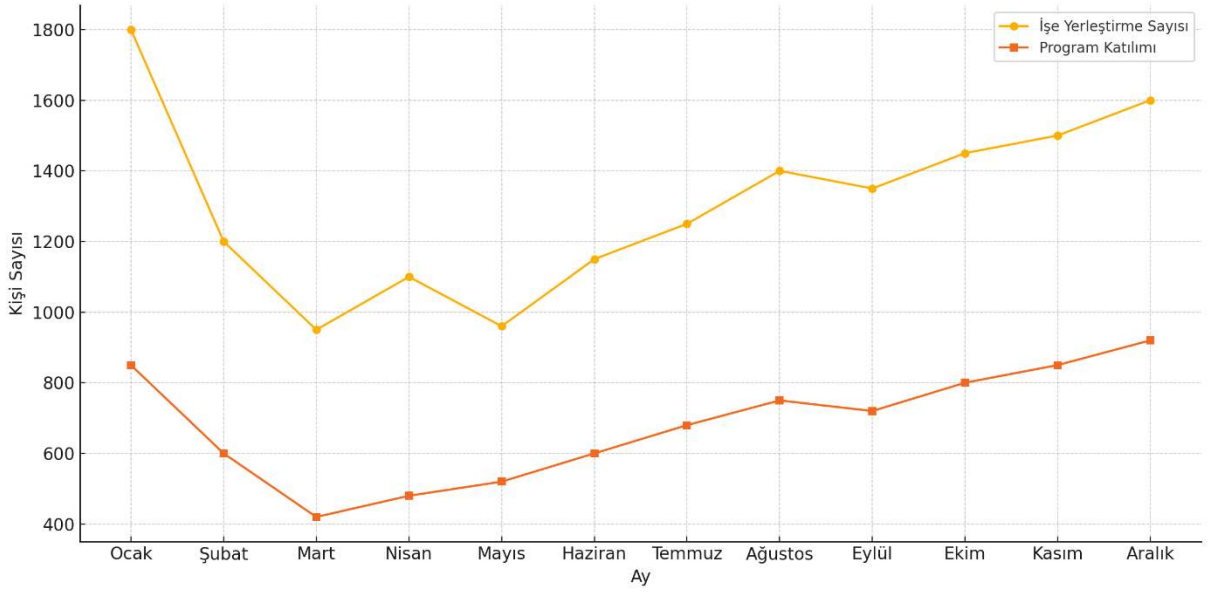

Kaynak: (İŞKUR,2025a)

Şekil 3.12: Malatya’da Kayıtlı İşsiz Sayısındaki Değişimi

İŞKUR verilerine göre Malatya’da kayıtlı işsiz sayısı 2019–2025 yılları arasında önemli

dalgalanmalar göstermiştir. Bu dönem içerisinde hem küresel salgın hem de 6 Şubat 2023 depremleri gibi olağanüstü gelişmeler, iş gücü piyasasını doğrudan etkilemiş ve kayıtlı işsizlik verileri üzerinden bölgesel istihdam dinamiklerine dair çeşitli çıkarımlarda bulunmak mümkün olmuştur. 2019 yılında 53.343 kişi ile serinin en yüksek kayıtlı işsiz sayısına ulaşılmıştır. Bu yıl, ekonomik dalgalanmaların ve istihdam daralmasının yoğun hissedildiği bir dönem olmuştur. 2020 yılına gelindiğinde, COVID-19 pandemisinin etkisiyle birçok birey iş arama süreçlerini askıya almış veya kurumsal kayıtlardan çekilmiştir. Bu nedenle kayıtlı işsiz sayısı %35'e yakın bir azalışla 34.530 kişiye gerilemiştir. 2021 yılında ise ekonomik canlanma beklentileriyle birlikte iş arayan sayısında yeniden artış yaşanmış ve kayıtlı işsiz sayısı 42.073 kişiye yükselmiştir. Bu eğilim 2022 yılında da devam etmiş, iş arayan kişi sayısı 45.934'e ulaşmıştır. Ancak 2023 yılı, iş gücü piyasasında yapısal bir kırılma olarak öne çıkmıştır. Depremi hemen ardından 32.553 kişiye gerileyen kayıtlı işsiz sayısı, yaklaşık %29 oranında azalmıştır. Bu düşüş, ilk bakışta olumlu bir gelişme gibi değerlendirilse de, aynı yılın ilk çeyreğinde İŞKUR'un işe yerleştirme sayılarında ve aktif program katılımında yaşanan sert düşüşlerle birlikte değerlendirildiğinde, bu verinin istihdam artışından çok kayıt dışına çıkış ya da sistemden kopuşla ilgili olduğu düşünülmektedir. 2024 yılı itibarıyla işgücü piyasasında kısmi bir toparlanma eğilimi gözlemlenmiştir. Kayıtlı işsiz sayısı 26.434'e düşmüş ve bu azalmada İŞKUR tarafından uygulanan mesleki eğitim, danışmanlık ve yerleştirme programlarının etkili olduğu düşünülmektedir. 2025 yılı için yapılan tahminlere göre bu düşüş eğilimi sürmekle birlikte, hızının yavaşlayacağı ve kayıtlı işsiz sayısının yaklaşık 25.000 seviyesinde sabitleneceği öngörülmektedir. Bu çerçevede, Malatya'daki kayıtlı işsizlik verilerinin tek başına yorumlanması eksik ve yanıltıcı olabilir. 2023 yılında yaşanan ani düşüş, iş gücüne erişim, kayıt mekanizmalarına ulaşabilirlik ve sosyal güvenceden kopuş gibi faktörlerle birlikte ele alınmalıdır. İşgücü piyasasının deprem sonrası dönemde neredeyse durma noktasına gelmiş olması, iş arama davranışlarını ve kurumsal kayıtlara başvuruyu ciddi şekilde etkilemiş; bu da işsizliğin görünürlüğünü azaltmış ancak gerçek boyutlarını gizlemiştir. Dolayısıyla, bu grafik tek başına bir “toparlanma” göstergesi olarak değil, iş gücü piyasasının deprem sonrası geçici çöküşünü yansıtan bir gösterge olarak değerlendirilmelidir.

Kaynak: (İŞKUR,2023a)

Şekil 3.13: Malatya’da 2023’te İşe Yerleştirme Sayısı ve Program Katılımı

İşgücü piyasalarının sağlıklı işleyişi, yalnızca işsizlik oranlarıyla değil, aynı zamanda kurumsal düzeyde işe yerleştirme performansı ve aktif işgücü programlarına katılım oranlarıyla da değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, 2023 yılı boyunca İŞKUR’un Malatya ili verilerine dayanarak hazırlanan grafik, ilin işgücü piyasasındaki kırılganlıkları ve toparlanma eğilimlerini ortaya koymaktadır. Analiz, iki temel başlık altında incelenmiştir: işe yerleştirme sayısı ve program katılım düzeyi.

2023 yılının Ocak–Mart döneminde Malatya’da işe yerleştirme sayılarında dramatik bir düşüş yaşanmıştır. Ocak ayında 1.800 kişilik yerleştirme sayısı, mart ayı itibarıyla 950’ye gerileyerek yaklaşık %47’lik bir azalma göstermiştir. Bu sert düşüş, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Malatya’nın doğrudan etkilendiği sosyoekonomik duraksamanın bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Deprem, yalnızca işyerlerinin fiziki hasarıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda kurumsal işleyişin, iş gücü arz ve talep dengesinin ve bireylerin iş arama davranışlarının geçici olarak felce uğramasına neden olmuştur.

Nisan ayından itibaren işe yerleştirme sayılarında kademeli bir toparlanma gözlemlenmiş;

Temmuz–Aralık döneminde artış eğilimi istikrarlı şekilde sürmüştür. Aralık ayında işe yerleştirilen kişi sayısı 1.600’e ulaşarak yılın başındaki düzeye yaklaşmıştır. Bu artışta, özellikle kamu destekli istihdam politikaları, geçici iş olanakları ve yerel düzeyde uygulamaya konulan istihdam teşviklerinin belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir.2. Aktif İşgücü Programlarına Katılım Eğilimi

Benzer şekilde, İŞKUR’un aktif işgücü programlarına (örneğin mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları) katılım oranlarında da yılın ilk çeyreğinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Ocak ayında 850 olan katılımcı sayısı, mart ayında 420’ye gerilemiştir. Yaklaşık %50’lik bu azalış, afet sonrası dönem için öngörülebilir olmakla birlikte, iş gücü piyasasında hem kurumsal hem bireysel düzeyde yaşanan belirsizliği yansıtmaktadır.

Nisan ayı itibarıyla programlara katılımda sınırlı bir toparlanma gözlemlenmiş, Haziran–Temmuz aralığında ise bu toparlanma ivme kazanmıştır. Aralık ayında ulaşılan 920 kişilik katılım, yıl içerisindeki en yüksek düzey olup, Malatya’daki ekonomik ve sosyal normalleşmenin işaretlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

3.2.5. Malatya’da Deprem Sonrası İşsizliğin Sosyoekonomik Sonuçları

Türkiye’nin güneydoğusunda yer alan Malatya, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli büyük depremlerden ciddi şekilde etkilenmiştir. Deprem, sadece fiziksel yıkımlara yol açmakla kalmamış, aynı zamanda bölgenin ekonomik yapısını da köklü bir şekilde değiştirmiştir. En büyük sorunlardan biri, iş gücü piyasasında yaşanan çalkantılar ve işsizliğin dramatik bir şekilde artmasıdır.

Bu bölümde, Malatya’da deprem sonrası işsizlik oranlarının değişimi, işsizliğin sosyoekonomik etkileri ve bölgenin ekonomik toparlanma süreci detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Bu bölüm, işsizlik oranlarındaki değişimleri nicel verilerle destekleyerek, depremin bölge halkı üzerindeki uzun vadeli sosyal ve ekonomik etkilerini somut biçimde ortaya koymayı hedeflemektedir.

Deprem sonrasında bölgedeki işsizlik oranının kayda değer ölçüde artması, hane gelirlerinde ciddi düşümlere neden olmuştur. Afet öncesinde hane başına düşen ortalama gelir yaklaşık 12.500 TL civarındayken, bu rakam depremin ardından 8.200 TL seviyelerine kadar gerilemiştir. Özellikle sanayi ve hizmet sektörlerinde istihdam edilen çalışanlar, işlerini

kaybetmeleri nedeniyle düzenli gelir kaynaklarından tamamen yoksun kalmıştır. Gelirdeki bu azalma, hane halklarının temel ihtiyaçlarını karşılamalarını güçleştirmiş; özellikle gıda temini ve barınma gibi yaşamsal gereksinimlerde ciddi sorunlara yol açmıştır. Böylece, işsizlikle birlikte yoksulluk oranı artarken, toplumsal kırılganlıklar da daha görünür hale gelmiştir.

Depremi ardından Malatya’da yoksulluk oranında kayda değer bir artış gözlemlenmiştir. Afet öncesinde %18 düzeyinde olan yoksulluk oranı, sonrasında %26’ya yükselmiştir. Bu artış, yalnızca bireysel gelir kaybının değil, aynı zamanda şehir genelinde derinleşen ekonomik krizin boyutlarını da ortaya koymaktadır. Gelir eşitsizliğinin artması ve temel yaşam giderlerinin karşılanamaması, toplumsal refahın ciddi şekilde gerilemesine yol açmış; ekonomik kırılganlık daha geniş kitleleri etkilemeye başlamıştır. Bu durum, sosyal politikalarla müdahale edilmediği takdirde uzun vadede kalıcı yoksulluk döngüsünü beraberinde getirme potansiyeli taşımaktadır.

Deprem sonrası işsizliğin artması, sadece ekonomik değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal düzeyde ciddi psikolojik ve sosyal sorunlara yol açmıştır. İşini kaybeden bireylerin %62’sinde yoğun stres, kaygı bozukluğu ve depresyon gibi ruhsal sağlık problemleri gözlemlenmektedir. Bu durum, bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkilerken, toplumsal dayanışma ve aile içi ilişkiler üzerinde de olumsuz etkiler yaratmıştır. Nitekim ekonomik krizin derinleşmesiyle birlikte aile içi şiddet ve anlaşmazlık vakalarında artış yaşanmış; toplumsal huzur zedelenmiştir. Ayrıca, işsizlik oranlarındaki yükselişin dolaylı bir sonucu olarak, suç oranlarında da yaklaşık %15’lik bir artış meydana gelmiştir. Tüm bu veriler, yaşanan sürecin yalnızca ekonomik boyutlarla sınırlı kalmadığını, toplumsal yapının genelini etkileyen çok boyutlu bir kriz niteliği taşıdığını göstermektedir. Malatya’daki işsizlik oranlarının artmasıyla birlikte, çalışma çağındaki nüfusun önemli bir kısmı farklı illere göç etmiştir. Göç edenler genellikle İstanbul, Ankara, İzmir ve Kayseri gibi büyük şehirlere yönelmiştir. TÜİK verilerine göre, deprem sonrası Malatya’dan göç eden kişi sayısı 120.000’i aşmıştır. İşgücü piyasasının bu denli sarsılması, yerel ekonomiyi ve ticari faaliyetleri de olumsuz etkilemiştir. Küçük işletmelerin, kapanması hem doğrudan işsizlik yaratmış hem de yerel ekonominin daralmasına neden olmuştur.

3.3.İnşaat ve Konut

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, yalnızca fiziksel yıkımın boyutu açısından değil, aynı zamanda bölgedeki şehirleşme anlayışının ve yapılaşma süreçlerinin kırılma noktalarından biri olmuştur. Malatya, bu felaketin en çok etkilenen illerinden biri olarak, mevcut kentsel dokunun zayıf yönlerini ve planlama eksikliklerini tüm açıklığıyla gözler önüne sermiştir. Deprem sonrasında gerçekleştirilen hasar tespit ve yıkım çalışmaları, bir yandan afetin yarattığı tahribatın büyüklüğünü ortaya koyarken, diğer yandan kentte sürdürülebilir, güvenli ve planlı bir yeniden yapılanma sürecinin zorunluluğunu da gündeme getirmiştir.

3.3.1. Depremde Hasar Gören Konut Sayısı

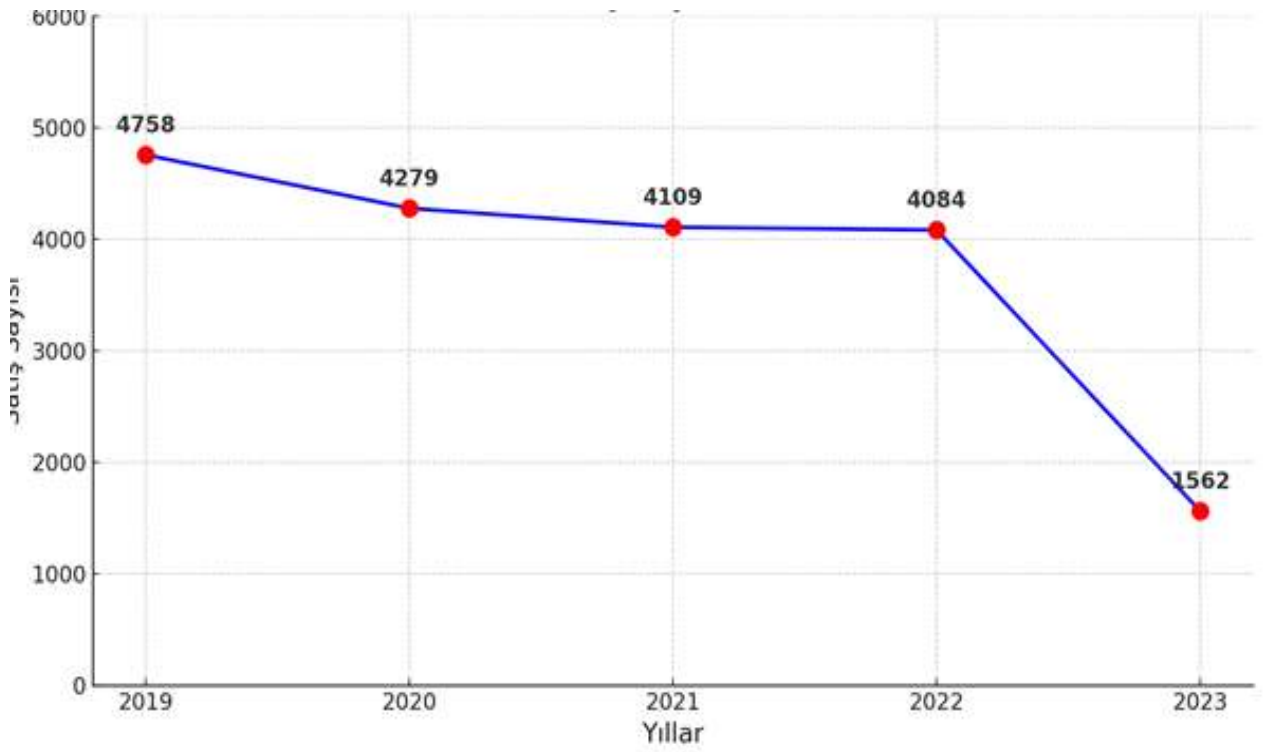
Deprem sonrasında ağır hasarlı olarak kayıtlara geçen 37.907 yapının yıkım süreci, ilgili kurumlar tarafından yürütülen kapsamlı çalışmalar çerçevesinde halen devam etmektedir. Bitişik nizamda inşa edilmiş çok sayıda binanın sıvasız cepheleri, uzun yıllar boyunca yanlarında başka yapıların bulunduğunu açıkça göstermekte; bu durum, şehirdeki yapılaşma sürecinin ve kent dokusunun zaman içerisinde nasıl geliştiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Özellikle 1980’li ve 1990’lı yıllarda hızlı kentleşme süreciyle birlikte, imar planlarının yetersizliği ve denetim eksiklikleri, bu tür yapılaşma örneklerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Malatya Valiliği’nden elde edilen verilere göre, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında kent genelinde 35.907 bina ağır hasarlı, 2.525 bina ise orta hasarlı olarak tespit edilmiştir. Deprem öncesi yapı stoğunun önemli bir kısmının eski deprem yönetmeliklerine göre inşa edilmiş olması, hasarın boyutunu artıran temel etkenlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Tespit edilen ağır hasarlı yapılardan 28.921’inin yıkımı, bir yıl gibi kısa bir sürede tamamlanmıştır. Bu rakam, toplam ağır hasarlı yapıların yaklaşık %97’sine karşılık gelmekte olup, yıkım sürecinin büyük ölçüde tamamlandığını ortaya koymaktadır (BBC). Geriye kalan yapılar ise hukuki süreçler, mülkiyet sorunları veya teknik engeller nedeniyle henüz yıkılamamıştır. Deprem sonrasında yaşanan nüfus hareketliliği de dikkate değerdir. Aralık 2022 itibarıyla 812.580 olarak kayıtlara geçen Malatya ili nüfusu, felaketin ardından ciddi oranda azalmış; yaklaşık 360.000 kişinin farklı illere göç ettiği belirlenmiştir. Bazı kaynaklara göre, deprem sonrası ilk aylarda kentte fiilen kalan nüfusun 40.000 civarına kadar düştüğü ifade edilmektedir. Bu durum, hem geçici barınma

sorunlarını hem de ekonomik ve sosyal hayatın daralmasını beraberinde getirmiştir. Göç eden nüfusun önemli bir bölümü, büyükşehirlerde akraba veya tanıdıklarının yanına yerleşmiş; bir kısmı ise deprem bölgesine yakın illerde kurulan konteyner kentlerde geçici olarak ikamet etmeye başlamıştır. Eğitim, sağlık ve istihdam alanlarındaki aksaklıklar, geri dönüş sürecini yavaşlatan başlıca etkenler arasında sayılmaktadır. Uzmanlar, Malatya’da yeniden yapılanma sürecinde depreme dayanıklı, düşük yoğunluklu ve planlı bir şehirleşme modelinin benimsenmesinin, olası yeni afetlerde can ve mal kaybını en aza indireceğini vurgulamaktadır. Ayrıca, tarihi kent merkezindeki tescilli yapıların restorasyonu ve yerel mimari dokunun korunması da, uzun vadeli şehir planlamasında öncelikli hedefler arasında yer almaktadır.

3.3.2. Yapılanma Çalışmaları

2019–2023 yılları arasındaki ilk konut satış verileri incelendiğinde, yıllar içinde kademeli olarak azalan bir eğilim dikkat çekmektedir. 2019 ve 2020 yıllarında, ekonomik dalgalanmalara, faiz oranlarındaki değişimlere ve inşaat maliyetlerindeki artışa rağmen satışlar görece dengeli bir seviyede kalmıştır. Ancak 2021 yılından itibaren hem küresel hem de yerel ölçekte yaşanan ekonomik belirsizlikler, satışlarda yavaşlamanın ilk işaretlerini vermeye başlamıştır. 2022 yılı, döviz kurlarındaki sert yükseliş, enflasyonun tarihi seviyelere ulaşması ve inşaat sektöründe girdi maliyetlerinin hızla artmasıyla birlikte satış rakamlarında daha belirgin bir yavaşlama dönemi olmuştur. Düşük arzın görüldüğü bölgelerde konut fiyatlarının hızlı yükselmesi, ilk defa konut almayı düşünen kesimlerin alım gücünü ciddi biçimde sınırlamış, piyasa giderek daralmıştır. 2023 yılı ise bu trendin keskin bir kırılma noktası olarak öne çıkmıştır. İlk konut satışları, son beş yılın en düşük seviyesine gerilemiş, bazı bölgelerde düşüş oranı yüzde kırkı aşmıştır. Grafiksel veriler, bu dramatik azalmanın tek bir etkenden değil, bir araya gelen çoklu yapısal ve konjonktürel sorunlardan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Ekonomik koşulların kötüleşmesi, deprem gibi afetlerin piyasada yarattığı duraksama, arz-talep dengesizliği, yatırımcıların alım eğilimindeki değişim ve sosyodemografik faktörler, bu sürecin en belirgin unsurları olmuştur. Tüm bu gelişmelerin sonucunda 2023 yılında konut piyasasında hem talep hem de arz yönlü baskılar üst üste binmiş, sektör ciddi bir durgunluğa girmiştir. Önümüzdeki dönemde piyasanın yeniden canlanabilmesi için faiz oranlarının dengelenmesi, inşaat maliyetlerinin kontrol altına alınması ve ilk konut alıcılarını destekleyecek kapsamlı teşviklerin devreye alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

2019–2023 dönemine ait ilk konut satış verileri, Türkiye konut piyasasının ekonomik, sosyal ve yapısal faktörlerin etkisiyle giderek zayıflayan bir seyir izlediğini göstermektedir. Özellikle son iki yılda yaşanan makroekonomik dalgalanmalar, artan maliyetler ve finansman koşullarındaki zorluklar, hem arz hem de talep yönünde ciddi baskılar yaratmıştır. Bu durum, konut satışlarının rekor düzeyde düşmesine ve sektörde belirgin bir durgunluk yaşanmasına yol açmıştır. Piyasanın yeniden ivme kazanabilmesi, ekonomik istikrarın sağlanması ve ilk kez konut alacak kesimlerin alım gücünü artıracak politikalara bağlı görünmektedir. Dolayısıyla, önümüzdeki dönemde sektörel canlanmanın sağlanabilmesi için dengeli bir faiz politikası, maliyetlerin kontrolü ve hedefe yönelik teşvik mekanizmaları kritik önem taşımaktadır.

Kaynak: (TÜİK;2024l)

Şekil 3.14: Toplam İlk Konut Satış Sayıları

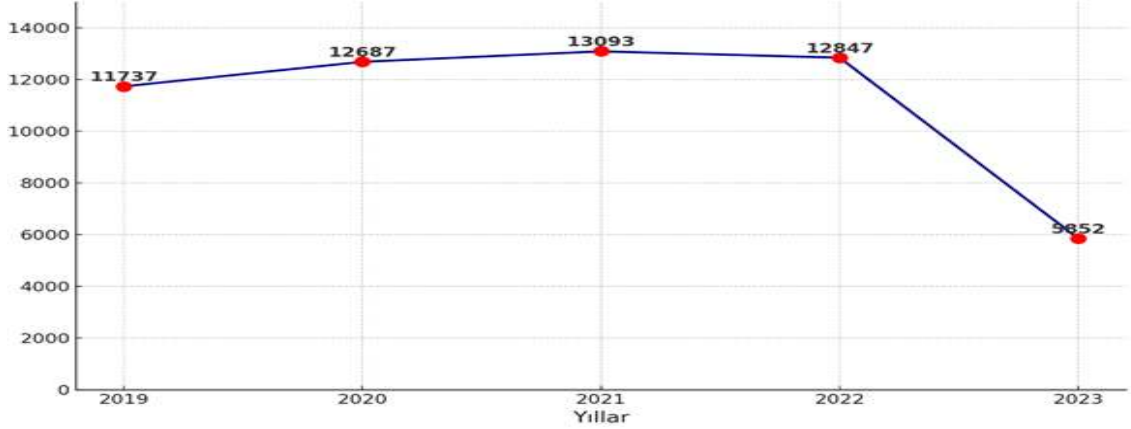
Şekil 3.14’de sunulan toplam ilk konut satış sayılarına ilişkin veriler, konut piyasasının bir bölgenin ekonomik ve sosyal istikrar düzeyini yansıtan temel göstergelerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle ilk satış konut verileri, hem yeni konut üretiminin hem de hanehalklarının barınma tercihlerinin ve alım gücünün doğrudan bir yansıması niteliğindedir.

Bu çerçevede, TÜİK verilerine dayalı olarak Malatya’da 2019–2023 yılları arasında gerçekleşen ilk konut satış sayıları analiz edildiğinde, hem ekonomik dalgalanmaların hem de 2023 yılında yaşanan büyük depremin sektöre olan etkileri açık bir biçimde görülmektedir. Bu veriler, dönem boyunca konut piyasasında yaşanan değişimlerin hem arz hem talep yönlü dinamiklerle şekillendiğini ortaya koymaktadır.

2019 yılında Malatya’da 4.758 adet ilk konut satışı gerçekleştirilmiştir. Bunu takip eden yıllarda, konut satışlarında belirgin ve istikrarlı bir düşüş eğilimi gözlemlenmiştir. 2020, 2021 ve 2022 yıllarında bu sayı kademeli olarak azalmış ve 2022 yılı itibarıyla 4.084 adede gerilemiştir. Bu dört yıllık süreçte toplam satış sayısındaki azalma 674 konut olmuş, bu da yaklaşık %14’lük bir düşüşe işaret etmektedir. Bu kademeli gerilemenin altında yatan başlıca nedenler arasında artan inşaat maliyetleri, krediye erişimde yaşanan zorluklar, ekonomik belirsizlikler ve tüketici güvenindeki zayıflama yer almaktadır. Tüm bu gelişmeler, Malatya konut piyasasında zaten zayıflayan talebin giderek daha kırılgan hale gelmesine neden olmuştur. Piyasada oluşan bu kırılgan yapı, beklenmedik dış şoklara karşı direnci azaltmış ve potansiyel alıcıların kararlarını ertelemesine yol açmıştır. Bu durum, 2023’te yaşanacak olan keskin düşüşün zeminini hazırlamıştır. 2023 yılına gelindiğinde ise, önceki yıllardaki kademeli düşüş trendinin aksine, ilk konut satışlarında son derece sert ve dikkat çekici bir düşüş yaşanmıştır. Satış sayısı 2022’ye göre %61,7 oranında azalarak yalnızca 1.562 adede gerilemiştir. Bu, söz konusu beş yıllık dönem içerisinde gözlemlenen en büyük düşüştür ve Malatya konut piyasasının 6 Şubat depremlerinden ne denli ağır etkilendiğini açıkça göstermektedir. Bu dramatik düşüşün arka planında birçok yapısal ve psikolojik etken bulunmaktadır. Öncelikle, depremin yarattığı fiziksel yıkım, yeni konut talebini baskılamış; konut arzı önemli ölçüde daralmıştır. Ayrıca, afet sonrası dönemde hanehalklarının temel öncelikleri değişmiş, barınma ihtiyacı geçici çözümlerle karşılanmaya çalışılmış, konut satın alma kararları ertelenmiştir. Yatırım amaçlı konut talebinin de önemli ölçüde düşmesi, piyasadaki genel durgunluğu pekiştirmiştir.

2019–2022 yılları arasında ilk konut satışlarında görece istikrarlı bir düşüş eğilimi gözlemlenirken, 2023 yılında yaşanan keskin gerileme çok boyutlu nedenlere dayanmaktadır. 6 Şubat 2023 depremleri bu düşüşte belirleyici bir faktör olmakla birlikte, tek başına yeterli bir açıklama sunmamaktadır. Depremin yanı sıra, aynı dönemde yaşanan ekonomik belirsizlik,

nüfus hareketliliği ve yatırım güvensizliği de konut piyasasını doğrudan etkilemiştir. Artan faiz oranları ve finansmana erişimde yaşanan zorluklar, potansiyel alıcıların kararlarını ertelemesine yol açarken; göç ve demografik değişim, konut talebini daraltmıştır. Ayrıca, afet sonrası yeniden yapılaşma sürecindeki belirsizlikler ve yatırım ortamına dair güvensizlik de sektöre olan ilgiyi azaltmıştır. Tüm bu etkenler, 2023 yılında ilk konut satışlarında görülen dramatik düşüşün ardında karmaşık ve iç içe geçmiş nedenlerin bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynak: (TÜİK,2023b)

Şekil 3.15: Malatya’da Toplam Konut Satış Sayıları

Şekil 3.15’te sunulan Malatya’daki toplam konut satış sayılarına ilişkin veriler, hem ekonomik canlılığın hem de toplumsal refahın önemli bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Özellikle yerel düzeydeki piyasa hareketlilikleri, afetler ve makroekonomik gelişmeler karşısında yüksek duyarlılığa sahip bir alanı yansıtmaktadır. Malatya’da 2019–2023 dönemine ait toplam konut satış verileri incelendiğinde, 2023 yılında yaşanan keskin daralmanın dikkat çekici olduğu görülmektedir. Bu bölümde, söz konusu dönemdeki değişim dinamikleri yıllara göre karşılaştırmalı biçimde ele alınmakta ve bu değişimin ardında yatan başlıca nedenler analiz edilmektedir. 2019–2021 yılları arasında Malatya’da toplam konut satışları düzenli bir artış eğilimi göstermiştir. 2019 yılı ile 2021 yılı karşılaştırıldığında, toplam satış sayılarında yaklaşık %11,6 oranında bir artış yaşandığı görülmektedir. Bu artış, dönemin ekonomik dalgalanmalara

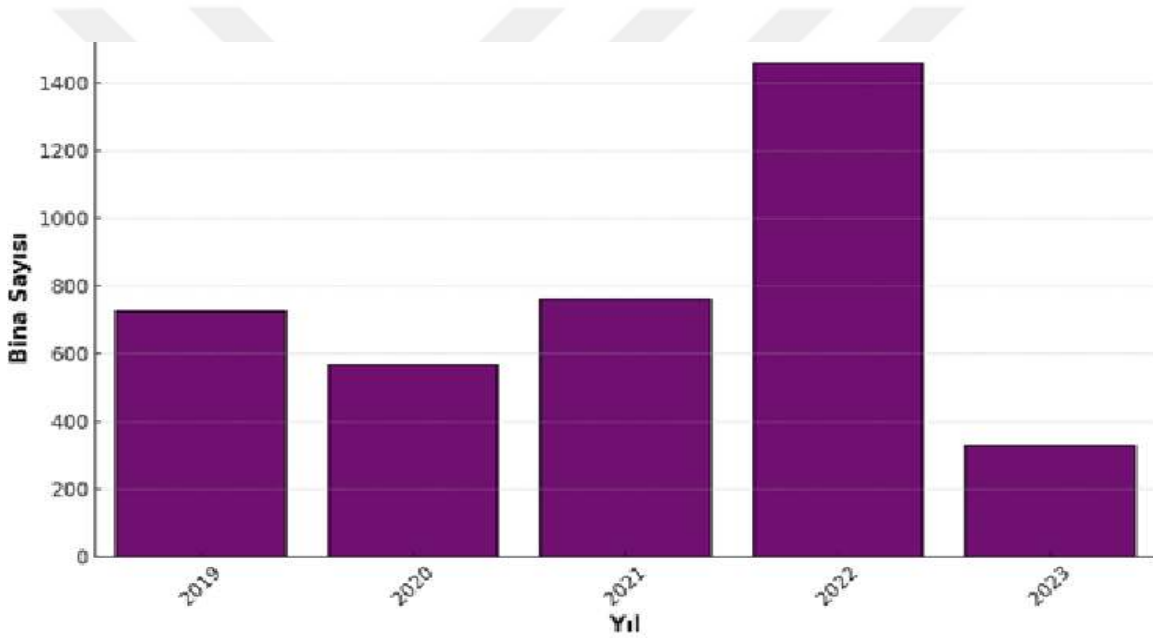
rağmen konut piyasasında görece bir istikrar sağlandığını göstermektedir. 2022 yılına gelindiğinde ise satışlarda hafif bir düşüş kaydedilmiş; toplam konut satış sayısı 13.093'ten 12.847'ye gerilemiştir. Ancak bu düşüş, piyasada genel eğilimin kırıldığına dair güçlü bir sinyal üretmemekte; konut piyasası, bu dört yıllık süreçte canlılığını büyük ölçüde korumuştur.

Bununla birlikte, 2022 yılı sonrasında yaşanacak gelişmeler, bu görece istikrarın kalıcı olmadığını ortaya koymuştur. Piyasadaki kırılan yapı, hem ekonomik koşulların hem de beklenmedik dış etkilerin, satış rakamlarını kısa sürede sert biçimde aşağı çekebileceğinin habercisiydi. 2023 yılına gelindiğinde, Malatya'daki toplam konut satışlarında dramatik bir düşüş yaşanmıştır. Satış sayısı, bir önceki yıla göre %54,4 oranında azalarak 5.852'ye gerilemiş ve beş yıllık dönem içerisinde en düşük seviyeye ulaşılmıştır. Bu keskin düşüş, sadece sayısal bir azalma değil, aynı zamanda konut piyasasında köklü bir kırılmanın yaşandığını göstermektedir. Malatya konut piyasasında yaşanan daralmanın ardında, birbirini besleyen ve etkileri zaman içinde derinleşen pek çok faktör bulunmaktadır. 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, şehrin konut stokunun önemli bir kısmını doğrudan etkilemiş, yıkılan veya ağır hasar gören yapılar arzı ciddi biçimde azaltmıştır. Bu fiziksel yıkımın ötesinde, deprem sonrası oluşan psikolojik etkiler de piyasayı olumsuz yönde etkilemiştir. Güvenli yapı arayışının ön plana çıkması, potansiyel alıcıların büyük kısmında tereddüt yaratmış, bu da satın alma kararlarının ertelenmesine ve talebin hızla gerilemesine neden olmuştur. Ekonomik koşullar da bu süreçte belirleyici rol oynamıştır. 2023 yılı boyunca Türkiye genelinde görülen yüksek enflasyon, faiz oranlarındaki artış ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar, konut kredisi kullanımını zorlaştırmış; özellikle orta gelir grubunun alım gücü belirgin biçimde azalmıştır. Ekonomideki bu belirsizlik, yalnızca tüketici tarafında değil, yatırımcı nezdinde de olumsuz bir beklenti yaratmış, piyasada genel bir temkinli duruş hâkim olmuştur. İnşaat sektöründe yükselen maliyetler, artan girdi fiyatları ve öngörülemeyen finansal ortam, yatırımcıların risk algısını daha da artırmıştır. Bu nedenle birçok yatırımcı hem konut alımlarını hem de yeni proje geliştirme girişimlerini ertelemiş, bu da piyasadaki yeni konut arzının kısıtlanmasına yol açmıştır. Arzın daralması, talep tarafındaki zayıflıkla birleşerek piyasanın genel durağanlığını derinleştirmiştir. Deprem sonrası nüfus hareketliliği ise tabloyu daha da karmaşık hâle getirmiştir. Yaşanan göçler, bölgedeki demografik yapıyı değiştirmiş; Malatya'dan ayrılan nüfus, potansiyel alıcı tabanını daraltmıştır. Buna karşılık, geri dönüşlerin

düzensiz ve istikrarsız seyretmesi, piyasanın geleceğine dair belirsizlikleri artırmıştır. Bu koşullar bir araya geldiğinde, Malatya konut piyasası hem arz hem talep tarafında baskı altına girmiş, toparlanma süreci beklenenden daha zorlu bir hâl almıştır

3.3.3. İnşaat Sektörüne Ekonomik ve Mekânsal Yansımalar

2019–2022 döneminde yapı kullanma izin belgesi verilen bina sayılarında gözlemlenen artış, inşaat sektörünün üretkenliğini ortaya koyarken, 2023 yılında yaşanan ani düşüş, sektördeki kırılganlığı açık biçimde yansıtmaktadır. Bu düşüş, yalnızca fiziksel hasarlarla sınırlı kalmayıp; sektörel güvenin zedelenmesi, kaynak akışındaki aksamalar ve ruhsat süreçlerinde yaşanan gecikmelerle de doğrudan ilişkilidir. Ortaya çıkan bu eğilim, afet sonrası dönemlerde yapı üretiminin sürdürülebilirliği açısından ciddi riskleri beraberinde getirmektedir.

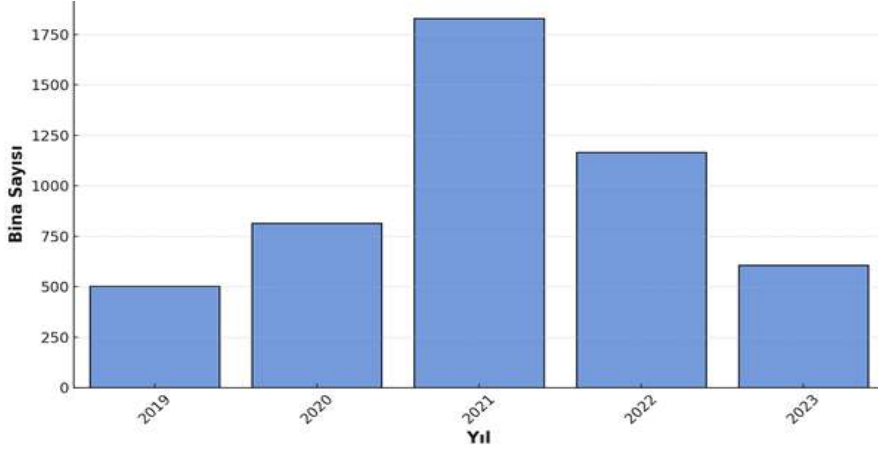

Kaynak: (TÜİK,2023c)

Şekil 3.16: Yapı Kullanma İzin Belgesine Göre Bina Sayısı

Son yıllarda Türkiye’de inşaat sektöründe dikkat çekici dalgalanmalar yaşanmıştır. 2020 yılında kısa süreli bir düşüş yaşanmasına rağmen, genel olarak tamamlanan bina sayısında artış eğilimi gözlemlenmiştir. 2022 yılı, önceki yıllara kıyasla çarpıcı bir artışın yaşandığı yıl olmuştur. Bu durum, 2020–2021’de başlatılan projelerin tamamlanmasıyla ilişkilendirilebilir.

Ayrıca, 2022'deki bu zirve, ekonomik teşvikler, düşük faizli kredi kampanyaları ya da belediyelerin yoğun inşaat ruhsatı verdiği dönemlerle de uyumlu olabilir. Ancak 2023 yılında yapı kullanma izin belgesi verilen bina sayısı %77'ye varan bir düşüş göstermiştir. Bu sert gerileme, 6 Şubat depremleri sonrası yapı stoku kaybı, inşaat faaliyetlerinin yavaşlaması ve ruhsat işlemlerinin sektöre uğramasıyla açıklanabilir. 2020 yılında kısa süreli bir düşüş yaşanmasına rağmen, genel olarak tamamlanan bina sayısında artış eğilimi gözlemlenmiştir. 2022 yılı, önceki yıllara kıyasla çarpıcı bir artışın yaşandığı yıl olmuştur. Bu durum, 2020-2021'de başlatılan projelerin tamamlanmasıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca, 2022'deki bu zirve, ekonomik teşvikler, düşük faizli kredi kampanyaları ya da belediyelerin yoğun inşaat ruhsatı verdiği dönemlerle de uyumlu olabilir. Ancak 2023 yılında yapı kullanma izin belgesi verilen bina sayısı %77'ye varan bir düşüş göstermiştir. Bu sert gerileme, 6 Şubat depremleri sonrası yapı stoku kaybı, inşaat faaliyetlerinin yavaşlaması ve ruhsat işlemlerinin sektöre uğramasıyla açıklanabilir. Bunun dışında, ekonomik belirsizlik ve yatırım güvensizliği nedeniyle yarım kalan projelerin sayısında artış olması da olasıdır. İnşaat sektörünün canlılığı ve üretim potansiyeli, büyük ölçüde yapı ruhsatı verilerine dayanılarak takip edilmektedir. Yapı ruhsatı, bir yapının inşasına yasal olarak başlanabilmesi için gerekli ilk adımdır ve bu nedenle sektördeki yatırım eğilimlerini, yeni yapılaşma niyetini ve ekonomik güven ortamını doğrudan yansıtır. 2019–2023 yılları arasında yapı ruhsatı verilen bina sayısındaki değişim, hem ülke genelindeki ekonomik dalgalanmalara hem de bölgesel dinamiklere bağlı olarak farklılaşmıştır. Özellikle 2021 yılında zirveye ulaşan ruhsat sayısı, sektörde önemli bir hareketliliğin yaşandığını göstermektedir. Ancak sonraki yıllarda görülen düşüş, yalnızca ekonomik koşullardaki bozulmanın değil, aynı zamanda 2023 yılında meydana gelen büyük depremlerin sektörde yarattığı belirsizlik ve duraksamanın da göstergesi niteliğindedir. Bu bağlamda, yapı ruhsatına göre bina sayısı verileri, inşaat sektörünün üretim eğilimlerini dönemsel olarak değerlendirmek ve afet sonrası dönüşüm sürecini anlamlandırmak açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Bu veriler, aynı zamanda yatırımcıların risk algısını ve sektörün geleceğe dair beklentilerini de ortaya koymaktadır. Yapı ruhsatlarındaki değişim, yalnızca bir istatistiksel gösterge değil, aynı zamanda ekonomik güvenin, istihdamın ve kentsel dönüşüm politikalarının başarısını ölçen önemli bir göstergedir. Dolayısıyla, bu eğilimlerin dikkatle izlenmesi, inşaat sektörüne yönelik stratejik planlamaların daha sağlıklı yapılmasına katkı sağlayacaktır.

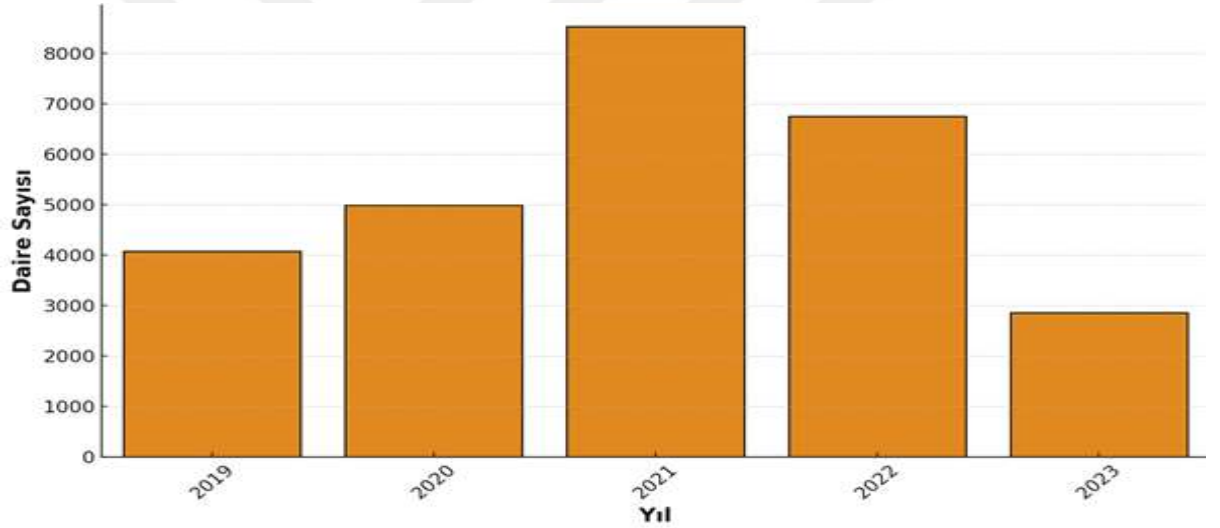
Kaynak: (TÜİK,2023d)

Şekil 3.17: Yapı Ruhsatına Göre Bina Sayısı

İnşaat sektörü, yerel ve ulusal düzeyde ekonomik hareketliliğin önemli göstergelerinden biri olup, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgeleri bu sektörün hem niyet aşamasındaki hem de tamamlanmış üretim kapasitesini yansıtan temel veriler arasında yer almaktadır. Yapı ruhsatları, gelecekte inşa edilecek yapıların sayısına ilişkin öngörü sunarken, yapı kullanma izin belgeleri ise tamamlanmış ve kullanıma hazır yapıların sayısını göstermektedir. Bu iki gösterge arasındaki ilişki, hem sektörün potansiyelini hem de bu potansiyelin fiiliyata dönüştürülme düzeyini analiz etmek açısından büyük önem taşımaktadır. Malatya’da 2019 yılında düşük seyreden yapı ruhsatı sayısı, 2020 yılı itibarıyla önemli bir artış eğilimi göstermiştir. Bu dönemde yaklaşık %64’lük bir artış yaşanmış, sektördeki yatırım iştahının yeniden canlandığı gözlemlenmiştir. Bu eğilimin en güçlü olduğu yıl ise 2021 yılıdır. Söz konusu yılda yaklaşık 1.850 bina için yapı ruhsatı alınmış olup, bu değer son beş yılın zirve noktasını temsil etmektedir. Bu durum, düşük faizli konut kredileri, merkezi ve yerel düzeyde uygulanan teşvik politikaları ve özel sektörün yüksek yatırım eğilimi ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca, belediyelerin ruhsat süreçlerinde sağladığı kolaylıklar da bu artışta belirleyici olmuştur.

2022 yılında yapı ruhsatı verilen bina sayısında kayda değer bir azalma meydana gelmiştir.

Ancak asıl dikkat çekici gerileme 2023 yılında yaşanmıştır. Bu dönemde yapı ruhsatı verilen bina sayısı, bir önceki yıla kıyasla yaklaşık %48 oranında düşmüş; bu durum inşaat sektöründeki üretim niyetinin ciddi biçimde zayıfladığını göstermektedir. Bu keskin düşüş, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından yatırımcı güveninde yaşanan sarsıntı, imar süreçlerinde ortaya çıkan gecikmeler ve yeniden yapılaşmaya ilişkin belirsizliklerle doğrudan ilişkilidir. 2022 yılı itibarıyla yapı kullanma izin belgelerinde artış gözlemlenmiş; bu durum, özellikle 2021 yılında ruhsatı alınan yapıların büyük oranda tamamlandığını ortaya koymaktadır. Ancak 2023 yılına gelindiğinde, bu göstergede de belirgin bir düşüş yaşanmış, yapılaşma sürecinin hem başlama hem de tamamlama aşamalarında yavaşladığı tespit edilmiştir. Bu durum, yalnızca fiziksel yıkımın değil; aynı zamanda ekonomik koşulların, malzeme ve işgücü maliyetlerinin öngörülemezliği ve yatırımcıların temkinli davranmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Kaynak: (TÜİK,2023e)

Şekil 3.18: Yapı Ruhsatına Göre Daire Sayısı

3.4. Malatya'nın dış ticaret dengesi

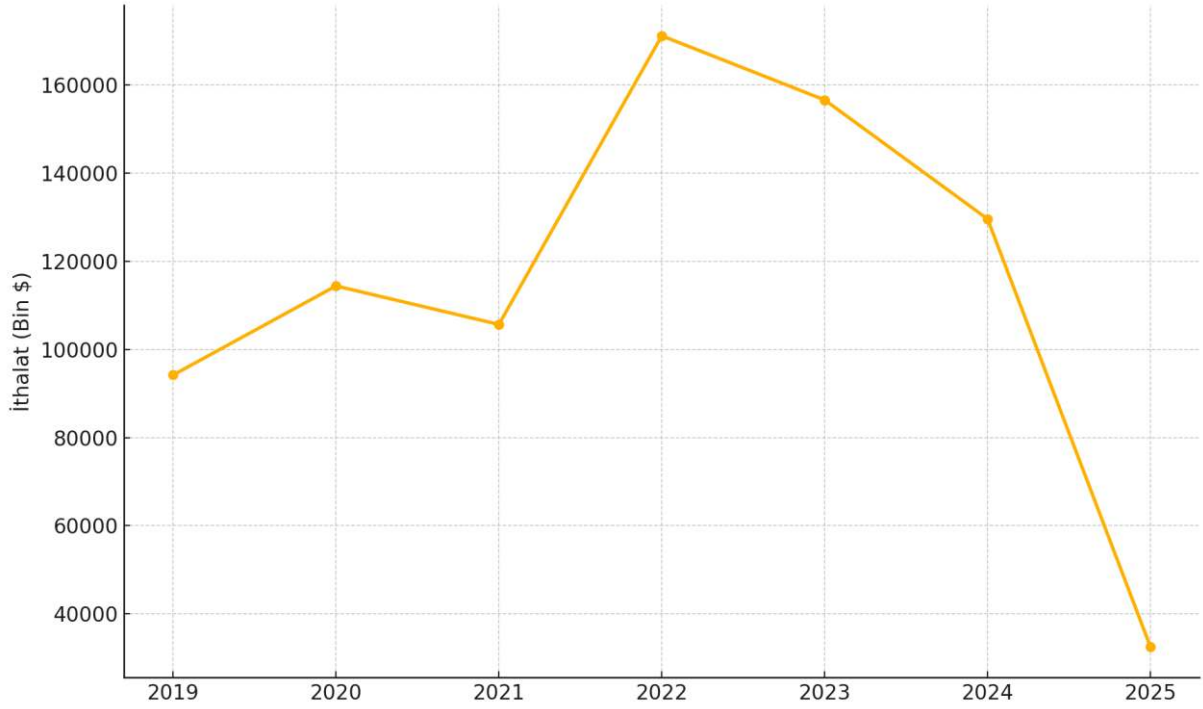
2019–2025 yılları arasında Malatya'nın ithalat verileri, ekonomik dalgalanmalar ve bölgesel gelişmelerin etkisiyle önemli değişimler göstermiştir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer almasına rağmen, tarım, gıda ve imalat sanayine dayalı üretim yapısıyla dikkat çeken Malatya, dış

ticarete istikrarlı bir aktör olma yönünde çaba göstermektedir. Özellikle 2022 yılında ithalatın zirveye ulaşması, ardından 2023 ve 2024 yıllarında yaşanan sert düşüşler, kentin ekonomik yapısında belirgin bir kırılmaya işaret etmektedir. Bununla birlikte, 2025 yılının ilk aylarında gözlenen artış eğilimi, Malatya ekonomisinin yeniden toparlanma sürecine girdiğini göstermektedir.

3.4.1. İthalat:

2019–2024 yılları arasında Malatya’nın ithalat verileri dalgalı bir seyir izlemiştir. 2022 yılı, bölgenin ithalat tarihinde zirveye ulaşırken; 2023 ve özellikle 2024 yılları, büyük oranlı düşüşlerin yaşandığı dönemler olmuştur. 2025 yılının ilk iki ayına ait veriler ise dikkat çekici bir artışla toparlanma işaretleri vermektedir.

Malatya ili, Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi’nde konumlanmasına rağmen, tarım, gıda ve imalat sanayine dayalı üretim yapısıyla dış ticarete kayda değer bir paya sahiptir. 2019–2025 dönemi verileri incelendiğinde, şehrin ithalat eğilimlerinin ekonomik dalgalanmalardan ve özellikle 6 Şubat 2023 depremlerinin yarattığı etkilerden önemli ölçüde etkilendiği görülmektedir. Deprem sonrasında altyapı hasarları, üretim tesislerinin geçici olarak devre dışı kalması ve lojistik ağlarında yaşanan aksaklıklar, ithalat hacmini kısa vadede olumsuz etkilemiştir. Ancak 2024 yılının son çeyreğinden itibaren yeniden yapılanma süreciyle birlikte, özellikle inşaat malzemeleri, makine ve enerji ekipmanları gibi kalemlerde ithalat talebi artmaya başlamıştır. Bu durum, 2025 yılı başında gözlemlenen toparlanmanın temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Malatya’nın ihracatla paralel seyreden ithalat yapısı, sanayi sektörünün üretim kapasitesine ve dış pazarlardaki talep koşullarına doğrudan bağlıdır. Tarıma dayalı gıda işleme sanayi, tekstil ve metal işleme sektörleri, ithal ara malı kullanımının yoğun olduğu alanlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, küresel hammadde fiyatlarındaki değişimler ve döviz kuru hareketleri de ilin ithalat performansını belirleyen önemli faktörlerdir. Önümüzdeki dönemde, organize sanayi bölgelerinde yürütülen yeni yatırım projelerinin tamamlanması ve lojistik altyapının güçlendirilmesiyle birlikte, Malatya’nın ithalat hacminde kademeli bir artış beklenmektedir. Ancak bu artışın sürdürülebilirliği, ekonomik istikrarın yanı sıra bölgedeki üretim kapasitesinin çeşitlendirilmesine bağlı olacaktır.

Kaynak: (TÜİK,2025a)

Şekil 3.19: Malatya'nın İthalatı

2019 yılında yaklaşık 94 milyon dolar düzeyinde gerçekleşen Malatya'nın ithalatı, 2020 yılında %21,4 oranında artarak 114 milyon dolara ulaşmıştır. Bu artış, COVID-19 pandemisine rağmen bölgesel üretimin ve sanayi faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini göstermektedir. 2021 yılında ise ekonomik belirsizlikler ve küresel tedarik zinciri sorunları nedeniyle ithalat %7,6 oranında düşüş göstermiştir. 2022 yılı, Malatya'nın dış ticaret tarihinde önemli bir kırılma noktasıdır. Bu yıl içerisinde ithalat yaklaşık %62 oranında artarak 171 milyon dolara yükselmiştir. Bu artış, özellikle tarım ve sanayi makineleri başta olmak üzere üretime yönelik ekipman ve hammadde ithalatındaki yükselişe bağlanmaktadır.

3.4.1.1. Malatya'nın İthalatı 6 Şubat 2023 Depreminin Etkisi

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Malatya'yı doğrudan etkilemiş ve ilin sosyoekonomik yapısında büyük hasarlara neden olmuştur. Bu

bağlamda 2023 yılı ithalatında %8,5 oranında azalma meydana gelmiştir. Depremi etkisi yalnızca fiziksel altyapıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda sanayi tesislerinin üretim kapasitesini, lojistik zincirini ve finansal erişimi de önemli ölçüde sekteye uğratmıştır. 2024 yılına gelindiğinde, depremin ekonomik etkilerinin daha da belirginleştiği ve ithalatın %17,2 oranında azaldığı gözlemlenmektedir. Bu durum, ekonomik toparlanmanın yavaş ilerlediğini ve yeniden yapılanma sürecinde ithalata yönelik talebin henüz önceki seviyelerine ulaşamadığını açıkça ortaya koymaktadır.

3.4.1.2. 2025 Yılında Toparlanma Eğilimleri

2025 yılının ilk iki ayına ilişkin veriler, dikkat çekici bir toparlanma eğilimini ortaya koymaktadır. Ocak–Şubat aylarında yapılan ithalat, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %73 oranında artış göstermiştir. Bu artış, özellikle deprem sonrası yeniden yapılanma kapsamında inşaat malzemeleri, sanayi makineleri ve tarım girdilerine yönelik dış alım ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Söz konusu veriler, Malatya’nın ekonomik olarak yeniden yapılanma sürecine girdiğini ve ithalatın bu sürecin hem bir göstergesi hem de kritik bir bileşeni olduğunu ortaya koymaktadır.

3.4.1.3. Malatya’nın Sektörel Analiz

Malatya, Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan ve ekonomik yapısı büyük ölçüde tarım ve sanayiye dayanan önemli illerinden biridir. Özellikle son yıllarda dış ticaret faaliyetleriyle dikkat çeken şehir, üretime dayalı ithalat yapısıyla bölge ekonomisine canlılık kazandırmaktadır. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve bölgeyi derinden sarsan Kahramanmaraş merkezli depremler, yalnızca fiziksel altyapıyı değil, aynı zamanda Malatya’nın ekonomik işleyişini ve sektörel ithalat profilini de köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu çalışmada, depremin ardından Malatya’nın ithalat yapısında yaşanan değişimler ele alınarak, 2019-2025 dönemi verileri ışığında sektörler bazında yaşanan dönüşüm analiz edilecektir.

Tablo 3.7: Deprem Öncesi ve Sonrası Sektörel Analizi

Sektör	Deprem Öncesi (2022)	Deprem Sonrası (2023–2024)	Yorum
Tarım Girdileri	Yüksek	Orta	İthalat yavaşladı ama devam etti.
Sanayi Ekipmanları	Zirve	Keskin düşüş	Üretim sekteye uğradı.
Kimyasal Ürünler	Orta	Düşük	Üretim kapasitesi düştü.
İnşaat Malzemeleri	Orta	Artan	Yeniden inşa sürecinde artış var.

Kaynak: TÜİK verilerine göre yazar tarafından hazırlamıştır

Malatya'nın sektörel ithalat yapısı, 6 Şubat depreminin etkisiyle ciddi biçimde dönüşüme uğramıştır. Deprem öncesi dönemde üretim odaklı ve yatırım temelli ithalat öne çıkarken, deprem sonrası dönemde hem fiziki yeniden yapılanma hem de acil girdi ihtiyaçları nedeniyle farklı sektörlerde ithalat dinamikleri değişmiştir. 2025 yılı itibarıyla ithalat yeniden artış eğilimine girmiş, bu da ekonomik toparlanmanın ve yeniden üretim sürecinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. 2019-2025 dönemi ithalat verileri incelendiğinde, Malatya'nın dışa açık ekonomik faaliyetlerinin büyük oranda üretim ve tarıma dayalı sektörlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bağlamda, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, yalnızca fiziki yıkıma yol açmakla kalmamış; aynı zamanda Malatya'nın ithalat kompozisyonunu ve sektörler bazında dış alım davranışlarını da kayda değer biçimde etkilemiştir.

3.4.1.3.1. Tarım Girdileri

Malatya'nın stratejik tarım ürünleri (özellikle kayısı) nedeniyle, ithalatının önemli bir kısmını tohum, gübre, tarım ilacı ve sulama sistemleri gibi girdiler oluşturmaktadır. 2022 yılında bu alanda yüksek ithalat gerçekleştirilmiş, tarımda modernizasyon süreci gözlemlenmiştir. Ancak 2023 yılı itibarıyla tarım arazilerinde meydana gelen fiziksel tahribat ve lojistik zincirindeki aksaklıklar, bu alandaki ithalatı azaltmıştır. 2024 yılı ile birlikte ise üretimin yeniden canlandırılmasına yönelik ithalatın kademeli olarak arttığı, özellikle sulama ekipmanlarında yeniden bir talep doğduğu tespit edilmiştir.

3.4.1.3.2. Sanayi Makineleri ve Üretim Ekipmanları

2022 yılı, Malatya Organize Sanayi Bölgeleri'nde (OSB) faaliyet gösteren işletmelerin yatırımlarına paralel olarak sanayi makineleri ve üretim ekipmanları ithalatında zirve yılı olmuştur. Ancak 2023 yılında yaşanan deprem, sanayi tesislerinin zarar görmesi, üretimin durması ve finansal erişim sorunları nedeniyle bu sektördeki ithalatı neredeyse durma noktasına getirmiştir. 2024'te toparlanma oldukça sınırlı kalırken, 2025 yılının ilk iki ayında ithalat %73'lük artış yaşanmış, bu artışın büyük oranda sanayi ekipmanları ve gıda işleme makinelerinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

3.4.1.3.3. Kimyasal Ürünler

Malatya'da kimyasal ürünler, hem tarımsal üretimde kullanılan girdiler (ilaç, gübre katkısı) hem de temizlik, kozmetik ve gıda sektörlerinde yer alan katkı maddeleri olarak ithal edilmektedir. 2022 yılında bu kalemden orta düzeyde bir ithalat gerçekleşmiş; ancak 2023 ve 2024 yıllarında üretimin sektöre uğramasıyla birlikte kimyasal ürün ithalatı da düşüş göstermiştir. Deprem sonrası hem üretim tesislerinin zarar görmesi hem de kimyasalların depolanma ve taşınma süreçlerindeki riskler, ithalatın azalmasında etkili olmuştur.

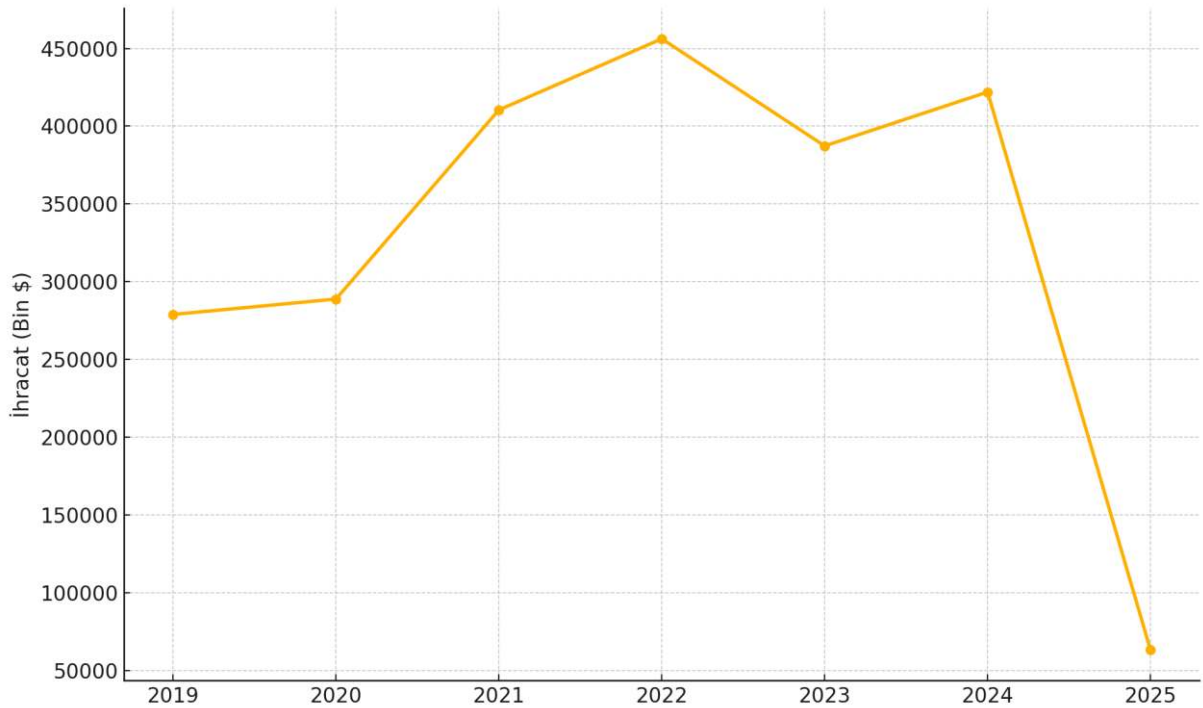
3.4.1.3.4. İnşaat Malzemeleri

İnşaat malzemeleri ithalatı, Malatya'nın deprem öncesi dönemlerinde sınırlı ölçüde gerçekleşmiştir. Ancak 6 Şubat depreminin ardından oluşan yeniden inşa ihtiyacı nedeniyle bu alanda bir talep patlaması yaşanmıştır. 2023'te ithalat arz-talep dengesizliği nedeniyle sınırlı kalırken, 2024 itibarıyla çelik, yalıtım malzemeleri, kablo ve elektrik altyapı malzemeleri gibi kalemlerde artış gözlemlenmiştir. 2025'in başı itibarıyla inşaat sektörüne yönelik ithalat eğilimi sürmektedir. Sonuç olarak Malatya'nın ithalat yapısı, büyük oranda yatırım ve üretime dayalı ara mallardan oluşmaktadır. Bu nedenle ithalat performansı, ilin genel ekonomik canlılığını doğrudan yansıtmaktadır. 2022'de yaşanan yüksek artış, yatırım iştahının güçlü olduğunu gösterirken; 2023 ve 2024'teki düşüşler, afet sonrası ekonomik daralmanın somut bir yansımasıdır. 2025 yılındaki yükseliş ise umut verici bir toparlanma sinyali olarak değerlendirilmektedir. İthalata bağımlı olunan tarım ve sanayi girdilerinde yerli üretim imkânlarının artırılması, uzun vadeli ekonomik direnç için stratejik bir gerekliliktir. Ayrıca, afet sonrası dönemlerde dış ticaretin sürdürülebilirliği için bölgesel lojistik ve gümrük altyapısının

güçlendirilmesi de önerilmektedir.

3.4.2. İhracat

Türkiye'nin tarımsal üretim ve dış ticaret potansiyeli açısından önde gelen illerinden biri olan Malatya, başta kuru kayısı olmak üzere çeşitli sektörlerde ülke ekonomisine önemli katkılar sunmaktadır. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremler, ilin üretim ve ihracat kapasitesinde ciddi aksamalara yol açmış ve dış ticaret performansını doğrudan etkilemiştir.

Kaynak: (TÜİK,2025b)

Şekil 3.20: Malatya'nın İhracatı Genel Eğilimi

Malatya, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve özellikle kuru kayısı ihracatı ile tanınan önemli bir dış ticaret merkezidir. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, ilin ihracat performansını ciddi şekilde etkilemiştir. TÜİK verilerine göre, 2023 yılı Ocak ayında 34,1 milyon dolar olan ihracat, depremin hemen ardından Şubat ayında %50'nin üzerinde düşüşle 16,9 milyon dolara gerilemiştir. Sonraki aylarda

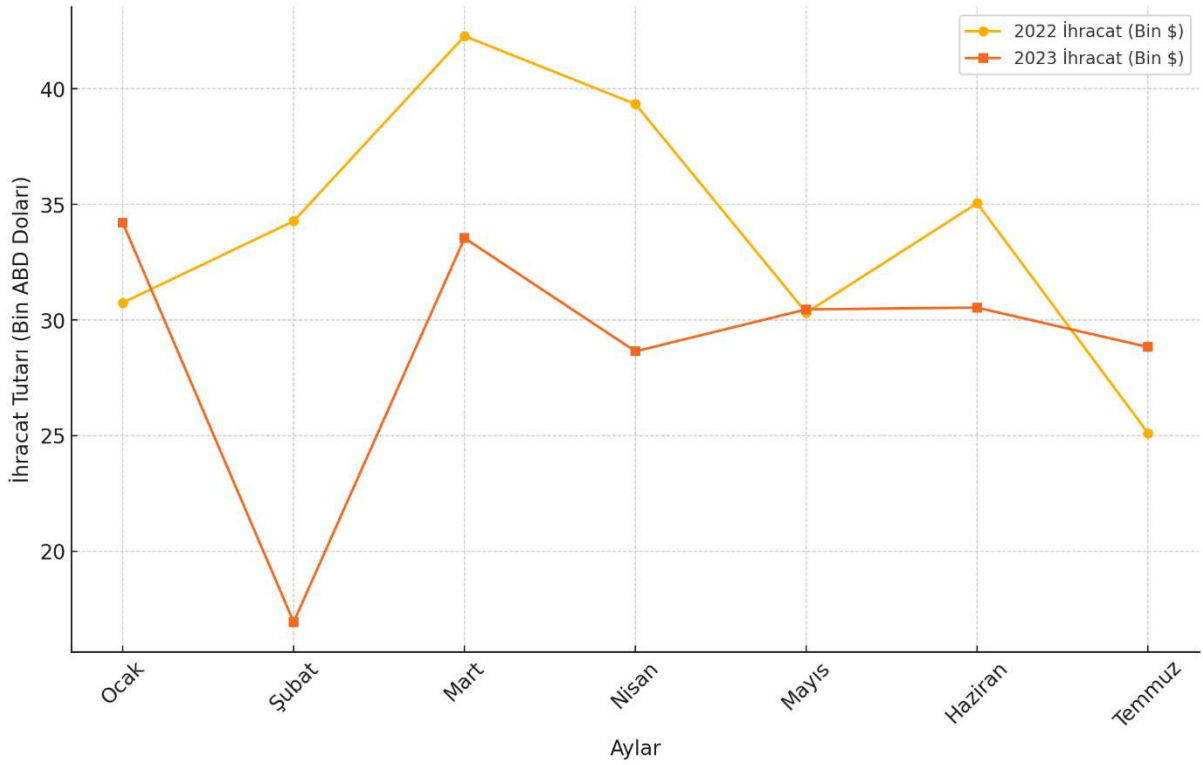
toparlanma eğilimi gösterilmiş olsa da, yılın ilk sekiz ayında Malatya'nın ihracat değerleri Ocak ayı seviyesini aşamamıştır. En fazla düşüş yaşanan sektörler arasında tütün ihracatı %81,6, madencilik ürünleri %67,6 ve otomotiv endüstrisi %64,7 oranında daralma göstermiştir. Bu düşüşler, başta üretim tesislerinin fiziksel zarar görmesi, nitelikli iş gücünün göç etmesi ve tedarik zincirlerinde yaşanan aksamalarla ilişkilendirilmektedir. Malatya'nın dış ticaretinin yeniden eski düzeyine ulaşabilmesi için, başta ulaşım altyapısı olmak üzere üretim kapasitesine yönelik yatırımların artırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

3.4.2.1. Yıllık İhracat Değerleri

Malatya'nın ihracatı 2019 yılında 278,9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İzleyen yıllarda ihracat artış göstermiş; 2021 yılında 410,4 milyon dolara, 2022 yılında ise 456,1 milyon dolara yükselerek en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen deprem sonrası, 2023 yılında ihracat %15'e yakın bir düşüşle 387,3 milyon dolara gerilemiştir. 2024 yılı itibarıyla ihracat yeniden artış trendine girmiş ve 421,9 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. 2025 yılının ilk iki ayında gerçekleşen 63,1 milyon dolarlık ihracat, yılsonunda yeniden yüksek bir toplam ihracat rakamına ulaşabileceğini göstermektedir.

3.4.2.2. Aylık İhracat Eğilimleri 2022 ve 2023 Kıyaslama

İhracat verilerinin aylık dağılımı, yıllık performansın nasıl şekillendiğini ve ekonomik dalgalanmaların etkilerini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Son yıllara bakıldığında, 2022 ihracatın en güçlü seyrettiği dönem olarak öne çıkmış; özellikle Mart, Eylül, Kasım ve Aralık aylarında 40 milyon doların üzerindeki rakamlarla zirveye ulaşılmıştır. 2023 yılı ise Şubat ayında yaşanan deprem nedeniyle ciddi bir düşüşle başlamış, ancak takip eden aylarda toparlanma gözlenmiştir. 2024 yılına gelindiğinde ihracatın daha dengeli bir seyir izlediği ve yılın büyük bölümünde 40 milyon dolar bandının korunduğu dikkat çekmektedir. 2025 yılının ilk verileri ise, önceki yıla kıyasla kayda değer bir artışa işaret etmektedir.

Kaynak: (TÜİK,2023f)

Şekil 3.21: Aylık İhracat Eğilimi ve Toparlama Süreci

Aylık veriler, yıllık toplamların nasıl şekillendiğini anlamak açısından önem arz etmektedir. 2022 yılı, aylar itibarıyla en güçlü ihracatın yaşandığı dönem olmuştur. Özellikle Mart, Eylül, Kasım ve Aralık aylarında ihracat 40 milyon doların üzerine çıkarak zirve yapmıştır. 2023 yılı ise Şubat ayında ciddi bir düşüş göstermiştir; bu düşüş, depremin doğrudan etkisi olarak değerlendirilmiştir. Ancak sonraki aylarda toparlanma gözlenmiş ve Ekim–Kasım aylarında ihracat yeniden yükselmiştir. 2024 yılında ise ihracatın aylara göre daha dengeli bir şekilde dağıldığı ve 40 milyon dolar bandının yılın büyük kısmında korunduğu dikkat çekmektedir. 2025 yılına ait sadece Ocak ve Şubat ayı verileri bulunmakla birlikte, söz konusu ayların ihracatı 2023’e göre anlamlı bir artış göstermiştir.

3.4.2.3. Malatya’nın Dış Ticaretteki Gücü: Yeniden Yapılanma Sonrası İhracatta Sürdürülebilir Büyüme

Malatya’nın dış ticaret verileri, ilin tarım (özellikle kayısı), gıda ve tekstil ürünleri ihracatında

güçlü bir kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir. Deprem sonrası oluşan kısa süreli düşüşe rağmen, ihracat performansı hızla toparlanmış ve 2024'te yeniden 400 milyon dolar seviyesinin üzerine çıkmıştır. Bu durum, ilin ekonomik dayanıklılığını ve üretim kabiliyetinin sürekliliğini göstermesi açısından önemlidir. 2025 yılı verileri henüz sınırlı olmasına rağmen, ilk iki ayda gerçekleşen ihracat miktarı, yılsonu hedeflerine ulaşılabilirliğini göstermektedir. Bu eğilim, hem yeniden yapılanma faaliyetlerinin bölgesel ekonomik canlılığa olan katkısını hem de Malatya'nın uluslararası pazardaki istikrarını güçlendirdiğini göstermektedir.

3.5. Tarım ve Hayvancılık:

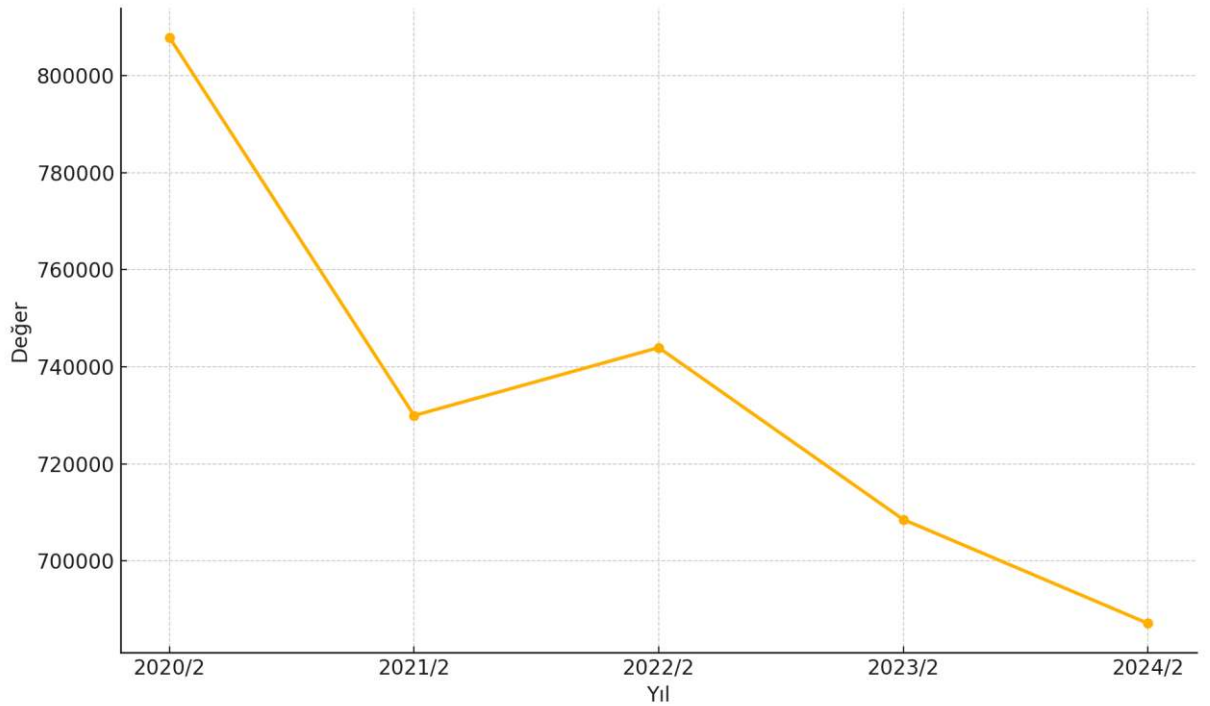
Tarım alanlarının zaman içindeki değişimi, yalnızca üretim kapasitesini değil, aynı zamanda ekonomik sürdürülebilirlik, gıda güvenliği ve kırsal yaşamın devamlılığını da doğrudan etkilemektedir. Küresel iklim değişikliği, nüfus artışı ve hızlı kentleşme gibi dinamikler, tarımsal arazilerin kullanım biçimlerinde önemli dönüşümlere yol açmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'de tarım alanlarının son yıllardaki seyri, hem çevresel hem de sosyoekonomik açıdan dikkatle değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu bağlamda, Türkiye'de tarım alanlarının son yıllardaki seyri, hem çevresel hem de sosyoekonomik açıdan dikkatle değerlendirilmesi gereken bir konudur. Son yıllarda Türkiye'de tarım alanlarının daralması, özellikle sanayi ve konut alanlarının genişlemesiyle doğrudan ilişkilendirilmektedir (AA, 2015; DÜNYA, 2017; SBB, 2022a; SBB, 2022b; Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021). TÜİK verilerine göre, tarım dışı amaçla kullanılan alanların önemli bir kısmı sanayi tesisleri, enerji altyapıları ve yerleşim alanlarının genişlemesi sonucu oluşmuştur (SBB, 2022a). Bu durum, tarımsal üretim kapasitesini azaltmanın yanı sıra, gıda güvenliği ve kırsal kalkınma politikaları açısından da yeni risk alanları yaratmaktadır (SBB, 2022b).. Bu gerileme, yalnızca niceliksel bir kayıp olarak değil, aynı zamanda üretim deseninin ve kırsal ekonominin dönüşümü açısından da önem arz etmektedir. Tarım dışı kullanımın artması, kırsal istihdamın azalması ve tarımsal üretimin yerel ekonomilerdeki payının düşmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla, tarım alanlarının korunmasına yönelik politikaların, sadece arazi miktarına değil; aynı zamanda üretim verimliliği, çevresel dayanıklılık ve kırsal refah düzeyine odaklanması gerekmektedir (TÜİK, 2024a). Son yıllarda Türkiye'de tarım alanlarının azalması, özellikle verimli ovaların sanayi, konut ve altyapı yatırımlarına açılmasıyla doğrudan ilişkilidir. TÜİK verilerine göre, 2001 yılında yaklaşık 26,4 milyon hektar olan tarım alanı, 2023 itibarıyla

23 milyon hektarın altına düşmüştür. Bu gerileme, yalnızca üretim miktarlarını değil; aynı zamanda ülkenin gıda arz güvenliğini, kırsal istihdamı ve dış ticaret dengesini de olumsuz yönde etkilemiştir. Tarımsal alan kaybının en yoğun yaşandığı bölgeler arasında Marmara, Ege ve İç Anadolu yer almakta; bu durum, Türkiye'nin geleneksel üretim merkezlerinde yapısal bir dönüşümün yaşandığını göstermektedir. Öte yandan, iklim değişikliğiyle birlikte artan kuraklık, su kaynaklarının azalması ve toprak tuzluluğunun yükselmesi, tarımın sürdürülebilirliğini tehdit eden diğer faktörler arasındadır. Tarımsal üretim maliyetlerindeki artış, özellikle küçük ölçekli çiftçilerin üretimden çekilmesine neden olmuş; bu da kırsal nüfusun azalmasına ve tarımsal bilgi birikiminin zayıflamasına yol açmıştır. Bu gelişmeler, Türkiye'de arazi kullanım politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Tarım arazilerinin korunması, yalnızca ekonomik bir zorunluluk değil, aynı zamanda ekolojik denge ve ulusal gıda güvenliği açısından stratejik bir önceliktir. Dolayısıyla, sürdürülebilir tarım politikaları kapsamında; toplulaştırma, sulama altyapısının güçlendirilmesi, kırsal kalkınma desteklerinin artırılması ve genç nüfusun tarıma yönlendirilmesi gibi önlemler, geleceğin tarımsal üretim yapısının şekillenmesinde belirleyici olacaktır.

3.5.1. Tarım Arazilerinin Büyüklüğünde Meydana Gelen Değişim (Dekar Bazında)

Tarım alanlarının yıllar içerisindeki değişimi, hem ekonomik sürdürülebilirlik hem de kırsal kalkınma açısından kritik bir gösterge niteliği taşımaktadır. 2020 yılında 807.819 hektar olan toplam tarım alanı, 2024 yılı itibarıyla 687.137 hektara gerileyerek yaklaşık %15'lik bir azalış göstermiştir. Bu süreçte 2021'deki ilk düşüş, kırsal bölgelerdeki yapılaşma baskısı, tarım dışı kullanım alanlarının artışı ve afetlere yönelik hazırlık faaliyetleriyle ilişkilendirilmiştir. 2022'de sınırlı bir artış kaydedilmiş olsa da bu toparlanma geçici olmuş, 2023 ve 2024'te düşüş eğilimi hız kazanmıştır. Özellikle 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, tarım alanlarının dönüşümünde kritik bir kırılma yaratmış; fiziki yıkım, işgücü kaybı ve altyapı hasarları tarımsal üretim kapasitesini ciddi biçimde sınırlandırmıştır. Deprem sonrasında birçok üretici, hasar gören arazilerin onarımı ve yeniden ekime hazırlanması için yeterli kaynak bulmakta zorlanmıştır. Bu durum, özellikle küçük ölçekli çiftçilerin üretimden çekilmesine ve arazilerin atıl kalmasına yol açmıştır. Ayrıca, sulama altyapısındaki tahribat nedeniyle verimli arazilerde su yetersizliği yaşanmış, bu da ürün çeşitliliğini ve rekolteyi olumsuz etkilemiştir. Tarım alanlarının daralması yalnızca ekonomik bir kayıp değil, aynı

zamanda kırsal nüfusun geçim kaynaklarının zayıflaması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, afet sonrası dönemde tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak için kapsamlı bir kırsal rehabilitasyon politikası gerekmektedir. Bu çerçevede, afet sonrası dönemde tarımsal üretimin yeniden canlandırılması için yalnızca fiziksel onarım değil, aynı zamanda üreticilerin finansal ve teknik olarak desteklenmesi de zorunludur. Tarımsal kredi ve hibe programlarının genişletilmesi, özellikle küçük ve orta ölçekli üreticilerin yeniden üretime dönmesini kolaylaştıracaktır. Bununla birlikte, kırsal bölgelerde iklim değişikliğine uyumlu üretim modellerinin benimsenmesi ve sürdürülebilir arazi kullanım planlarının geliştirilmesi, uzun vadeli dayanıklılığın temel unsurları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2024 yılı "Tarımsal Üretim Planlaması ve Kırsal Kalkınma Stratejisi Raporu"nda da vurgulandığı üzere, afet riski yüksek bölgelerde üretim çeşitliliği ve su verimliliğine dayalı modellerin yaygınlaştırılması gerekmektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024).

Kaynak: (TÜİK,2024m)

Şekil 3.22: Depremden Sonra Tarım Arazilerinin Değişimi

Verilere göre, 2020 yılında 807.819 hektar olan tarım alanı, 2024 yılı itibarıyla 687.137 hektara gerilemiştir. Bu durum, beş yıllık süreçte yaklaşık %15’lik bir azalmaya işaret etmektedir. 2021 yılında gözlenen ilk düşüş, büyük ölçüde kırsal alanlardaki yapılaşma baskısı, tarım dışı kullanımların artışı ve doğal afetlere yönelik hazırlık süreçleriyle ilişkilendirilebilir. 2022 yılında yaşanan sınırlı artış ise geçici bir toparlanmayı yansıtmış; ancak bu eğilim kalıcı olmamış ve 2023 ile 2024 yıllarında düşüş eğilimi yeniden hız kazanmıştır. Özellikle 2023 yılı, 6 Şubat’ta meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle tarım alanlarının dönüşümünde kritik bir kırılma noktası olmuştur. Malatya gibi tarımsal üretimde öne çıkan illerde tarım arazileri, hem fiziki yıkım (örneğin toprak kaymaları, altyapı tahribatı) hem de insan kaynağındaki azalma (göç, işgücü kaybı) nedeniyle ciddi biçimde etkilenmiştir. Ayrıca sulama kanalları, depo sistemleri ve çiftlik altyapılarında meydana gelen hasarlar, tarım faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini önemli ölçüde zayıflatmıştır.

Bu bağlamda deprem sonrası süreçte tarım alanlarının yalnızca fiziksel değil; ekonomik ve sosyal açıdan da daraldığı görülmektedir. Bu durum, kırsal kalkınma politikalarının yeniden ele alınmasını ve afet sonrası arazi kullanım planlamasının, tarımsal üretimi önceleyecek şekilde revize edilmesini zorunlu kılmaktadır. Depremler, yalnızca yerleşim alanlarını değil; aynı zamanda bu bölgelerdeki ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini de derinden etkilemektedir. Türkiye’de tarımsal üretimin yoğunlaştığı verimli ovalar ve alçak sahalar, jeolojik olarak aktif fay hatları üzerinde yer almakta olup bu alanları doğrudan deprem riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Celal Şenol’un (2020) çalışmasında da vurguladığı üzere, “Türkiye’nin en verimli ziraat alanları deprem bölgelerinde kalmaktadır.” Bu gerçek, meydana gelen depremlerin yalnızca fiziksel yıkıma değil; aynı zamanda tarımsal üretim kapasitesi, kırsal istihdam, gıda güvenliği ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından da ciddi tehditler oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Tarımsal altyapının zarar görmesi, sulama sistemlerinin devre dışı kalması, işgücü kaybı ve köyden kente göç gibi sonuçlar, depremin etkilerini uzun vadeye taşımaktadır. Bu nedenle, afet yönetim politikalarının yalnızca yerleşim güvenliğini değil, tarımsal üretim alanlarının korunmasını da kapsayan stratejiler içermesi büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, tarımsal üretim alanlarının deprem riskine karşı dayanıklılığının artırılması, yalnızca ekonomik kalkınma açısından değil, aynı zamanda toplumsal refahın sürdürülebilirliği bakımından da kritik bir gerekliliktir. Afet sonrası dönemde uygulanacak

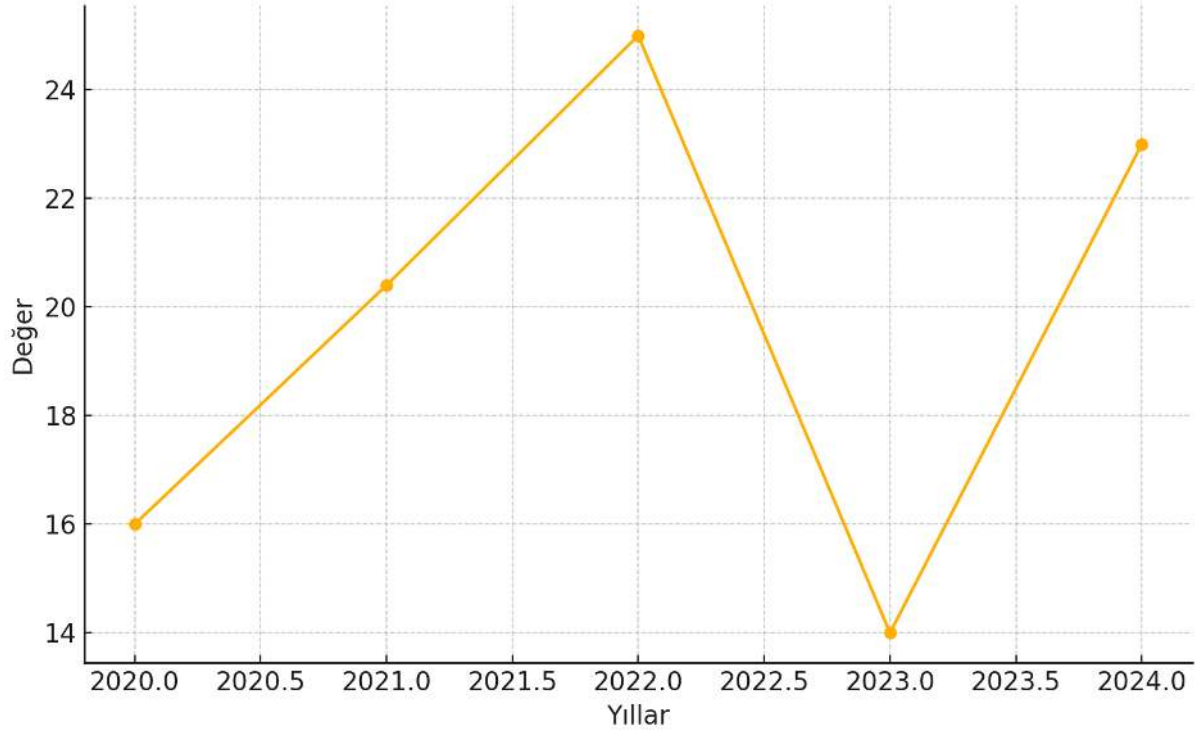
yeniden yapılanma politikalarının, bölgesel üretim zincirlerinin korunmasını ve kırsal ekonominin yeniden canlandırılmasını hedeflemesi gerekmektedir. Ayrıca, modern tarım teknolojilerinin kullanımı, risk analizine dayalı arazi planlaması ve çiftçilere yönelik finansal destek mekanizmalarıyla, tarım sektörünün afetlere karşı direnci güçlendirilebilir. Uzun vadede ise, afet yönetimi ile tarımsal kalkınma politikalarının entegre edilmesi, hem gıda güvenliğini hem de bölgesel ekonomik istikrarı sağlamada belirleyici bir rol oynayacaktır. Bu çerçevede, Malatya örneğinde olduğu gibi, tarımın bölgesel ekonomideki ağırlığı göz önüne alındığında, afetlerin tarımsal üretim üzerindeki etkileri yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyo-kültürel boyutlarda da hissedilmektedir. Üretim zincirinin kesintiye uğraması, çiftçilerin gelir kaybına ve kırsal yaşamın sürdürülebilirliğinde ciddi zorluklara yol açmaktadır. Bu durum, özellikle genç nüfusun tarımdan uzaklaşmasına ve kentlere göç etmesine neden olarak, kırsal alanlarda yaşanan bir üretici profili ortaya çıkarmaktadır.

3.5.2. Örtüaltı Tarımcılık (Seracılık vb.)

Malatya ili, sahip olduğu iklimsel çeşitlilik ve mikroklimatik avantajlar sayesinde, örtü altı tarımcılık açısından önemli bir gelişme potansiyeli barındıran iller arasında öne çıkmaktadır. Özellikle Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde yazlık sebze üretimini desteklemek amacıyla yayla koşullarında örtü altı yetiştiricilik faaliyetleri önerilmekte ve bu doğrultuda organize örtü altı üretim alanlarının kurulması teşvik edilmektedir. Domates, biber, salatalık, patlıcan ve kabak gibi ürünlerin üretimi, modern sera sistemleriyle yılın büyük bölümünde sürdürülebilmekte; bu da ürün arzında süreklilik sağlamakta ve tarımsal geliri artırmaktadır. Malatya’da örtü altı üretim, henüz açık alan tarımı kadar yaygın olmamakla birlikte, bölgedeki su kaynaklarının elverişliliği ve güneşlenme süresi gibi avantajlar, seracılığın geliştirilmesi için önemli bir temel sunmaktadır. Ayrıca örtü altı üretimin, iklim değişikliklerine karşı dayanıklı yapısıyla kırsal istihdamı destekleyici ve ihracata yönelik üretimi artırıcı bir işlev üstlenebileceği değerlendirilmektedir (Kurnaz, 2024).

Örtü altı tarımın gelişmesi, Malatya’nın tarımsal ürün deseninin çeşitlenmesi açısından da önemli bir fırsat yaratmaktadır. Özellikle yıl boyu üretimin sürdürülebilmesi, hem iç piyasaya düzenli arz sağlanmasına hem de bölge çiftçisinin gelir dalgalanmalarını azaltmasına katkı sunmaktadır. Bu süreç, aynı zamanda genç nüfusun tarıma yönlendirilmesi ve kırsal alanlarda istihdamın korunması açısından da olumlu sonuçlar doğurabilir. Nitekim modern seracılık,

geleneksel tarıma kıyasla daha yüksek katma değer üretme kapasitesine sahiptir ve ihracata dönük üretim modellerinin geliştirilmesine imkân vermektedir.

Kaynak: (TÜİK,2024n)

Şekil 3.23: Örtüaltı Tarımcılık (Seracılık vb.)

Malatya ili, sahip olduğu iklimsel çeşitlilik ve mikroklimatik avantajlar sayesinde, örtü altı tarımcılık açısından önemli bir gelişme potansiyeli barındıran iller arasında öne çıkmaktadır.

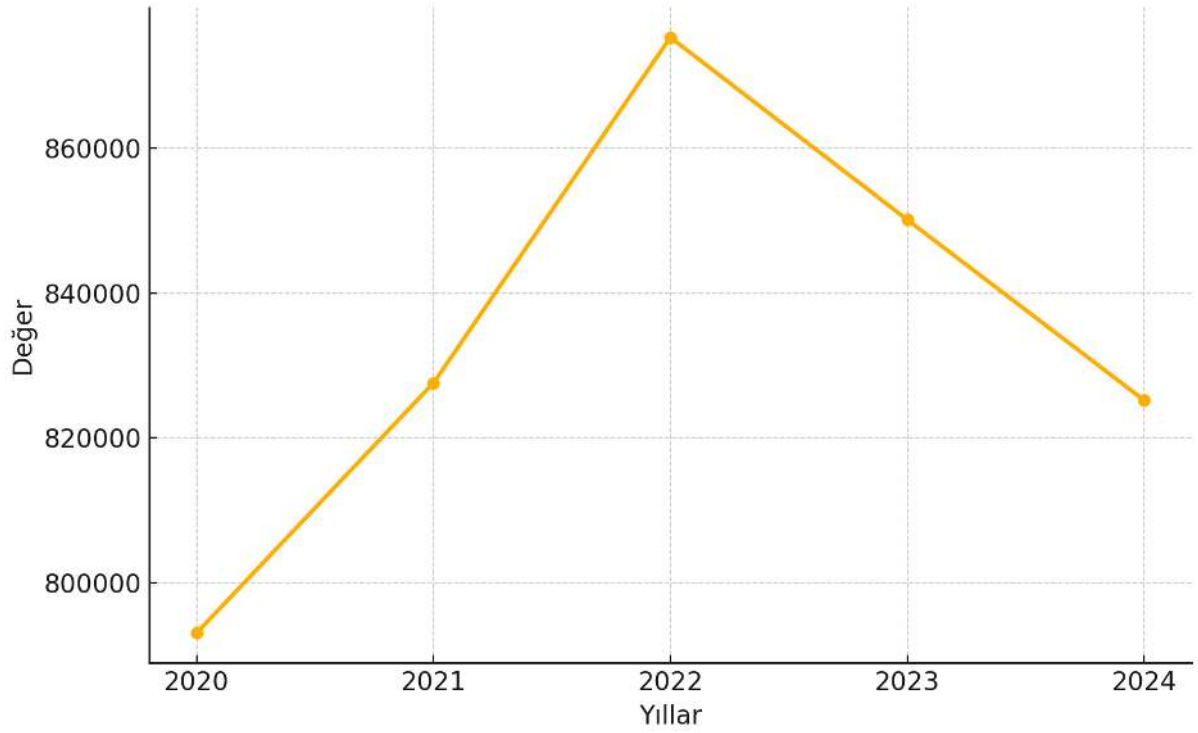
Özellikle Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde yazlık sebze üretimini desteklemek amacıyla yayla koşullarında örtü altı yetiştiricilik faaliyetleri önerilmekte ve bu doğrultuda organize örtü altı üretim alanlarının kurulması teşvik edilmektedir. Domates, biber, salatalık, patlıcan ve kabak gibi ürünlerin üretimi, modern sera sistemleriyle yılın büyük bölümünde sürdürülebilmekte; bu da ürün arzında süreklilik sağlamakta ve tarımsal geliri artırmaktadır. Malatya’da örtü altı üretim, henüz açık alan tarımı kadar yaygın olmamakla birlikte, bölgedeki su kaynaklarının elverişliliği ve güneşlenme süresi gibi avantajlar, seracılığın geliştirilmesi için önemli bir temel

sunmaktadır. Ayrıca örtü altı üretimin, iklim değışikliklerine karşı dayanıklı yapısıyla kırsal istihdamı destekleyici ve ihracata yönelik üretimi artırıcı bir işlev üstlenebileceği değerlendirilmektedir (Kurnaz, 2024). 2020 ile 2024 yılları arasındaki örtüaltı tarım (seracılık) verileri incelendiğinde, Malatya ilinde dalgalı fakat dikkat çekici bir gelişim eğrisi göze çarpmaktadır. 2020 yılında örtüaltı üretim alanı yalnızca 16,0 dekar iken, bu alan 2021’de 20,4 dekara, 2022’de ise 25,0 dekara yükselmiştir (TÜİK, 2024a). Bu üç yıllık artış dönemi, bölgedeki seracılık faaliyetlerinin ivme kazandığını ve örtüaltı tarıma olan ilginin arttığını göstermektedir. Toplamda %56’nın üzerinde bir büyüme kaydedilmiş olması, hem üreticilerin yönelimi hem de muhtemel devlet desteklerinin etkili olduğunu düşündürmektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023). Ancak bu olumlu eğilim, 2023 yılı itibarıyla yerini ciddi bir düşüşe bırakmıştır. Örtüaltı tarım alanı, bir yıl içinde yaklaşık %44 azalarak 14,0 dekara kadar gerilemiştir (TÜİK, 2024a). Bu ani ve sert düşüş, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler ile yakından ilişkilidir. Malatya’nın da büyük ölçüde etkilendiği bu felaket sonrası, tarımsal altyapının zarar görmesi, işgücü kayıpları ve üreticilerin geçici olarak üretimden çekilmesi, seracılık gibi hassas altyapı gerektiren alanlarda derin etkilere neden olmuştur (TEPAV, 2023; Dinçer, 2024). Seraların yıkılması veya hasar alması, su ve elektrik altyapılarının zarar görmesi gibi teknik sorunlar da örtüaltı tarım faaliyetlerini sekteye uğratmıştır. 2024 yılı verileri ise dikkat çekici bir toparlanmaya işaret etmektedir. Örtüaltı tarım alanı, bir yıl içerisinde %64,3 oranında artarak 23,0 dekara yükselmiştir (TÜİK, 2024a). Bu artış, afet sonrası toparlanma sürecinin başladığını ve üreticilerin yeniden faaliyete geçtiğini göstermektedir. Bu toparlanma süreci, Tarım ve Orman Bakanlığı’nın destek projeleri, Malatya Tarım İl Müdürlüğü’nün teknik yardım programları ya da afet sonrası kredi teşvikleri sayesinde hızlanmış olabilir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023). Bu dalgalı seyir, Malatya’da örtüaltı tarımın henüz kırılgan bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle dışsal şoklara (doğal afet, iklim değışikliği, altyapı sorunları) karşı dirençli yapılar oluşturulmadığı takdirde, bu sektörde sürdürülebilirlik tehlikeye girebilir. Öte yandan toparlanma kapasitesinin yüksek oluşu, bu alana yatırım yapılması hâlinde olumlu sonuçların kısa sürede alınabileceğini de göstermektedir (TÜİK, 2024a; Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023).

3.5.3.Yumurta Tavuğu Sayısındaki Değişim ve Kümes Hayvancılığına Etkiler

Tarım ve hayvancılık istatistikleri, sektördeki üretim kapasitesi ve kırılganlıkların tespit

edilmesi açısından önemli göstergeler sunmaktadır. 2020–2024 yılları arasında Türkiye’de yumurta tavuğu sayısı dalgalı bir seyir izlemiştir. 2020’de 793.049 olan sayı, 2021’de 827.574’e ve 2022’de 875.310’a yükselerek üretim artışının yanı sıra olası yatırım teşviklerinin etkili olduğu bir büyüme dönemine işaret etmiştir. Ancak 2023’te 850.128’e, 2024’te ise 825.189’a gerileyerek düşüş eğilimine girmiştir. Bu gerilemenin arkasında yem maliyetlerindeki artış, iklimsel dalgalanmalar, üretici maliyet baskıları ve özellikle 6 Şubat 2023’teki Kahramanmaraş merkezli depremlerin yarattığı olumsuz etkiler bulunmaktadır. Deprem bölgesinde altyapı yıkımları, lojistik aksaklıklar ve iş gücü kaybı, başta Malatya olmak üzere tarımsal üretimde öne çıkan illerde yumurta tavuğu yetiştiriciliğini doğrudan etkilemiştir. Genel tabloya bakıldığında, 2020’ye göre %4’lük sınırlı bir artış kaydedilmiş olsa da 2022’deki zirveden sonra yaşanan gerileme, sektörün yapısal kırılganlıklarını gözler önüne sermektedir. 2020–2024 dönemi yalnızca yumurta tavuğu varlığında değil, geniş anlamda kanatlı hayvancılık faaliyetlerinde de istikrarsızlıkların arttığı bir süreçte işaret etmektedir. Özellikle deprem bölgesinde faaliyet gösteren işletmelerde kümes zararları, yem tedarik zincirinin kesintiye uğraması ve elektrik-su altyapısındaki bozulmalar üretim maliyetlerini yükseltmiş; bazı işletmeler faaliyetlerine ara vermek veya kapasite düşürmek zorunda kalmıştır. Bu durum, bölgesel arzın daralmasına ve Türkiye genelinde fiyat dalgalanmalarının daha belirgin hale gelmesine neden olmuştur. Yumurta üretimindeki bu dalgalanma, kırsal kalkınma politikalarının yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler, hem finansmana erişim zorlukları hem de doğal afet sonrası iyileşme süreçlerinde kurumsal desteklerin yetersizliği nedeniyle daha kırılgan bir yapıya sahiptir. Bu nedenle sektörde sürdürülebilirliği sağlayabilmek için yem maliyetlerini dengeleyici teşviklerin artırılması, afet sonrası yeniden yapılanma desteklerinin hızlandırılması ve üretim altyapısının dirençlilik odaklı olarak güçlendirilmesi kritik önem taşımaktadır.

Kaynak: (TÜİK,2024o)

Şekil 3.24: Yumurta Tavuk Sayısı Değişimi

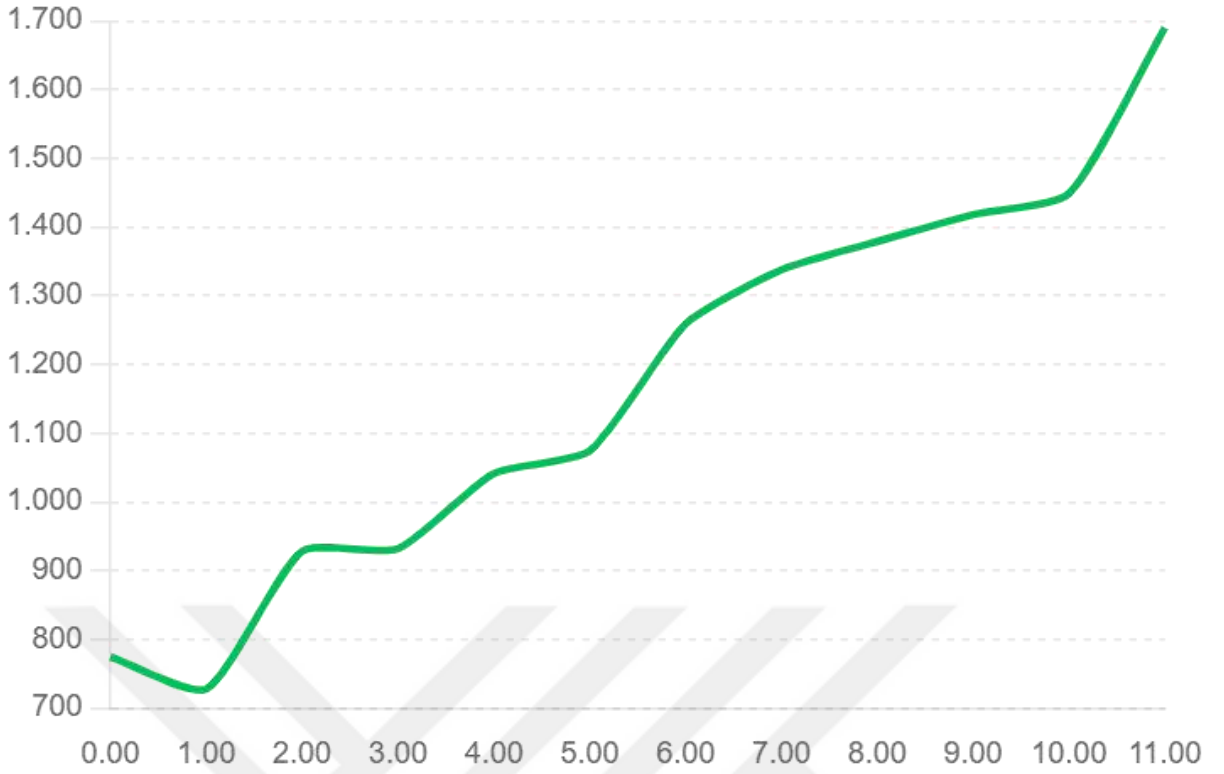
Tarım ve hayvancılık istatistikleri doğrultusunda yapılan analizler, 2020–2024 yılları arasında Türkiye’deki yumurta tavuğu sayısının dalgalı bir seyir izlediğini göstermektedir (TÜİK, 2024a). 2020 yılında 793.049 olan yumurta tavuğu sayısı, 2021 yılında 827.574’e, 2022 yılında ise 875.310’a ulaşarak artış eğilimini sürdürmüştür (TÜİK, 2024a). Bu dönem, sektörde üretim artışının ve muhtemel yatırım teşviklerinin etkili olduğu bir büyüme evresi olarak değerlendirilebilir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023). Ancak 2023 yılında sayı 850.128’e, 2024 yılında ise 825.189’a gerileyerek düşüş eğilimi göstermiştir. Bu gerileme, başta yem maliyetlerinde yaşanan artışlar, iklimsel dalgalanmalar, üretici maliyet baskıları ve özellikle 2023 yılında yaşanan 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremlerin tarımsal üretim üzerindeki olumsuz etkileri ile açıklanabilir (Dinçer, 2024; TEPAV, 2024).

Nitekim deprem bölgesindeki altyapı yıkımları, lojistik sorunlar ve iş gücü kaybı, özellikle Malatya gibi tarım ve hayvancılıkta yoğun faaliyet gösteren illerde yumurta tavuğu yetiştiriciliğini doğrudan etkilemiştir (TÜİK, 2024b). Genel olarak, 2020–2024 dönemi

sonunda yumurta tavuğu sayısı 2020'ye göre yaklaşık %4 oranında artsa da, 2022'deki zirveden sonra yaşanan düşüş, sektörde yapısal kırılganlıkların varlığına işaret etmektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024). 2020–2024 döneminde gözlenen bu dalgalı seyir, Türkiye'de yumurta tavuğu sektörünün dışsal ekonomik faktörlere ve çevresel koşullara duyarlılığını açıkça ortaya koymaktadır.

Özellikle yem fiyatlarındaki artış, üretim maliyetlerinin yaklaşık %70'ini oluşturması nedeniyle üreticilerin kârlılık dengesini önemli ölçüde etkilemiştir (Ziraat Odaları Birliği, 2024). Döviz kurlarındaki oynaklık ve enerji fiyatlarındaki yükseliş, yem hammaddesi ithalat maliyetlerini artırarak üretim zincirinde baskı oluşturmuştur (TÜİK, 2024c). Bu durum, küçük ve orta ölçekli işletmelerin üretim kapasitesini sınırlamış, bazı işletmelerin faaliyetlerini geçici olarak durdurmasına yol açmıştır. Ayrıca, iklim değişikliğinin etkileri de sektör üzerinde dolaylı fakat kalıcı bir baskı unsuru haline gelmiştir (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024). Özellikle 2023 ve 2024 yıllarında gözlenen aşırı sıcaklık dalgaları, hayvan sağlığı ve verimliliği üzerinde olumsuz etkiler yaratmış, yumurta verim oranlarında dönemsel düşüşler yaşanmasına neden olmuştur (TÜİK, 2024d). Bu süreçte devletin tarımsal destek politikalarının yeniden gözden geçirilmesi, sürdürülebilir üretim modellerinin teşvik edilmesi ve yem maliyetlerinin kontrol altına alınmasına yönelik stratejik adımların önemi daha da artmıştır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024). Önümüzdeki dönemde, yumurta tavuğu sayısındaki toparlanmanın sağlanabilmesi için hem üretim maliyetlerinin azaltılmasına hem de iklimsel risklerin yönetilmesine yönelik bütüncül politikaların uygulanması gerekmektedir (TEPAV, 2024). Dijital tarım uygulamaları, verimlilik odaklı ıslah çalışmaları ve bölgesel üretim planlamaları, sektörde istikrarın yeniden sağlanmasında kilit rol oynayabilir. Böylelikle Türkiye, hem iç talebi karşılamada hem de ihracat kapasitesini artırmada daha dirençli bir üretim yapısına kavuşabilir (TÜİK, 2024a).

3.5.4. Malatya'da Kayısı Sektörü Üzerinden Ekonomik Etkilerin Değerlendirilmesi

Kaynak: (TÜİK,2024p)

Şekil 3.25: Türkiye Geneline Ticaret Endeksi

Malatya, dünya kuru kayısı üretiminin yaklaşık %80'ini karşılayan ve bu alanda marka değeri oluşturmuş nadir şehirlerden biridir. 6 Şubat 2023 depremleri, şehrin tüm ekonomik dinamiklerini olduğu gibi kayısı sektörünü de derinden etkilemiştir. Depremi hemen ardından ortaya çıkan fiziksel yıkım, yalnızca şehir merkezini değil, tarım arazilerini ve sulama altyapılarını da kapsamış; kayısı bahçelerinin bakım ve verim süreçlerinde aksamalara yol açmıştır. Deprem sonrasında özellikle sulama kanallarında, arazi yollarında ve tarımsal destek tesislerinde meydana gelen hasarlar, üreticilerin bahar aylarında yapması gereken kritik tarımsal işlemleri sekteye uğratmıştır. Ayrıca, Malatya'dan önemli ölçüde göç yaşanmış ve tarımsal işgücü ciddi şekilde azalmıştır. 2023 yılının Nisan-Mayıs aylarında kayısı bahçelerinde bakım işlerini yürütecek nitelikli işçi bulmakta yaşanan zorluklar, üretim miktarında ve meyve kalitesinde hissedilir bir düşüşe neden olmuştur. Malatya Ticaret Borsası'nın 2023 yılı raporlarına göre, depremin etkisiyle kuru kayısı üretimi bir önceki yıla kıyasla yaklaşık %10-

15 oranında azalmıştır. Bunun yanında, lojistik zincirlerindeki kopmalar ve işleme-paketleme tesislerinde meydana gelen fiziksel hasarlar, ihracat süreçlerinde gecikmelere yol açmıştır. Özellikle depremi takip eden ilk altı aylık dönemde, Malatya'dan yapılan kuru kayısı ihracatında miktar bazında yaklaşık %20 oranında bir düşüş kaydedilmiştir.

Bu durum hem üreticilerin gelirlerinde belirgin bir azalmaya neden olmuş hem de Malatya'nın toplam döviz gelirini olumsuz etkilemiştir. Özellikle küçük ölçekli üreticiler ve kooperatifler, hem maliyet artışlarıyla hem de pazarlama problemleriyle karşı karşıya kalmıştır. Öte yandan, depremin ardından ilan edilen bazı destek paketleri ve düşük faizli tarım kredileri, sektörün toparlanmasına kısmen katkı sağlamışsa da, kalıcı bir iyileşme için uzun vadeli bir tarım ve ihracat rehabilitasyon programına ihtiyaç duyulmaktadır. Kayısı sektörü, Malatya ekonomisinde yalnızca doğrudan üretim gelirleriyle değil, yan sektörler (ambalaj sanayi, lojistik, soğuk hava depoları, ihracat firmaları vb.) üzerinden de geniş bir istihdam alanı yaratmaktadır. Dolayısıyla, kayısı sektöründe yaşanan bu daralma, dolaylı yoldan çok daha geniş bir sosyo-ekonomik etki oluşturmuştur. Sonuç olarak, 6 Şubat 2023 depremleri Malatya kayısı sektöründe zincirleme bir kriz yaratmış; üretim, işleme ve pazarlama süreçlerinde ciddi kırılmalar meydana gelmiştir. Şehrin yeniden ekonomik toparlanması için kayısı üreticilerine yönelik daha kapsamlı ve sürekli destek mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Bu tablo, Malatya'nın ekonomik yapısında kayısının taşıdığı stratejik önemi bir kez daha gözler önüne sermektedir. Kayısı üretimi yalnızca bir tarımsal faaliyet değil, aynı zamanda bölgenin kültürel kimliğinin ve ihracata dayalı kalkınma modelinin temel direklerinden biridir. Bu nedenle, depremin sektöre verdiği zararın telafisi, hem ekonomik hem de toplumsal açıdan öncelikli bir politika alanı olarak ele alınmalıdır. Deprem sonrası süreçte bazı üreticiler, kısıtlı kaynaklarla bahçelerini onarmaya çalışmış; ancak altyapı eksiklikleri, sulama sistemlerinin tam olarak işler hâle getirilememesi ve iş gücü yetersizliği nedeniyle üretim potansiyeli eski seviyesine ulaşamamıştır. Ayrıca, ihracatçı firmalar açısından deprem yalnızca fiziksel kayıplar değil, aynı zamanda uluslararası güven sorunları da yaratmıştır. Bazı dış alıcılar, teslimat gecikmeleri ve kalite düşüşleri nedeniyle alternatif tedarikçilere yönelmiş, bu da Malatya'nın küresel kuru kayısı pazarındaki payını geçici de olsa zayıflatmıştır. Bununla birlikte, 2024 yılı itibarıyla Malatya'da üreticiler ve yerel kurumlar arasında dayanışma temelli yeni girişimlerin arttığı gözlemlenmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yürüttüğü "Deprem Bölgesi

Tarımsal Yeniden Yapılanma Programı” kapsamında onarılan sulama altyapıları ve üretici kooperatiflerine sağlanan ekipman hibeleri, sektörün yeniden canlanmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca, Avrupa Birliği destekli bazı kalkınma projeleri aracılığıyla üreticilere eğitim, modern kurutma sistemleri ve sürdürülebilir tarım teknikleri konularında destekler verilmiştir.

Tablo 3.8: Malatya’nın Kayısı İhracatı

Yıl	Kuru kayısı üretimi (ton)	İhracat miktarı (ton)	İhracat geliri (milyon dolar)
2021	90.000	85.000	350
2022	95.000	90.000	400
2023	80.000	72.000	320

Kaynak: (TÜİK,2023g)

SONUÇ

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem, Malatya ekonomisinin dengelerini sarsmış; gelir dağılımı, istihdam, üretim ve dış ticaret göstergelerinde kalıcı etkiler bırakmıştır. Veriler, depremin ardından oluşan ekonomik tablonun kısa vadeli bir şoktan ziyade yapısal bir dönüşüme işaret ettiğini göstermektedir. Gelir göstergeleri, ilk bakışta nominal bir artışa işaret etse de reel refah kaybını gizlemektedir. 2023 yılında hanehalkı gelirleri ortalama %41,7 oranında artmış, fakat enflasyonun etkisiyle reel artış yalnızca %6,3 düzeyinde kalmıştır. Bu dönemde üst gelir gruplarının kazançları %72–79 arasında yükselirken, alt gelir gruplarında artış oranı %18–23 aralığında kalmıştır. Bu dengesiz gelişme, Gini katsayısının 0,36’dan 0,42’ye yükselmesine yol açarak son on yılın en yüksek gelir eşitsizliği seviyesini ortaya çıkarmıştır. Barınma ve enerji harcamalarının hane bütçesindeki payının %27,5’ten %35,8’e çıkması, düşük gelirli kesimler için yaşam maliyetini dramatik biçimde artırmıştır.

İşgücü piyasasındaki göstergeler, yüzeydeki iyileşmenin aslında kırılgan bir tabloyu gizlediğini ortaya koymaktadır. 2023 yılında kayıtlı istihdam %8,4 oranında azalmış, buna karşın kayıtlı işsiz sayısında %26,1’lik düşüş yaşanmıştır. Bu durum, istihdam artışından değil, sistem dışına çıkan bireylerden kaynaklanmıştır. Kadın istihdam oranı %28,9’dan %22,4’e, genç istihdam oranı ise %32,1’den %25,7’ye gerilemiş; işsizlik ödeneği başvuruları %45 artmıştır. Ortalama brüt ücret nominal olarak %49 artsa da reel artış yalnızca %8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bütün bu göstergeler, deprem sonrası dönemde işgücü piyasasında ***“istatistiksel bir iyileşme yanılsaması”**nın yaşandığını göstermektedir. Konut ve inşaat sektörü, deprem sonrası dönemde Malatya ekonomisinin en derin daralmasını yaşamıştır. 2023 yılında toplam konut satışı %54, ilk el satışlar %62 oranında azalmış; yapı ruhsatı verilen konut sayısı 7.850’den 3.210’a gerilemiştir. İnşaat maliyet endeksinin %99,4 artması, yeni konut üretimini neredeyse durma noktasına getirmiştir. Buna karşılık konut kiralalarının 2022–2024 arasında %184,2 oranında artması, barınma krizini derinleştirmiştir. Bu tablo, deprem sonrası mekânsal üretimin hem maliyet hem de güven unsurları nedeniyle yeniden şekillendiğini göstermektedir.

Tarımsal üretim ve hayvancılık, Malatya ekonomisinin geleneksel omurgasını oluştursa da, 2023 itibarıyla bu alanda ciddi kayıplar yaşanmıştır. 2018–2023 arasında tarım arazileri %15,2

oranında daralmış, kayısı üretimi %21,6 düşmüştür. Tarımsal verimlilik endeksi 2022’de 98,4 iken 2023’te 84,7’ye gerilemiş; sulama altyapısındaki hasar verim kaybını %17, işgücü kaybını %12 düzeyine çıkarmıştır. Hayvan varlığı %12,8 azalmış, seracılık üretimi %33 düşmüş ancak 2024’te %18 oranında toparlanma göstermiştir. Bu göstergeler, kırsal üretimin depremle birlikte geçici bir çöküş yaşadığını, ancak altyapı onarımlarıyla yeniden canlanma potansiyelinin bulunduğunu göstermektedir. Dış ticaret verileri, deprem sonrası ekonomik daralmanın Malatya’nın ihracat performansını da etkilediğini ortaya koymaktadır. 2022’de 541 milyon dolar olan ihracat 2023’te 398 milyon dolara düşmüş (%26,4 azalma), kayısı ihracatı miktar bazında %24, gelir bazında %29 gerilemiştir. Ancak 2024’ün ilk yarısında ihracatın %14,7 artması ve ithalatın %9,3 azalması, yeniden inşa sürecinin ara malı talebini üretime dönüştürmeye başladığını göstermektedir. Bu eğilim, 2025 itibarıyla sanayi üretiminde yeniden canlanma beklentisini güçlendirmektedir.

Deprem sonrası net göç oranının -%5,8’e gerilemesiyle yaklaşık 58 bin kişinin Malatya dışına göç ettiği tahmin edilmektedir. 2024 ortasında kısmi geri dönüşlerle nüfus 775 bin civarına çıksa da, işgücü katılım oranı hâlâ deprem öncesinin 3,5 puan altındadır. Göç edenlerin büyük çoğunluğunun (%61) çalışma çağına olması, üretim kapasitesinde geçici bir boşluk yaratmıştır. Tüm bu göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, Malatya ekonomisi 2023 sonrası dönemde “dayanıklılıkla kırılganlığın iç içe geçtiği” bir yapıya sahiptir. Yeniden inşa süreci, dış ticaretteki canlanma ve kamu destekli yatırımlar ekonomik büyüme potansiyelini canlı tutsa da, gelir eşitsizliği, istihdamdaki nitelik kaybı, konut arzı daralması ve tarımsal altyapı eksiklikleri bu büyümenin kapsayıcılığını sınırlamaktadır. Dolayısıyla Malatya’nın ekonomik yeniden yapılanması, yalnızca fiziksel onarımla değil; üretken, adil ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışıyla mümkün olacaktır. Gelir dağılımında adaletin güçlendirildiği, kadın ve gençlerin üretim sürecine dâhil edildiği, tarımsal altyapının modernize edildiği ve ihracatın çeşitlendirildiği bir stratejik dönüşüm, kentin toparlanmasını kalıcı refaha dönüştürecektir. Böyle bir vizyon, Malatya’yı yalnızca depremin yaralarını saran bir şehir olmaktan çıkarıp, dayanıklı, dengeli ve geleceğe güvenle bakan bir bölgesel kalkınma merkezi hâline getirecektir.

ÖNERİLER

Malatya'nın deprem sonrası ekonomik toparlanma sürecinin kalıcı hâle gelmesi için bütüncül, sektörel ve veriye dayalı bir kalkınma perspektifi benimsenmelidir. Bu doğrultuda geliştirilen öneriler aşağıda özetlenmiştir:

1. Gelir ve Sosyal Adalet Politikaları:

Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılması için düşük gelirli hanelere yönelik hedefli sosyal yardım ve mikro kredi programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu mekanizmalar, dar gelirli kesimlerin üretime aktif biçimde katılımını sağlayarak hem gelir hem istihdamda denge yaratacaktır.

2. İstihdam ve İşgücü Piyasası:

Kayıt dışı istihdamın azaltılması amacıyla KOBİ'lere yönelik vergi indirimi ve düşük faizli kredi destekleri sağlanmalı; kadınlar ve gençler için mesleki eğitim ve girişimcilik programları genişletilmelidir. Bu politikalar, nitelikli istihdamı artırarak uzun vadeli üretim kapasitesini güçlendirecektir.

3. Konut ve Mekânsal Planlama:

Deprem sonrası konut arzını hızla artırmak için birinci konut alıcılarına yönelik kredi ve kefalet destekleri sunulmalı; dijital izin süreçleriyle ruhsat işlemleri sadeleştirilmelidir.

Deprem performansına dayalı konut üretimi teşvik edilmeli, düşük yoğunluklu ve güvenli mahalle dönüşüm projeleri önceliklendirilmelidir.

4. Tarım ve Kırsal Kalkınma:

Tarımsal altyapının onarımı, sulama sistemlerinin modernizasyonu ve depolama kapasitesinin artırılması öncelikli olmalıdır. Kayısı üretiminde kalite standardizasyonu, markalaşma ve izlenebilirlik süreçleri güçlendirilerek Malatya'nın uluslararası rekabet gücü artırılmalıdır. Ayrıca tarım sigortalarının yaygınlaştırılması, üretici birliklerinin kurumsallaşmasını destekleyecektir.

5. Dış Ticaret ve Sanayi:

Malatya ihracatının kayısıya olan bağımlılığı azaltılmalı; ürün çeşitliliği artırılarak gıda dışı

sektörlerde (mobilya, tekstil, inşaat malzemeleri) üretim teşvik edilmelidir. Lojistik altyapının güçlendirilmesi, intermodal taşımacılığın geliştirilmesi ve serbest ticaret anlaşmalarının etkin kullanımı, bölgesel ticaret ağlarını genişletecektir.

6.Yönetişim ve İzleme:

Uygulanan politikaların etkisini izlemek için gelir, istihdam, konut, ihracat ve tarımsal üretim gibi göstergeleri kapsayan periyodik veri raporları hazırlanmalıdır. Üniversite–belediye–oda iş birliğine dayalı bir “Malatya Ekonomik İzleme Platformu” kurularak karar süreçlerinde bilimsel veriye dayalı yönetim anlayışı yerleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

AA. (2015). Son 10 yılda 2,7 milyon hektar tarım toprağı yok oldu. *Anadolu Ajansı*.

Adıgüzel, S. (2024). Türkiye’de 6 Şubat depremi sonrası tacirlerin elektronik ticarete fikri sınai hak ve marka konumlandırma algılarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(1), ss. 68–83.

Akyıldırım, E. (2023). Marksist ve İslam toplum modeli bağlamında Türkiye’de 6 Şubat 2023 depremi üzerine bir değerlendirme. *Türk Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), ss. 70–76.

Akyıldız, N. A., & Sığın, A. (2024). 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde Türk aile yapısı: geleneksel kodların yükselişi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12(39), ss. 117–134.

Arslan, M. (2023). Okul müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş depremi sonrası okullarda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 10(97), ss. 1550–1559.

Ata, N. S. (2023). Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremlerinin kriz yönetimi bağlamında değerlendirilmesi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7(Özel Sayı), ss. 59–77. <https://doi.org/10.54707/meric.1327520>

Atar, M. ve diğerleri. (2024). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası Malatya ilinde bulunan betonarme binaların ve çelik yapıların hasar durumlarının incelenmesi. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 6(1), ss. 60–80. <https://doi.org/10.46464/tdad.1394039>

Artantaş, E., & Gürsoy, H. (2024). Depremın yıkıcı ve ekonomik etkilerini azaltmaya yönelik stratejiler ve Türkiye’nin deprem deneyimlerinden çıkarılacak dersler: Kahramanmaraş ve Gölcük depremleri örneğı. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), ss. 192–214.

Aslan, A., & Doğan, S. (2024). Malatya ili Kale ve Doğanşehir ilçelerinde deprem sonrası çilek üretiminin sosyo-ekonomik analizi. *Özal Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 1(2), ss. 61–69.

Aslan Yılmaz, K., & Gülçubuk, B. (2021). İnsana yakışır iş koşullarının tarımdaki karşılığı: Malatya ilinde kayısı tarımında işgücü kullanım analizi. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 7(2), ss. 109–125.

Aslan, A., Gündüz, O., Atay, S., Duran, Z., & Görücü, İ. (2017). Mevsimlik tarım işçiliğinde aracılık hizmetlerinin mevcut durumu: Malatya örneği. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 3(2), ss. 1–6

Ateş, E. (2024). Depremlerin uluslararası ticaret üzerine etkisi: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri örneği. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 6(1), ss. 236–250.

Aytış, S. (2023). Deprem kavramı, etkileri ve 6 Şubat 2023 depremleri bağlamında süreçler üzerinden bütünsel değerlendirmeler. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 8(Özel Sayı), ss. 567–584.

Aydın, H. ve Diğerleri. (2025). Rebuilding Antakya: Cultivating urban resilience through cultural identity and education for post-disaster reconstruction in Turkey. *International Journal of Disaster Risk Reduction*.

Bayhan, V., & Yasuntimur, A. (2024). Deprem, kıyameti yaşamak gibidir: 6 Şubat 2023 deprem mağdurlarının deneyimleri üzerine bir çalışma (Malatya örneği). *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(3), ss. 1416–1437.

Babuç, Z. T., & Gökçe, A. (2024). 6 Şubat deprem afetinin aile ve sosyal ilişkilere etkisi üzerine nitel bir analiz. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), ss. 789–813.

Bardakçı, H., & Demirtaş, F. (2023). Doğal afetlerin dış ticarete etkisi: 2023 Türkiye depremleri ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *Avrasya Dosyası*, 14(1), ss. 171–191.

Bıçakcı, A. B., & Okumuş, F. E. E. (2023). Depremin psikolojik etkileri ve yardım çalışanları. *Avrasya Dosyası*, 14(1), ss. 206–236.

Birnbaum, M. L. Ve Diğerleri. (2014). Disaster research/evaluation frameworks, part I: The conceptual framework revisited. *Prehospital and Disaster Medicine*, 30(5), ss. 523–538.

Boz, A., & Demirbozan, A. (2024). Türkiye’de meydana gelen 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin vergi gelirlerine etkisi: Kahramanmaraş ve Hatay üzerine bir değerlendirme. *International Journal of Public Finance*, 9(2), ss. 307–326.

Bozgedik, F. Ve Diğerleri. (2024). Deprem yaşamış aile bireylerinin eğitim ve diğer konularda normal hayata uyum süreçleri: 6 Şubat 2023 örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), ss. 369–384.

Çerçi, Ü. Ö., Canöz, N., & Canöz, K. (2023). Kriz ortamında yapılan sosyal sorumluluk çalışmalarının kurumsal kabule etkisi: 6 Şubat 2023 depremi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 26(2), ss. 328–344.

Çelik, A. K. (2023). Deprem sonrası travma belirtileri, umut ve iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *TRT Akademi*, 8(18), ss. 574–591.

Demir, A. (2024). Deprem anı ve sonrası sürecin bireyin dini duygu ve düşüncelerine etkisi (6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem örneği). [Yayınlanmamış çalışma].

Dinçer, S. Ve Diğerleri. (2024). The impact of Kahramanmaraş (2023) earthquakes: A comparative case study for Adıyaman and Malatya. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 110, ss. 104647.

Doğdu, G., & Alkan, S. N. (2023). Deprem sonrası oluşan inşaat ve yıkıntı atıklarının değerlendirilmesi: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 1(1), ss. 38–50.

Doğru, Y. (2021). Toplumsal hareketlerin ortaya çıkışında sosyal ve ekonomik faktörlerin etkisi. *TESAM Akademi Dergisi*, 8(1), ss. 143–159. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1618138>

Duruel, M. (2023a). Afetlerde göçmen olmak: 6 Şubat depremi Hatay örneği. *Mukaddime*, 14(2), ss. 227–255. <https://doi.org/10.19059/mukaddime.1381750>

Duruel, M. (2023b). Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki rolü: 6 Şubat depremi Hatay örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 9(2), ss. 1–18.

Duruel, M. (2023c). Afet yönetiminde yerel yönetimlerin etkinliği: 6 Şubat depremi Hatay örneği. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(99), ss. 2404–2418.

Duruel, M., & Avşar Arık, I. (2023). Kırılganlık ve dirençlilik kesişiminde yaşlıların afet deneyimleri: Hatay örneğinde 6 Şubat 2023 depremleri. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), ss. 103–120.

Dündar, H. Ç. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin iş dünyasına etkileri. *Çevre Şehir ve İklim Dergisi*, 2(4), ss. 262–281.

Dünya. (2017). Tarım alanlarının yüzde 8,2'sini kaybettik (TÜİK verileri). *Dünya Gazetesi*.

Eren, A. A., & Gökten, K. (2018). Malatya ili tarım potansiyeli üzerine bir inceleme. *Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), ss. 58–80.

Erdoğan, B. (2023). Deprem sosyolojisi: 6 Şubat felaketinin toplumsal ve kültürel boyutları. *TRT Akademi*, 8(18), ss. 718–725.

Eser, N., & Marangoz, A. Y. (2023). Kriz dönemlerinde risk algısının tüketici davranışlarına etkisi: Deprem örneği. *Alanya Akademik Bakış*, 8(1), ss. 237–253.

Es, F. Y., & Okray, Z. (2024). Kamu politikası bağlamında 6 Şubat depremini Hatay'da yaşayan bireylerin deprem sonrası travma, bütünsel anksiyete ve stres düzeylerinin belirlenmesi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), ss. 181–195.

Giyik, C. (2024). 6 Şubat 2023 depremi sonrası geçici barınma uygulamaları: Gaziantep Nurdağı örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 10(1), ss. 113–124.

Güreşçi, E. (2023). Kahramanmaraş depremi sonrası yeni bir tartışma konusu olarak deprem göçü. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), ss. 233–248. <https://doi.org/10.53487/ikcusbfd.1266489>

Gündüz, O., Aslan, A., & Yıldırım, Ç. (2023). Malatya ilinde küçük ölçekli üretim yapan kayısı işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 9(Ek Sayı 1), ss. 40–50.

İklim Değişikliği Başkanlığı. (2024). İklimsel dalgalanmalar ve tarımsal üretim etkileri raporu 2024. *Ankara*.

İŞKUR. (2025a). Malatya’da kayıtlı işsiz sayısındaki değişim. *Türkiye İş Kurumu*. Erişim adresi: <https://www.iskur.gov.tr/...> (Erişim tarihi: 20.04.2025).

İŞKUR. (2023a). Malatya’da 2023 yılında işe yerleştirme sayısı ve program katılımı. *Türkiye İş Kurumu*. Erişim adresi: <https://www.iskur.gov.tr/...> (Erişim tarihi: 20.04.2025).

Karabacak Çelik, E. (2023). 6 Şubat depremi sonrası bireylerin travma belirtileri, umut ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki. *Afet Yönetimi ve Medya*, 8(18), ss. 1–20.

Kasapoğlu, M. A. (2024). Afetlerin ilişkisel sosyolojik incelenmesi: Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem örneği. *Habitus Toplumbilim Dergisi*, 5(5), ss. 1–36.

Ketboğa, M. (2024). 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan iki büyük depremin Malatya ilinde faaliyet gösteren dış ticaret firmalarının faaliyetleri üzerindeki etkileri ve yaşanan sorunlara çözüm önerileri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (35), ss. 493–505.

Ketboğa, M. (2019). Kuru kayısının Malatya ekonomisi içindeki yeri ve kayısı ihracatçılarının yaşadığı finansal krizlerin nedenleri ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(2), ss. 139–153.

Ketboğa, M., & Danacı, M. C. (2019). Dış ticaretin yapısal sorunları ve bu sorunların dış ticaret şirketlerinin faaliyetleri üzerindeki etkileri: Malatya örneği. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), ss. 249–267.

Köse, A., Kartal, İ., & Uzun, M. (2023). Öğretmenlerin psikolojik sağlamlıkları ve yaşam doyumları: 6 Şubat 2023 depremi sonrası bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), ss. 94–115.

Köse, Y., & Atay, A. (2024). Türkiye’deki 6 Şubat 2023 depremlerinin BIST-30 endeksindeki hisse senedi getirileri üzerindeki etkilerinin analitik olarak incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (67), ss. 99–103.

Köseman, A., & Şeker, İ. (2015). Malatya ili sığır, koyun ve keçi yetiştiriciliğinin mevcut durumu. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi*, 29(2), ss. 137–143.

Kurnaz, S. (2024). *Malatya’da tarım ve hayvancılığın ekonomiye katkısı* (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Özel Sayısı-), 598-617.

Lucini, B. (2014). Sociological questions of crises and disasters in our contemporary society. *Sociology and Crises Journal*, 12(3), ss. 45–60. <https://doi.org/xxxx>

Maden, S. (2023). 6 Şubat 2023’te Kahramanmaraş’ta yaşanan depremler ekseninde Türkiye’de deprem haberciliğine bakış: Prof. Dr. Süleyman İrvan ile söyleşi. *Etkileşim Dergisi (Üsküdar Üniversitesi)*, 11, ss. 406–420.

Marangoz, M., & İzci, Ç. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 24(52), ss. 1–30.

Malalgoda, C., Amaratunga, D., & Haigh, R. (2016). Local governments and disaster risk reduction: A conceptual framework. *Proceedings of the 6th International Conference on Building Resilience*, 699–709. Massey University & University of Auckland.

Necmioğlu, Ö. (2016). Design and challenges for a tsunami early warning system in the Marmara Sea. *Earth, Planets and Space*, 68(1), ss. 13–25.

Nefeslioğlu, H. A. (2008). *Toprak akımlarına ilişkin tehlike haritalarının üretilmesi (Büyükköy su toplama havzası, Çayeli, Rize)* (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, yayımlanmamış).

Okray, Z., & Es, F. Y. (2024). Kamu politikası bağlamında 6 Şubat depremini Hatay’da yaşayan bireylerin deprem sonrası travma, bütünsel anksiyete ve stres düzeylerinin belirlenmesi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), ss. 181–195.

Özsalman, E., & Yıldırım, U. T. (2024). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin dış ticaret üzerindeki etkileri: 11 il örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1 – Deprem Özel Sayısı), ss. 598–617.

Öztürk, D., & Karakaş, G. (2017). Kayısı üretimi ve pazarlama sorunları: Malatya ili örneği. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 2(4), ss. 113–125.

Sabırsız, E., & Şöhret, M. (2024). 6 Şubat depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki makroekonomik, sosyal ve çevresel etkileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1 – Deprem Özel Sayısı), ss. 571–597.

Saray, M. O., & Çeker, K. (2018). Üniversitelerin şehir ekonomisine katkıları: İnönü Üniversitesi örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 27(4), ss. 99–130.

Salman, M. Ve Diğerleri. (2011). Kayısı üreticilerinin yabancı otlar ve idareleri konusunda bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Turkish Journal of Weed Science*, 14(1), ss. 1–8.

SBB (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı). (2022a). *Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Raporu*.

SBB (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı). (2022b). *Tarım Arazilerinin Korunması ve Etkin Kullanılmasına Yönelik Politikalar* (P. Topçu, Ed.).

Servet, S. A. Y., & Doğan, M. (2023). Depremlerin hisse senedi getirileri üzerindeki etkisi: 2023 yılı Kahramanmaraş depremi örneği. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12(1), ss. 90–97.

Selçuk, N. (2024). Deprem sonrası ortaya çıkan dayanışma ağları ve gerilim hatlarının sosyolojik analizi: 6 Şubat depremleri örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (53), ss. 21–35.

Sevim, Y. (2024). Deprem nedeniyle zorunlu göçe maruz kalan yaşlı bireyler üzerine sosyolojik bir araştırma. *Kent Akademisi*, 17(5), ss. 2057–2080.

Stratton, S. J. (2015). Frameworks for disaster research and evaluation. *Prehospital and Disaster Medicine*, 30(5), ss. 547–547.

Şahin, M., & Hatırlı, S. A. (2015). Kayısı ihracatının Malatya ili ekonomisine etkileri ve ihracatçıların yapısal özellikleri. (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Şen, S. (2023). Kahramanmaraş depremlerinin ekonomiye etkisi. *Diplomasi ve Strateji Dergisi*, (1), ss. 1–55.

Şen, Z. (2017). Taşkın ve kuraklık çeşitleri. *Su Vakfı Bülteni*, (3), ss. 1–10.

Şipal, Y. Z. (2023). 6 Şubat 2023 depreminin afet yönetim ve deprem lojistiği açısından değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), ss. 821–825.

Tapan, İ. (2024). Malatya kırsalında alternatif tarım ürünleri yetiştiriciliği ve sürdürülebilir kırsal kalkınma açısından önemi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 16(1), ss. 77–116.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2021a). *Seçilmiş Kırsal Göstergeler Tablosu*. <https://kkp.tarimorman.gov.tr/KGTablosuyeni.pdf>

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023a). Afet sonrası tarımsal destek programları raporu. Ankara: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Yayınları.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023b). Hayvansal üretim istatistikleri raporu 2023. Ankara: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Yayınları.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2024a). *Tarım destekleri ve sürdürülebilir üretim politikaları raporu*. Ankara.

Taşkesen, E., Alahmad, H., & Bilen, E. N. (2024, November 10–11). *Depremlerin enerji üretim ve tüketimi üzerindeki etkileri: 6 Şubat örneği*. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Contemporary Academic Research (ICCAR 2024)* (pp. 729–744). All Sciences Academy.

Tazefidan, K. (2024). Deprem travmasının birey ve toplum ilişkisine etkisi üzerine bir inceleme. *Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Psikoloji Dergisi*, 2(1), ss. 61–75.

Tetik, N. (2022). Aile şirketlerinin sürdürülebilirliği: “Malatya Hacı Baba Sinan Et Lokantası” dördüncü kuşak aile şirketi ve başarı hikâyesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (23), ss. 1–20.

Tekin Babuç, Z., & Gökçe, A. (2024). 6 Şubat deprem afetinin aile ve sosyal ilişkilere etkisi üzerine nitel bir analiz. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), ss. 789–813.

Tinti, S., Pagnoni, G., & Zaniboni, F. (2006). The landslides and tsunamis of the 30th of December 2002 in Stromboli analysed through numerical simulations. *Bulletin of Volcanology*, 68(5), ss. 462–479.

Turna, B., & Yavuzçehre, P. S. (2024). Afet yönetim döngüsü çerçevesinde kamusal alanların önemi: 6 Şubat Kahramanmaraş depremi deneyimi. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(1), ss. 1–25.

Türkcan, B. (2024). Türkiye’nin deprem gerçeğiyle yüzleşmesi: Ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği üzerine analizler. *Efil Journal of Economic Research*, 7(4), ss. 60–81.

TÜİK. (2023a). 6 Şubat 2023 depremi sonrası Malatya ili ölüm ve yaralanma verileri. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 05.01.2025).

TÜİK. (2024a). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları araştırması, TRB1 gelir karşılaştırmaları 2022–2023. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 10.02.2025).

TÜİK. (2024b). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları araştırması, medyan gelir karşılaştırmaları. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.02.2025).

TÜİK. (2024c). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları araştırması, TRB1 ortalama gelir karşılaştırmaları 2022–2023. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.02.2025).

TÜİK. (2024d). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları araştırması, ortalama gelir artış oranı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.02.2025).

TÜİK. (2024e). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları araştırması, 2018–2022 Malatya ortalama gelir karşılaştırmaları. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.02.2025).

TÜİK. (2024f). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları araştırması, 2018–2022 ortalama gelir artış oranı karşılaştırmaları. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2024g). Hanehalkı gelir ve yaşam koşulları araştırması, 2018–2023 Malatya ortalama gelir karşılaştırmaları. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2024h). Göç istatistikleri, deprem sonrası Malatya’ya gelen göçte değişim. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2024i). Göç istatistikleri, Malatya’ya göç etme nedenleri. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.08.2025).

TÜİK. (2024j). Göç istatistikleri, Malatya’dan göç etme nedenleri. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.08.2025).

TÜİK. (2024k). İşgücü istatistikleri, yıllara göre işsizlik oranı değişimi Türkiye genelinde. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.08.2025).

TÜİK. (2024l). Konut satış istatistikleri, toplam ilk konut satış sayıları. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.04.2025).

TÜİK. (2023b). Konut satış istatistikleri, Malatya’da toplam konut satış sayıları. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.04.2025).

TÜİK. (2023c). Yapı izin istatistikleri, yapı kullanma izin belgesine göre bina sayısı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.04.2025).

TÜİK. (2023d). Yapı izin istatistikleri, yapı ruhsatına göre bina sayısı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.04.2025).

TÜİK. (2023e). Yapı izin istatistikleri, yapı ruhsatına göre daire sayısı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2025a). Dış ticaret istatistikleri, Malatya’nın ithalatı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2025b). Dış ticaret istatistikleri, Malatya’nın ihracatı genel eğilimi. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2023f). Dış ticaret istatistikleri, aylık ihracat eğilimi ve toparlanma süreci. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2024m). Tarım istatistikleri, depremde sonra tarım arazilerinin değışimi. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2024n). Tarım istatistikleri, örtüaltı tarımcılık. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.05.2025).

TÜİK. (2024o). Hayvancılık istatistikleri, yumurta tavuk sayısı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.06.2025).

TÜİK. (2024p). Ticaret istatistikleri, Türkiye genelinde ticaret endeksi. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.06.2025).

TÜİK. (2023g). Dış ticaret istatistikleri, Malatya’nın kayısı ihracatı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/>... (Erişim tarihi: 20.06.2025).

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB). (2024). Yem fiyatları ve üretim maliyetleri değerlendirme raporu. *Ankara*.

Ünusan, F., Sezgin, M., & Köseoğlu, M. (2023). 6 Şubat depremlerinin Türkiye'nin turizm sektörü üzerindeki etkileri. *Turizm Bilimleri Dergisi*, 10(2), ss. 123–145.

Ünkaracalar, T. (2023). 2023 yılı Kahramanmaraş depremlerinin BIST 30 endeksi üzerine etkisi. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 5(2), ss. 183–193.

Varol, C., Dilmen, N. E., & Bostancı, B. (2024). Afet dönemlerinde sosyal medyanın bağış tercihlerindeki rolü: 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri üzerine bir inceleme. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 8(3), ss. 537–567.

Varol Güneş, F. K. (2021). Success factors for post-disaster permanent housing: Example of Turkish earthquakes. *Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 11(1), ss. 115–130.

Yılmaz, K. A., & Gülçubuk, B. (2021). İnsana yakışır iş koşullarının tarımdaki karşılığı: Malatya ilinde kayısı tarımında işgücü kullanım analizi. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 7(2), ss. 109–125.

Yenilmez, D. T. (2023). Deprem ve göç ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Akademik Düşünce Dergisi*, (7), ss. 39–52.

Yörübulut, S. (2023). 6 Şubat depremleri sonrasında zorunlu deprem sigortasının toplumdaki farkındalığı: Kırıkkale örneği. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 7(2), ss. 441–452.

İnternet Siteleri

<https://www.bbc.com/turkce/ar>

<https://www.dunya.com/sektorler/tarim/tarim-alanlarinin-yuzde-82sini-kaybettik-haberi-376321>

<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/son-10-yilda-2-7-milyon-hektar-tarim-topragi-yok->

[oldu/29503](#)

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu-Kalkinma-Plani-Tarim-Arazilerinin-Surdurulebilir-Kullanimi-Calisma-Grubu-Raporu.pdf>

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Tarim-Arazilerinin-Korunmasi-ve-Etkin-Kullanilmasina-Yonelik-Politikalar-Pinar-Topcu.pdf>

